T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ARAP DİLİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ARAPÇA DİLBİLGİSİ İLE İLGİLİ TÜRKÇE YAZILMIŞ KİTAPLARIN ARAPÇA ÖĞRETİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
LEMAN YERLİ

Ankara-2007

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ARAP DİLİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ARAPÇA DİLBİLGİSİ İLE İLGİLİ TÜRKÇE YAZILMIŞ KİTAPLARIN ARAPÇA ÖĞRETİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Leman YERLİ

Danışman
Doç. Dr. Musa YILDIZ

Ankara-2007

Leman YERLİ'nin Arapça Dilbilgisi ile İlgili Türkçe Yazılmış Kitapların Arapça Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi başlıklı tezi 07.02.2007 tarihinde Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı:	İmza
Üye (Tez Danışmanı): Doç.Dr. Musa YILDIZ	.....
Üye: Doç. Dr. Yaşar AYDEMİR	.....
Üye: Doç. Dr. Nurettin CEVİZ	.....

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın amacı, Türkçe yazılmış Arapça dilbilgisi kitaplarını Arapça öğretimi açısından değerlendirmek ve ülkemizde Arapça öğretimine katkı sağlamaktır.

Girişte çalışmanın önemi, amacı, alanı ve Arapça dilbilgisinin tarihsel gelişimi konu edilmiştir.

Birinci bölümde, Türkçe yazılmış Arapça dilbilgisi kitapları yazılış amaçlarına göre incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda her kitaba ait kısımda o kitapla ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur.

İkinci bölümde, Türkçe yazılmış Arapça dilbilgisi kitapları, Arapça öğretimine katkısı ve diğer Arapça dilbilgisi kitaplarından farkı açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu bölümde alternatif bir Arapça öğretim programı önerilmiştir.

Sonuçta çalışmada varılan kanaatler maddeler hâlinde sıralanmıştır.

Bu çalışmamda her türlü yardımda bulunan çok değerli hocam Doç. Dr. Musa Yıldız'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ankara 2007 Leman YERLİ

ÖZET

Giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşan bu çalışma, Türkçe yazılmış Arapça dilbilgisi kitaplarının Arapça öğretimi açısından bir değerlendirilmesidir. Ayrıca bu çalışmada, kitapların Arapça öğretimine katkıları ve birbirinden farklı yönlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Giriş bölümünde, çalışmanın önemi, amacı, alanı ve Arapça dilbilgisinin tarihsel gelişimi yer almaktadır.

Birinci bölümde ise, Türkçe yazılmış Arapça dilbilgisi kitaplarının incelenmesi yapılmaya çalışılmış ve bu kitaplarla ilgili eleştiriler getirilmiştir.

İkinci bölümde; Türkçe yazılmış Arapça dilbilgisi kitaplarının Arapça öğretimine katkısı ve birbirinden farklı yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Ayrıca bu bölümde Arapça dilbilgisi öğretiminde örnek bir öğretim programı denemesi yapılmıştır.

Sonuç bölümünde, çalışmanın genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

ABSTRACT

This study, consisting of an introduction, two chapters and a conclusion, is an evaluation of Arabic grammar books written in Turkish, in terms of Arabic teaching. Additionally, the contributions of the books to Arabic teaching, and different aspects of these books are goaled to be revealed.

In Introduction Part, the importance, the aim and the scope of the study; and also the historical development of Arabic grammar are mentioned.

Chapter one involves the examination of the Turkish written Arabic grammar books and criticism as regards to those books.

In Chapter two, the contribution of Turkish written Arabic grammar books to Arabic teaching, and their differences from each other are tried to be presented. And also, a sample teaching program for Arabic teaching is made.

In Conclusion Part, a general review of the study is presented.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖN SÖZ.....i
ÖZET.....ii
ABSTRACT.....iii
İÇİNDEKİLER.....iv
KISALTMALAR CETVELİ.....vii
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ.....viii

GİRİŞ

0.1. Çalışmanın Amacı.....1
0.2. Çalışmanın Önemi.....1
0.3. Çalışmanın Alanı..... 1
0.4. Arapça Dilbilgisinin Tarihsel Gelişimi.....2

I. BÖLÜM

TÜRKÇE YAZILMIŞ ARAPÇA DİLBİLGİSİ KİTAPLARININ İNCELENMESİ

1.1. Arapça Dilbilgisi I (Ahmet Ateş, Tahsin Yazıcı, Nihat M. Çetin) 6
1.2. Arapça Sarf-Nahiv (Hayrettin Karaman, Bekir Topaloğlu) 17
1.3. İlk ve ileri Dilbilgisi (Yusuf Uralgiray) 32
1.4. Arapça Dilbilgisi (Mehmet Maksutoğlu) 48
1.5. Arapça Dilbilgisi Sözdizimi (İnci Koçak) 56
1.6. Arapça Dilbilgisi (A. Kadir Erbil) 63
1.7. Arapça'da Fiil Çekimleri ve Sarf Bilgisi (M. Sadi Çögenli) 80
1.8. Arapça Dilbilgisi Fono (Kerim Açık, Hamza Özarslan) 87

1.9. Arapça Dilbilgisi Sarf (Hüseyin Günday, Şener Şahin) 99
1.10. Arapça Dilbilgisi Sarf (M. Meral Çörtü) 109
1.11. Arapça Dilbilgisi Nahiv (M. Meral Çörtü) 120
1.12. Arap Gramerine GirişI Sarf (Erkan Avşar) 135
1.13. Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi (Hüseyin Günday, Şener Şahin, İsmail Güler)...
.....147
1.14. Arapça Dilbilgisi Sarf (Hulusi Kılıç) 164
1.15. Anlatımlı Arapça (Muhittin Uysal, Tacettin Uzun, Orhan Parlak, Latif Solmaz, Ayhan Erdoğan, Muhammet Tasa, Şehabettin Kırdar).....175
1.16.Genel Bir Değerlendirme.....194

II. BÖLÜM

TÜRKÇE YAZILMIŞ ARAPÇA DİLBİLGİSİ KİTAPLARININ TÜRKİYE'DE ARAPÇA ÖĞRETİMİNE KATKISI VE ALTERNATİF BİR ARAPÇA DİLBİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

2.1. Arapça Dilbilgisi I (Ahmet Ateş, Tahsin Yazıcı, Nihat M. Çetin)..... 195
2.2. Arapça Sarf. Nahiv (Hayrettin Karaman, Bekir Topaloğlu)..... 195
2.3. İlk ve ileri Dilbilgisi (Yusuf Uralgiray)..... 196
2.4. Arapça Dilbilgisi (Mehmet Maksutoğlu)..... 196
2.5. Arapça Dilbilgisi Sözdizimi (İnci Koçak)..... 197
2.6. Arapça Dilbilgisi (A. Kadir Erbil)..... 197
2.7. Arapça'da Fiil Çekimleri ve Sarf Bilgisi (M. Sadi Çögenli) 198
2.8. Arapça Dilbilgisi Fono (Kerim Açık, Hamza Özarslan) 198
2.9. Arapça Dilbilgisi Sarf (Hüseyin Günday, Şener Şahin) 199
2.10. Arapça Dilbilgisi Sarf (M. Meral Çörtü) 199
2.11. Arapça Dilbilgisi Nahiv (M. Meral Çörtü) 200
2.12. Arap Gramerine GirişI Sarf (Erkan Avşar) 200
2.13. Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi (Hüseyin Günday, Şener Şahin, İsmail Güler)..
.....201
2.14. Arapça Dilbilgisi Sarf (Hulusi Kılıç) 201

2.15. Anlatımlı Arapça (Muhittin Uysal, Tacettin Uzun, Orhan Parlak, Latif Solmaz, Ayhan Erdoğan, Muhammet Tasa, Şehabettin Kırdar) 202
2.16. Alternatif Bir Dilbilgisi Öğretim Programı.....203
SONUÇ.....207
KAYNAKÇA.....209

KISALTMALAR CETVELİ

Bas. : Basamak
c. : Cilt
Coğ. : Coğrafya
Doç. : Doçent
Dr. : Doktor
Fak. : Fakülte
Hz. : Hazreti
Ltd. : Limited
M. : Marmara
Nu : Numara
s. : Sayfa
şti. : Şirketi
Ü. : Üniversite
vb. : ve benzeri
öl : ölüm
yy. : Yüzyıl

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

Bu çalışmada, aşağıda verilen transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır:

Sesliler:

آ ، ـَا ، ـَى : â ; ـِى : î ; ـُو : û ـَ : e (kalın okunan harflerde a)

ـِ : i ـُ : u

Sessizler:

ء : ', ب : b, ت : t, ث : s̲, ج : c, ح : ḥ, خ : h̲, د : d, ذ : z̲, ر : r, ز : z,

س : s, ش : ş, ص : ṣ, ض : ḍ, ط : ṭ, ظ : ẓ, ع : ‘, غ : ğ, ف : f, ق : ḳ,

ك : k, ل : l, م : m, ن : n, و : v, هـ : h, ي : y.

Yukarıda verilen transkripsiyon sisteminden farklı olarak:

a. Harf-i ta‘rîfler, cümle başında da küçük harfle yazılmıştır. Örneğin el-Mecelle, el-Kâhire, el-Kitâb.

b. Harf-i ta‘rîf ile gelen kelimelerin başındaki şemsî harflerin okunuşu belirtilmiştir. Örneğin: eş-Şekâ’iku’n-Nu‘mâniyye.

c. İzâfet terkibi şeklinde bulunan ibarelerde (şahıs adı, kitap adı vb.) ve vasl gerektiren yerlerde Muzâf ve Muzâfun İleyh’in irâbı yazıda gösterilmiştir. Örneğin: Şerhu’r-Risâleti’l-Vad‘iyye.

GİRİŞ

Giriş kısmı, çalışmanın amacı, önemi, alanı ve Arapça dilbilgisi tarihsel gelişimini kapsamaktadır.

0.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Arapça dilbilgisi ile ilgili Türkçe yazılmış kitapların yeterli ve yetersiz yönlerini ortaya koyarak Türkiye'de Arapça öğretimine katkıda bulunmaktadır.

0.2. Çalışmanın Önemi

Dil, insanoğlunun varoluşundan bu yana en önemli iletişim aracı olmuştur. İnsanın kendini doğru ifade edebilmesi ya da karşısındakini anlayabilmesi için konuşulan dilin dilbilgisi kurallarına uygunluğu büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bir dilin dilbilgisi kurallarına hakim olmanın, o dili doğru analiz edebilmek için önemli olduğu söylenebilir. Kimi insanlar, dili kullanırken yapılan bazı ufak hataların pek de önemli olmayacağını savunabilirler. Ne var ki, Arap dilinde bir cümle içinde yapılan bir hareke yanlışlığı anlam değişmesine yol açabilmektedir. Buradan yola çıkarak, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana ülkemizde Arap dilinin yabancı dil olarak öğretimi üzerine Türkçe yazılmış olan dilbilgisi kitaplarının yeterliliklerini ve eksikliklerini incelemenin, Arapça dilbilgisi öğretimi konusunda bir takım fikirler ortaya koymada olanak sağlayacağını söyleyebiliriz.

0.3. Çalışmanın Alanı;

Bu çalışmanın alanı Türkçe yazılmış Arapça dilbilgisi kitaplarıyla sınırlandırılmıştır.

0.4. Arapça Dilbilgisinin Tarihsel Gelişimi:

Cahiliye döneminde Arapların edebi faaliyetleri, Arapçanın gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

Cahiliye döneminde Arapçanın yazılı bir grameri yoktu, ancak bu dil fasih ve gramer kurallarına uygun olarak kullanılmaktaydı. Dilde hatalı okuma demek olan lahn bu dönemde çok az yapılmaktaydı.

İslâmi dönemde Araplar arasında Kurân okunurken ve günlük hayattaki konuşmalarda lahn çoğalmıştır. Ayrıca fetihlerle çeşitli milletlerin İslâm dinine girmesi sonucu dilde meydana gelen etkileşimler lahnın daha fazla yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Lahn olaylarının yaygınlaşması dilcileri Arap dili grameri üzerinde çalışmaya sevk etmiştir.

Arap dilinde ilk nahiv çalışması Hz. Ali tarafından başlatılmış ve bu çalışmaya Ebu'l-Esved ed Du'eli işlerlik kazandırmıştır. Nahiv, lahnı ortadan kaldırmak için yapılan çalışmaların en etkilisidir. Ebu'l-Esved ed Du'eli tarafında Kurân harekelenmiştir. Kurân'ın harekelenmesi sadece i'râb hatalarını ortadan kaldırmış, mesele tam olarak çözümlendirilememiştir. Harflerin noktasız olması nedeniyle şekil belirginliğine sahip kelimelerde hatalar devam etmiştir. Basra mektebinden olan Nasr b.'Âsım (öl. 89/707) ya da Yahyâ b.Ya'mer (öl. 129/716)'in şekil benzerliği bulunan harflere birbirinden ayırt edecek noktalar koyması ile Kurân'daki kelimelerin harfleri noktalanmıştır. Böylece Arap dili Kurân'ın harekelenmesi ve harflerin noktalanmasıyla şekil ve ses olarak kayda geçirilmiştir.

Ebu'l-Esved ed Du'eli'den sonra nahiv çalışmaları Basra, Kûfe ve Bağdat mekteplerinde devam etmiştir.

Basra ekolünün ünlü nahivcilerinden 'İsa b. Ömer es-Sakafî Arap gramerine ait ilk eserleri yazan kişi olarak kabul edilmektedir. Dilcinin *el-Câmi* ve *el-İkmâl* adlı eseri nahiv alanında diğer dil âlimlerine temel teşkil etmiştir.

Günümüze ulaşan ilk gramer kitabı Basra ekolünün önemli dilcilerinden olan el-Hâlîl b. Ahmed'e aittir. Bu dilcinin lugatçılık alanında *Kitâbu'l-Ayn* adlı eseri bulunmaktadır.

Sibeveyhi'nin, Arapçanın gramerini en küçük ayrıntısına kadar tesbit ettiği *el-Kitâb* adlı meşhur eseri, zamanımıza kadar yazılan nahve dair kitapların en büyüğü olup daha sonraki çalışmalarda ve yüksek nahiv eğitiminde esas kabul edilmiştir.

Ebû 'Amr b. el-'Alâ' (öl.154/770), Yûnus b. Habîb (öl.182/798), Ebû Zeyd el-Ensâri (öl. 215/830), el-Asma'i (öl.216/835), Ebû Hatim es. Sicistani (öl.255/866) ve Ebû'l-Abbas el-Muberrid (öl 285/798) Basra ekolünün diğer önemli temsilcilerindendir.

Kûfe mektebi, başlangıçta Basralı âlimlerle birlikte çalışan daha sonra Kûfe'ye giderek burada bağımsız olarak çalışmaya başlayan er-Ru'âsî (öl.75/791) tarafından kurulmuştur. el-Ferrâ (öl.207/822) ve Sa'leb (öl.291/903) Kûfe ekolünün önemli temsilcilerindendir.

Basra ve Kûfe mektepleri arasındaki ayrılık noktaları semâ', kıyas ve ıstılah ile görüş farklılıkları üzerine kendini göstermiştir. Nahivde kıyası ilk defa ortaya koyan ve uygulayan Basra mektebidir. Ancak Basralılar kıyas konusunda çok ihtiyatlı davranmışlardır. Kûfeliler ise, kıyas metodunda aşırıya giderek işitilen her şeyi kendi başına bir ölçü kabul etmişlerdir. Bu nedenle Basralılar Semâ' ehli, Kûfeliler kıyas ehli olarak vasıflandırılmışlardır.

Nahiv ve nahiv tarihi ile ilgili eserler incelendiğinde, Basra ekolünün görüş ve kuralları Kûfe ekolünün görüş ve kurallarından daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Abbasilerin Kûfeli âlimleri desteklemeleri Kûfe ekolünün parlamasına neden olmuştur.

Nahivde tercih dönemi olarak da adlandırılan Bağdat mektebi, Basra ve Kûfe mektepleri arasındaki anlaşmazlığı giderici ve uzlaştırıcı bir özellik taşımaktadır. ez-Zeccâc (öl.311/923), İbnu's-Serrâc (öl.577/926), ez-Zeccâc'î (öl. 339/950), es-Sîrâfî (öl.368/978), Ebu 'Alî Fârîsî (öl.377/987), İbn Cinni (öl.392/1002), ez-Zemahşeri (öl.538/1144), İbnu'l-Enbârî (öl.577/1180) ve Ebul- Bekâ el-'Ukberî (öl.616/1219) Bağdat ekolünün önemli dilcilerindendir.

Batı İslâm dünyasının da dil çalışmaları Endülüs ve Mısır mektepleri tarafından yürütülmüştür.

Endülüs ve Mısır mektepleri genel olarak Basra ve Kûfe ekolü dilcilerinin görüşlerini takip etmişlerdi. Eski çalışmaları yeni görüşlerle ve yeni tasniflerle ele alıp özet olarak açıklamışlardır.

Cûdi b. Osman el-Mevrûrî (öl.198/813) tarafından Endülüs mektebi kurulmuştur. Ebû ‘Alî el-Kâlî (öl.366/977) İbnu’l-Kûtiyye (öl.367/977), İbn Side (öl.448/1056) el-A‘lem eş-Şantemeri (öl.476/1083), İbnû’s. Sid el-Batalyavsi (öl.521/1127), İbnu’t-Tarâve (öl.581/1185), Ebû’l Kâsım es-Suheylî (öl.581/1185) İbn Madâ (öl.592/1195), İbn ‘Usfûr (öl.662/1263), İbn Mâlik (öl.672/1273) ve Ebû Hayyân (öl.747/1344) Endülüs mektebinin önemli şahsiyetlerindendir.

Mısır Mektebi Vellâd b. Muhammed tarafından kurulmuştur. Ebû Ca‘fer en-Nahhâs (öl.338/950) İbn Bâbişaz (öl.515/1121), İbn Mu‘tî (öl.628/1231), İbn Ya‘îş (öl.643/1246) İbnu’l-Hâcib (öl.646/1249), İbn Hişâm (öl.761/1360), İbn ‘Akîl (öl.769/1367), İbn Cemâ‘a (öl.819/1416) Hâlid el-Ezherî (öl.905/1499), es-Suyûti (öl.911/1505) ve el-Eşmûnî (öl. 929/1522) bu mektebin önemli dilcilerindendir.

İzleyen dört yüz yıllık Osmanlı dönemi Arap edebiyatçıları tarafından inhitât dönemi olarak adlandırılır. Çoğu Arap edebiyatçısına göre bu dönem Arap edebiyatının en durgun ve en kısır dönemidir. Bu dönem kesinlikle bir gerilme dönemi olmamakla birlikte Osmanlılar döneminde de bu ilme özel önem verilmiş ve değerli eserler ortaya konulmuştur.

Cemâluddin Aksarayî (öl.791/1412), Şihâbuddîn Sivâsî (öl.803/1400), Molla Fenârî (öl.855/1451), Şemsuddîn Dikkoz (öl.855/1451), Bedruddîn el-‘Ayntabî (öl.855/1451), ‘Alâuddîn Musannifek (öl.875/1470), Muhyeddin el-Kâfiyecî (öl.879/1474), Birgivi (öl.981/1573) Osmanlı dönemi önemli dilcilerindendir.

Yeni dönemdeki gramer çalışmaları daha çok fasih dilin öğrenimi ve öğretiminin zor olduğu ve bunun yerine avamcanın yazı dili olarak kullanılması gerektiği görüşü ile buna karşı olup fasih dili savunan görüş arasındaki tartışmalar üzerine yoğunlaşmıştır. Bu konudaki tartışmalar hâla sürmektedir.

Arap gramerinin morfoloji kısmını oluşturan sarf ilmi, Mu‘âz b. Muslim el-Herrâ (öl. 187/802) ile başlamıştır. Sibeveyhi’nin *el-Kitâb* adlı eserinde sarfın temel ilkeleri ana hatlarıyla ortaya konulmuştur. Ebû Ca‘fer er-Ru’âsî (öl.175/791) Ebû’l-Hasan ‘Alî b. Hamza el-Kısâ’i (öl.189/804), Ebu’l-Hasan ‘Ali b. el-Mubârek el-Ahmer (öl.194/809) gibi âlimler tarafından risâle şeklinde yapılan sarf çalışmaları, İbn Cinnî (öl.392/1002) tarafından kelime yapısı ya da kelime türetme düzeyinde detaylı bir şekilde incelenmiştir.

el-Tasrîfu'mulûki, *el-Munsif, el-Hasâ'is* adlı eserler İbn Cinnî'nin bu alanındaki önemli çalışmalardır. Bundan sonraki çalışmalarda sarf ilminin günümüzdeki şekline kavuştuğu söylenebilir. (Bakırcı, 2001: 14-207; Kızıklı, 2005: 16-161)

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAPÇA DİLBİLGİSİ İLE İLGİLİ TÜRKÇE KİTAPLARIN İNCELENMESİ

1.1. Arapça Dilbilgisi I (Alfabe, Kelime Şekil Bilgisi, Türetme) (Ahmet Ateş, Tahsin Yazıcı, Nihat M. Çetin, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: No 1064 Şarkıyat Enstitüsü Yayınları. İstanbul: 1964. 308s.)

1.1.1. Kitabın Yazılış Amacı: Arapça öğrenmek isteyenlerin faydalanması amaçlanmış, üniversite öğrencileri de göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

1.1.2. İçindekiler:

ÖN SÖZ
Alfabe ve Telâffuz
Harfler
Kısa sesliler
Uzun sesliler
Şemsî ve kamerî harfler
Yazı işâretleri
Hemze
Vasl
Özel imlası olan bazı kelimeler
Durma
Okuma alıştırması
Arapça Dilbilgisine Giriş
Arapça ve dünya dilleri içindeki yeri
Dilbilgisi özeti
1) İsim cümlesi
2) Fiil cümlesi ve öğeleri
Kelime ve Kısımları
I. İsimler
1) Asıl isimler

a) Madde ismi, cins isim, şahıs ismi

b) Mânâ ismi

2) Sıfat

3) Zamir

4) İşâret sıfatı

5) İlgi zamiri

6) Soru zamirleri

7) Sayı isimleri

II. Fiiller

III. Edatlar

1) Belirtme edatı

2) Esreleyen edatlar

3) Ünlem edatları

4) Fiile benzeyen veya fiil gücünde olan edatlar

İsimlerin Çekimi

1) Ötreli hâl

2) Üstünlü hâl

3) Esreli hâl

Fiiller

Kökler

Fiillerin bölümleri

1) Sağlam fiil

2) Hemzeli fiil

3) Muzâ'af fiil

4) Misâl fiiller

5) Ecvef fiiller

6) Nâkıs fiiller

7) Lefîf fiiller

Fiillerin çekimi

Üçlü yalın fiilin geçmiş zamanı

Üçlü yalın fiilin geniş zamanı

Fiillerin bâbları ve kipleri

Dilek kipi-üstünlü geniş zaman

Şart kipi-kesmeli geniş zaman

Emir

Emir lâmı

III. şahsın emri

Gelecek zaman

Pekiştirilmiş geniş zaman

Ağır pekiştirilmiş geniş zaman

Hafif pekiştirilmiş geniş zaman

Emrin ağır pekiştirilmiş şekli

Emrin hafif pekiştirilmiş şekli

Olumsuzluk

نهى الغائب ve نهى الحاضر

Ortaçlar

İsim fiiller

Edilgen fiiller

Soru şekilleri

صار fiili, كان fiili

Artırılmış üçlü fiiller (الثلاثيّ المزيد فيه)

II. tartı (فَعَّلَ)

III. tartı (فاعل)

IV. tartı (افعل)

V. tartı (تفعَّل)

VI. tartı (تفاعل)

VII. tartı (انفعل)

VIII. tartı (افتعل)

IX. tartı (افعَلَّ)

X. tartı (استفعل)

XI. tartı (افعالَّ)

XII. tartı (افعَوْعل)

XIII. tartı (افعولى)

XIV. tartı (افعوعل)

XV. tartı (افعَنْلَلَ)

XVI. tartı (افعنلى)

Artırılmış fiillerde bazı ses değişmeleri

Dörtlü fiil

Artırılmış dörtlü fiiller

Dörtlü fiillerin muhtelif tartılardaki anlamları

Muzâaf fiillerin çekimi

Hemzeli fiiller

Hastalıklı fiiller

Misâl fiiller

Hemzeli misâl fiiller

Ecvef fiiller

Hemzeli ecvef fiiller

Ecvef fiillerin çekim örnekleri

Nâkıs fiiller

Nâkıs hemzeli fiiller

Lefîf fiiller

Ayrık lefîf fiiller

Bitişik lefîf fiiller

Hemzeli lefîf fiiller

Donuk fiiller

ليس fiilinin çekimi

Övme ve yerme fiilleri

Şaşma fiilleri

Emir anlamına gelen fiiller

Yaklaşma fiilleri

Başlama bildiren fiiller

İsimler

Cins ismi

Madde isimleri

Mana isimleri

Topluluk isimleri

Birlik adı

Topluluk adına benzeyenler

Özel isimler

Türetilmiş isimler

Mastar veya fiil ismi

Soyut mastarlar

Mîmli mastarlar

Dörtlü fiillerin mastarları**,** artırılmış fiillerin mastarları

Def'a mastarları veya def'a isimleri

Nevi' mastarları veya nevi' isimleri

Zaman ve mekan isimleri

Çokluk ismi

Âlet isimleri

Ortaçlar

Sıfatlar

Renk, sakatlık ve şekil bildiren sıfatlar

Mubâlağa sıfatları

Üstünlük ve karşılaştırma sıfatları

İlgi ad ve sıfatları

Bileşik özel adların ilgi şekilleri

Nitelik adları

Küçültme adları

Eril ve dişil

Dişil kelimeler

Eril kelimeler

Dişil teşkili

Nicelik

İkiller

Çoğul

Kurallı çoğullar

Eril kurallı çoğullar

Dişil kurallı çoğullar

Kırık çoğullar

Dörtlülerin kırık çoğulları

İsimlerde belirlilik ve belirsizlik

İsimlerin çekimi

Belirsizi tenvînli olan kelimeler

Tenvînsiz özel adlar ve belirsizi tenvînsiz olan kelimeler

İkillerin çekimi

Çoğulların çekimi

Tamlama ile belirli isim ve sıfatların çekimi

Sayı İsimleri

Sayılar

Sıra sayı sıfatları

Bölme sayı adları

Üleştirme sayı adları

Kat bildiren sayı adları

Zamirler

Ayrı zamirler

Bitişik zamirler

İşâret sıfat ve zamirleri

İlgi zamirleri

Soru zamirleri

Fiil İsimleri

Zarflar

Mekan zarfları

Zaman zarfları

Zaman gösteren bazı kelimeler

Edatlar

Esreleyen ön-ekler

Zarf olarak kullanılan edatlar

Kuvvetlendirme edatları

Olumsuzluk edatları

Gelecek zaman edatı

Açıklama edatları

Bağlaçlar

Şart edatları

Ünlemler

1.1.3. Kitapla İlgili Değerlendirmeler:

Alfabe ve Telâffuz: Bu bölümde Arap harfleri yazım kuralları, Türkçe fonetikleri ile birlikte tablo şeklinde verilmiştir.

Fetha, kesra ve damme harekeleri kısa sesliler başlığı altında verilmiştir. Bu harekeler ile ilgili örnekler çoğaltılabilirdi. Örneklerin Türkçesinin ve fonetik yazılışlarının da verilmesi yerindedir. Sessizler başlığı altında harflerin mahreç yerlerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Kısa sesliler ve sessizlerden sonra okuyucunun kendini sınaması için okuma alıştırması verilmiştir. Bu, okuyucu için yararlıdır. Alıştırmada yer alan kelimelerin fonetik okunuşları da verilebilirdi. Böylece okuyucu doğru ya da yanlış olduğunu test etmiş olurdu.

Uzun sesliler ile ilgili örnekler çoğaltılabilirdi. Verilen örneklerin Türkçesinin ve fonetik okunuşlarının da yer alması okuyucu açısından yararlıdır. Şemsî ve kamerî harfler ve harf-i Ta‘rif ile ilgili örnekler verilebilirdi. Hemzenin yazılışı ile ilgili örnek kelimeler çoğaltılabilirdi. Vasl ve vakf konuları örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Özel imlası olan bazı kelimelerin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Arapça Dilbilgisine Giriş: Bu bölüme Arapça ile Türkçenin karşılaştırılmasıyla başlanmıştır. Bu karşılaştırmanın yapılması yerindedir. Çünkü, başlangıçta anadil ile öğrenilen yabancı dilin özelliklerinin belirtilmesi okuyucuya her iki dil arasında mukayese yapma imkanı sağlamaktadır.

Dilbilgisi özeti başlığı altında, bu bölümde isim cümlesi, isimler, fiiller ve edatlardan örneklerle genel olarak bahsedilerek Arapça dilbilgisine giriş yapılmıştır. Burada Türkçe dilbilgisindeki karşılıklarının da verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Fiiller: Bu bölümde fiilin oluşum özelliklerinden genel olarak bahsedilmiştir. Fiillerin kök harflerine göre ayrılmasına Aksâm-ı seb‘a denildiği ifade edilebilirdi. Aksâm-ı seb‘a şematik olarak gösterilebilirdi. Sahîh ve mu‘tel fiiller gruplandırılabilirdi.

Fiil çekimlerinden önce Arapça dilbilgisinde yer alan genel tabirlerin açıklanması okuyucuya konuyu anlamada kolaylık sağlaması bakımından faydalıdır.

Üçlü fiillerin altı bâbı ile ilgili örnek fiiller çoğaltılabilirdi. Arapçada yer alan kiplerden (bildirme kipi, dilek kipi, şart kipi, pekiştirme kipi ve emir kipi) genel olarak bahsedilmiştir. Örnek çekim tablolarının verilmesi yerindedir. Bu çekim tablolarında da, fiillerin Türkçe anlamları verilebilirdi. Örnek cümleler verilerek kullanım özellikleri cümlede gösterilebilirdi. Mâzi ve muzâri fiillerin olumsuzlukları ile ilgili de örnek çekim tabloları verilebilirdi. Emir kipinin olumsuz şeklinin tablo hâlinde gösterilmesi yerindedir.

Üçlü fiillerde ortaçlar (ism-i fâil ve ism-i mef‘ûl) ve isim fiillerden (mastarlar) genel olarak bahsedilmiştir. Bu konu, kitabın ilerleyen bölümlerinde de ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Edilgen fiilin yapımı anlatılarak, geçmiş zaman, ötreli geniş zaman, üstünlü geniş zaman ve kesmeli geniş zaman örnek çekim tablolarının verilmesi okuyucu için faydalıdır. Bu çekim tablolarında fiillerin Türkçe anlamları da verilebilirdi. Fiillerde soru şekilleri ile ilgili örnekler çoğaltılabilirdi. Ayrıca soruların cevap şekilleri de verilebilirdi.

Kâne ve sâre yardımcı fiillerinin geçmiş zaman ve geniş zaman örnek çekim tablolarının verilmesi yerindedir. Bu çekim tablolarında Türkçe karşılıkları da yer alabilirdi. Ayrıca kâne ve sârenin nahiv konusuna giren diğer özelliklerinden de örneklerle kısaca bahsedilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Arttırılmış üçlü fiillerin sadece çok kullanılan on dört bâbı yer almaktadır. Diğer bâblar da genel olarak verilebilirdi. On dört bâb genel özellikleriyle ayrıntıya girilmeden anlatılmıştır. Ayrıntılı anlatılabilirdi. Bâbların geçmiş zaman, geniş zaman, etken ortaç, edilgen geniş zaman örnek çekim tabloları verilmiştir. Diğer bâbların da örnek çekim tabloları verilebilirdi. Örnek tablolar çoğaltılabilir ve cümleler verilebilirdi. Arttırılmış fiillerde bazı ses değişmelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Dörtlü fiillerin mucerred ve mezîd şekillerine göre çekim tabloları verilebilirdi. Konu genel olarak anlatılmıştır. Örnek cümleler de verilebilirdi.

Muzâaf fiil, hemzeli mehmûz fiil, misâl fiil, hemzeli misâl fiil, ecvef fiil, hemzeli ecvef fiil, nâkıs fiil, nâkıs hemzeli fiil, lefîf fiil, hemzeli lefîf fiil ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Bu fiillerle ilgili olarak geçmiş zaman (etken - edilgen), geniş zaman (etken - edilgen), emir ve fiillerin arttırılmış şekillerinin, örnek fiil çekim tablolarında verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Donuk fiiller (câmid fiiller) başlığı altında; leyse, övme ve yerme fiilleri, şaşma fiilleri, emir manasına gelen birkaç fiil, yaklaşma fiilleri, başlama bildiren fiiller örneklerle genel olarak anlatılmıştır. Bu konular daha ayrıntılı yer alabilirdi. Leyse, şaşma fiilleri ve emir manasına gelen birkaç fiil ile ilgili çekim tablolarının verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

İsimler, özelliklerine göre gruplandırılarak örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konunun anlatımında Türkçe dilbilgisindeki karşılıklarının da verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Türetilmiş isimler olan mastar, ism-i mekân, ism-i zamân, ism-i âlet, ism-i fâil (erken ortaç), ism-i mef‘ûl (edilgen ortaç), sıfat-ı muşebbehe, ism-i tafdîl, mübâlağa sîygası konuları örneklerle ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Konuların anlatımında Türkçe dilbilgisindeki karşılıkları da verilmiştir. Örneklerin harekeli olarak verilmiş olması okuyucu açısından faydalıdır.

İsm-i mensûb (ilgili ad ve sıfatları) ve ism-i tasğîr (küçültme adları) konuları ayrıntılı bir biçimde örneklerle anlatılmıştır. Konularla ilgili yeterli sayıda örnek bulunmaktadır. Örneklerin harekeli olarak verilmesi yerindedir.

Eril ve dişil konusu ayrıntılı bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Bu konu, Arapça dilbilgisine giriş konusundan önce yer alabilirdi. Örneklerin harekeli ve Türkçe anlamlarıyla verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Kemmiyet (nicelik) konusu da Arapça dilbilgisine giriş konusundan önce yer alabilirdi. Kemmiyet (nicelik) konusu da ayrıntılı ve güzel bir şekilde ele alınmıştır. Bu konuyla ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Çoğullarla ilgili vezinlerin gruplandırılarak örneklerle verilmesi yerindedir. Verilen örnek kelimelerin kullanım özelliklerinin de yer alması okuyucu açısından faydalıdır.

İsimlerde belirlilik ve belirsizlik konusu özelliklerine göre gruplandırılarak birkaç örnekle genel olarak anlatılmıştır. Arapçada isimlerin çekimi konusunun Türkçe dilbilgisi kurallarıyla karşılaştırılarak anlatılması okuyucu açısından faydalıdır.

İsimlerin ötreli, üstünlü, esreli, belirli ve belirsiz hâllerinin örnek olarak verilmesi yerindedir. Gayru'l-munsarif olan kelimeler de bu konunun içinde yer almaktadır. Gayru'l-munsarif ile ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

İkillerin ve çoğulların çekimlerinin ötreli, üstünlü ve esreli hâllerine göre verilmesi yerindedir. Konuyla ilgili örnek cümleler verilerek ötre, üstün ve esre hâlleri pekiştirilebilirdi. Özne hâli, nesne hâli, tamlayan hâli olarak verilen çoğulların cümle içinde kullanılması daha yararlı olabilirdi.

Tamlama ile belirli isim ve sıfatların çekimi başlığı altında isim tamlaması anlatılmaktadır. Bu başlık yerine isim tamlaması başlığı kullanılabilirdi. Özne hâli, nesne hâli, tamlayan hâli olarak verilen örneklerin tam bir cümle olarak verilmesi daha uygun olurdu. Ayrıca tamlamada tamlayan ve tamlanan gösterilmeliydi. Bu terimlerin Arapça karşılıklarına da yer verilmeliydi.

Beş isim olan (أب، أخ، فم، حم، ذو) kelimelerinin öncelikle i'râb özelliklerinden bahsedilmeliydi. Konunun daha iyi anlaşılması için konuyla ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

Asıl sayılar, sıra sayıları, bölme sayıları, üleştirme sayıları, kat bildiren sayılar konuları güzel bir şekilde anlatılmıştır. Sayılar örnek cümleler de kullanılarak pekiştirilebilirdi.

Zamirlerin tablolar oluşturularak Türkçesi ile birlikte verilmesi yerindedir. Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Zamirlerin örnek cümlelerde kullanılması yerindedir. Zamir konusu Arapça dilbilgisine giriş konusunda yer alsa daha iyi olurdu. Çünkü fiil çekimleri zamirlere göre yapılmaktadır.

İşâret sıfat ve zamirlerin yakın, orta uzaklık ve uzak için tablolar oluşturularak verilmesi yerindedir. Tablolarda işâret sıfat ve zamirlerinin Türkçesinin de verilmesi okuyucu için faydalıdır. Konu örnek cümlelerle güzel bir şekilde anlatılmıştır.

İsm-i mevsûl (ilgi zamirleri) konusu örnek cümlelerle güzel bir şekilde açıklanmıştır. İsm-i mevsûllerin tablo hâlinde Türkçe anlamlarıyla verilmesi yerindedir.

Soru zamirleri ile ilgili örnekler çoğaltılabilirdi. Fiil isimlerin özelliklerine göre gruplandırılarak verilmesi yerindedir.

Zarfların mekan gösteren zarflar, zaman gösteren zarflar, hem mekana hem zamana delalet eden zarflar olarak gruplandırılarak verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Her zarfla ilgili birer örnek verilebilirdi. Zaman gösteren bazı kelimelerin ve zaman ve mekana delalet eden bazı mansûb isimlerin verilmesi yerindedir.

Edatların kullanım şekillerine göre gruplandırılarak verilmesi yerindedir. Her bir edatın kullanımını gösteren örnekler verilebilirdi. (أم، إما، او) gibi aynı anlama gelen bağlaçların kullanım özellikleri belirtilebilirdi. Her bağlaç ile ilgili örnek verilebilirdi.

Ünlemlerin kullanımı ile ilgili örnekler verilebilirdi.

1.2. Arapça Sarf-Nahiv (Hayrettin Karaman, Bekir Topaloğlu. Yılmaz Ofset Basımevi. İstanbul: 1969. 255s.)

1.2.1. Kitabın Yazılış Amacı: İmam Hatip okullarında Arapça dersinde okutulması ve Arapça öğrenmek isteyenler düşünülerek yazılmıştır.

1.2.2. İçindekiler

Arapçaya giriş

Sarf-Nahve giriş

Birinci Bölüm

(Genel bilgiler ve imla kaideleri)

Sarf ve nahvin tarifleri

Harfler ve yazılışları

Şemsîyye ve kamerîyye harfleri

Vasl ve katı‘ hemzeler

Hemzenin yazılışı

Bazı harflerin yazılış ve okunuşları

Bazı Terimler

اجماع الساكنين (iki sakinin birleşmesi)

Kelime ve çeşitleri

Yedi kısım (الاقسام السبعة)

Zâid harfler

İsmin çeşitleri

İkinci Bölüm

(Mastar)

Sulâsî mastarlar

Mîmli mastarlar

Ziyadeli mastarlar

Bâbların özellikleri

Nicelik ve nasıllık bildiren mastarlar

Yapma mastarlar

Üçüncü Bölüm

İsm-i fâil

Dördüncü Bölüm

İsm-i mef‘ûl

Beşinci Bölüm

Sıfat-ı muşebbehe

Altıncı Bölüm

Mubâlağa sîygaları

Yedinci Bölüm

İsm-i tafdîl

Sekizinci Bölüm

İsm-i tasğîr

Dokuzuncu Bölüm

İsm-i mensûb

Onuncu Bölüm

İsm-i zamân ve ism-i mekân

On birinci Bölüm

İsm-i âlet

On ikinci Bölüm

Muzekker ve muennes

On üçüncü Bölüm

Tesniye

On dördüncü Bölüm

Cemi‘

Sâlim muennes Cemi‘

Mukesser Cemi‘

Cemi‘ ismi ve cem’a benzeyenler

Bazı isimlerin çekimi

On beşinci Bölüm

(Fiil çekimi)

Ma‘lûm ve mechûl

(etken ve edilgen)

On altıncı Bölüm

Mâzî

On yedinci Bölüm

Muzâri

Sulâsî bâblar

Te'kîd lâm'ı ve te'kîd nûn'u

On sekizinci Bölüm

Emir

Nehiy

On dokuzuncu bölüm

Taaccüb fiilleri

Yirminci Bölüm

Fiil isimleri

Örnek tablosu

Sarf Kısmına Ek

Yirmi birinci Bölüm

(Harf ve hareke değişmeleri)

A) İ'lâl

I. Kalb

II. İskân

III. Hazf

B) İbdâl

C) İdgam

Hemzenin değişme durumu

Fiillerin çekim cetvelleri

İKİNCİ KİTAP (NAHİV)

Birinci Bölüm

Mebnîler

İkinci Bölüm

(Lâzım Mebnîler)

I. Zamirler

II. İşâret isimleri

III. İsm-i mevsûl

Sıla cümlesi

IV. Şart isimleri

V, VI, VII. Soru isimleri, kinâyeler, zarflar

VIII, IX. Fiil isimler, mâzî ve emir

Üçüncü Bölüm

Ârız mebnîler

Dördüncü Bölüm

Mu‘rab

Âmil ve i‘râb

İsimlerde i‘râb

Fiillerde i‘râb

Gayru'l-munsarif

Lâfzi ve takdîri i‘râb

Mahâlli i‘râb

İ‘râbda mahâlli olan ve olmayan cümleler

Merfû‘lar

Beşinci Bölüm

Fâil

Fâil (özne)

Tâm ve nâkıs fiil

Şibh-i fiillerin fâili

Fâilin yeri

Fiil-fâil uygunluğu

Altıncı Bölüm

Nâibu’l-fâil

Yedinci Bölüm

Mubtedâ ve haber

Marife ve nekre

Mubtedâ ve haberin yeri

Cümle olan haberler

Mubtedânın hazfi

Övme ve yerme fiilleri
Haberin hazfi
Mubtedâ-haber uygunluğu
Bazı şibh-i fiillerin haberleri
Sekizinci bölüm
Nevâsıh
(إنَّ) ve benzerleri
(إنَّ) ve (أنَّ) okunan yerler
Bu iki edatın tahfifi
Nâkıs fiiller
(ليس)'ye benzeyen (ما) ve (لا)
Mukârabe fiilleri
Bilgi ve zan fiilleri
Mansûblar
Dokuzuncu bölüm
Mef'ûlun mutlâk
Onuncu bölüm
Mef'ûlun bih
Mef'ûlun bih alan fiiller
Harf-i cer ve fiiller
Şibh-i fiillerin mef'ûlu
Mef'ûlun bihin yeri ve hazfi
On birinci bölüm
İştiğâl
Munâdâ
İstiğâse
Nudbe
İhtisâs
Tahzîr ve iğrâ
On ikinci Bölüm
Mef'ûlun fîh

On üçüncü Bölüm

Mef‘ûlun leh

On dördüncü Bölüm

Mef‘ûlun ma'ah

On beşinci Bölüm

Hâl

Hâl olan cümleler

On altıncı Bölüm

Temyîz

Sayı isimleri

On yedinci Bölüm

Mustesnâ

On sekizinci Bölüm

(لا) nın ismi

On dokuzuncu Bölüm

Mansûb muzâriler

Yirminci Bölüm

Meczûm muzâriler

Şart ve cezâ

Cevabın başına gelen edatlar

Mecrûrlar

Yirmi birinci Bölüm

İzâfet (isim tamlaması)

Cümleye muzâf olanlar

Yirmi ikinci Bölüm

Harf-i cerli mecrûrlar

Harf-i cerler

Harf-i cerlerin muteallâkı

Zarf-ı mustekar, zarf-ı lâğiv

Yirmi üçüncü Bölüm

İ‘râbda tâbi‘ olanlar

Sıfat

Te'kîd
Bedel
Beyân atfı
Nesak atfı
Yirmi dördüncü Bölüm
Edatlar ve zarflar

1.2.3. Kitapla ilgili değerlendirmeler:

Arapçaya Giriş: Bu bölümde harfler, kelime ve cümle, işâret isimleri, ism-i fâil, ism-i mef'ûl, sıfat-ı muşebbehe, ism-i tafdîl, ismin özellikleri, tamlamalar, isim ve fiil cümleleri, i'râb konuları, genel olarak ele alınarak, sarf ve nahive bir hazırlık zemini oluşturulmuştur.

SARF VE NAHİV
I. KISIM : SARF

1. Bölüm: Sarf ve nahivin tanımı Arapçaya giriş bölümünde verilebilirdi. Kelime ve çeşitleri ayrı bir bölümde ele alınabilirdi. Kameri-şemsî harfler, hemze-i vasl ve kat' ile ilgili verilen örneklerin Arapçasıyla birlikte transkripsiyon kullanılsa daha iyi olurdu. Bazı terimlerin tanımlarının toplu bir şekilde verilmiş olması okuyucu açısından faydalıdır.

2. Bölüm: Mastarlar konusu örneklerle açıklanarak güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örneklerin Türkçe manalarının verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Ayrıca bâbların özelliklerinden de bahsedilmesi yerindedir.

3. Bölüm: İsm-i fâilin Türkçedeki ortaç vazifesinde olduğunun dipnot şeklinde belirtilmesi faydalıdır. Bâblara göre tek tek ism-i fâil kalıbının örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

4. Bölüm: İsm-i mef'ûlun de bâblara göre kalıpları tek tek verilebilirdi.

5. Bölüm: Sıfat-ı muşebbehe konusu genel olarak anlatılmıştır. Örneklerin Türkçe anlamlarının verilmesi faydalıdır.

6. Bölüm: Bu bölümde mubâlağa sîygalarının en meşhur olan kalıpları örneklerle verilmiştir. Örneklerin Türkçe anlamlarının verilmesi faydalıdır. Alıştırmalarda sıfat-ı muşebbehe ve mubâlağa sîygalarının ayırt edilmesinin istenmesi okuyucu için faydalıdır.

7. Bölüm: Bu bölümde ism-i tafdîl konusu anlatılmıştır. Örneklerin tamamı harekeli olabilirdi. İsm-i tafdîlin Türkçedeki üstünlük ve karşılaştırma sıfatlar vazifesinde olduğunun dipnotta belirtilmesi yerindedir.

8. Bölüm: Bu bölümde ism-i tasğîr konusu anlatılmıştır. Konu daha detaylı bir şekilde anlatılabilirdi.

9. Bölüm: Bu bölümde ism-i mensûb konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır.

10. Bölüm: Bu bölümde ism-i zamân ve ism-i mekân konusu anlatılmıştır. Örneklerin tamamı harekeli olabilirdi.

11. Bölüm: İsm-i âlet konusuyla ilgili örnekler çoğaltılabilirdi. Örneklerin tamamı harekeli olabilirdi.

12. Bölüm: Bu bölümde muennes-muzekker anlatılmıştır. Örneklerin Türkçe manaları da verilebilirdi.

13. Bölüm: Bu bölümde tesniye ele alınmıştır. Tesniye yapılırken hangi durumda (ان) hangi durumda (ين) getirilmesi gerektiği ifade edilmeliydi.

14. Bölüm: Bu bölümde Cemi‘ konusu özelliklerine göre gruplandırılarak anlatılmıştır. Cemi‘ muzekker sâlimin hangi durumda (ون) hangi durumda (ين) aldığı belirtilmeliydi. Cemi‘ muennes sâlimin i‘râbından bahsedilebilirdi.

Cemi‘ teksirin en çok kullanılan vezinlerinin örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. İsm-i fâil, ism-i mef‘ûl, ism-i tafdîlin muzekker-muennes ve mufred, musenna, cemi‘ olarak verilen çekim tabloları her konunun işlendiği bölümde yer alabilirdi.

15. Bölüm: Bu bölümde fiil çekimine hazırlık olarak on dört kipin açıklamaları verilmiştir. Ayrıca fiilin ma‘lûm ve meçhûl oluşundan da bahsedilmiştir.

16. Bölüm: Bu bölümde mâzî fiil ele alınmıştır. Mâzî, ma‘lûm ve mechûl fiillerin çekim tabloları oluşturularak verilmesi okuyucu için faydalıdır. Ancak öncelikle mâzî fiil çekim tablosu verilse daha iyi olurdu. Ziyadelerin gruplandırılarak ma‘lûm ve mechûllerinin verilmesi yerindedir.

17. Bölüm: Bu bölümde muzâri fiil ele alınmıştır. Altı bâbla ilgili örnekler harekeli olabilirdi. Muzâri, ma‘lûm ve mechûl fiillerin çekim tabloları oluşturularak verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Ancak, öncelikle muzâri fiil şahıs eklerinin çekimini gösteren bir tablo verilseydi daha iyi olurdu. Ziyadelerin gruplandırılarak ma‘lûm ve mechûllerinin verilmesi yerindedir. Muzâri fiilin başına (س), (سوف), (ما), (لا), (لن),(لما) getirilerek oluşturulan çekim tabloları verilebilirdi. Böylece (لن), (لما) nın muzâri fiile yaptığı hareke değişiklikleri daha iyi gösterilebilirdi. Te’kîd lâm’ı ve te’kîd nûn’u ile ilgili çekim tablolarının verilmesi yerindedir.

18. Bölüm: Bu bölümde emir fiil anlatılmıştır. Emr-i hâzır, emr-i gâib, nehy-i hâzır ve nehy-i gâib ile ilgili çekim tablolarının verilmesi yerindedir.

19. Bölüm: Bu bölümde taaccub fiilleri ele alınmıştır. Taaccub fiillinin aksâm-ı seb’aya göre çekiminin verilmesi faydalıdır.

20. Bölüm: Bu bölümde fiil isimleri ele alınmıştır. Fiil isimlerin mâzî ve emir manasına gelmesine göre gruplandırılarak Türkçe anlamlarıyla verilmesi faydalıdır. Ayrıca bu bölümde emsile-i muhtelife verilmiştir. Emsile-i muhtelifenin tablo hâlinde verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Sarf Kısmına Ek

21. Bölüm: Bu bölümde harf ve hareke değişikliklerine yer verilmiştir. Harf ve hareke değişikliklerinin topluca bir bölümde örneklerle verilmesi faydalıdır. Aksâm-ı seb'aya göre fiil çekim cetvellerinin verilmesi yerindedir.

II. KISIM: NAHİV

1. Bölüm: Bu bölümde mebnînin tarifi yapılarak mebnî çeşitleri genel olarak anlatılmıştır.

2. Bölüm: Bu bölümde lâzım mebnîler ele alınmıştır. Merfû munfasıl ve mansûb munfasıl zamirlerin tablo hâlinde verilmesi yerindedir. Merfû muttasıl, mansûb muttasıl ve mecrûr muttasıl zamirlerde tablo hâlinde verilebilirdi. Bu okuyucu için daha iyi olurdu.

İşâret isimlerinin tesniyelerinin hangi durumda (هاتان- هذان) hangi durumda (هاتين-هاذين) olarak kullanıldığı ifade edilmeliydi. İşâret isimlerinin yakın, orta, uzak için tablo hâlinde verilmesi okuyucu için faydalıdır.

İsm-i mevsûllerin tablo hâlinde verilmesi güzeldir. İsm-i mevsûllerin tesniyelerinin ne zaman (اللتان), (اللذان) ne zaman (اللذين), (اللتين) olarak kullanıldığı ifade edilmeliydi.

Şart isimleri ve soru isimleri verilmiştir. Her ne kadar edatlar bölümünde anlatılmış olsa da anlamları verilebilirdi. Bunlarla ilgili örnekler de verilebilirdi. Şart isimleri, soru isimleri, bazı zarflar, fiil isimlerin edatlar bölümünde anlatıldığı ifade edilerek bu bölümde sadece isim olarak yer almıştır. Konu bütünlüğünün sağlanması amacıyla bu konular bu bölümde örneklerle verilmeliydi. Ayrıca mâzî ve emir fiillerin

bir çekim tablosu oluşturularak mebnî olmaları gösterilmeliydi. Örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

3. Bölüm: Bu bölümde ârız mebnîler genel olarak anlatılmıştır.

4. Bölüm: Bu bölümde mu’râbdan bahsedilmiştir. Bu bölüm ilk bölümden önce yer almalıydı. Çünkü okuyucuya öncelikle i‘râb terimlerinin öğretilmesi gerekmektedir. İ‘râbın isimlerde ve fiillerde gruplandırılarak örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Lâfzî ve takdîri i‘râb, mahâlli i‘râbın örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Gayru’l-munsarif konusu tek başına ayrı bir bölümde yer alabilirdi. Örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

Merfûlar

5. Bölüm: Bu bölümde fâil konusu örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

6. Bölüm: Bu bölümde nâibu’l fâil konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Verilen örnek cümlelerin önce ma‘lûm fiil sonra mechûl fiille verilmesi okuyucuya cümleler arasında kıyas yapma imkanı sağladığından faydalıdır. Örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

7. Bölüm: Bu bölümde mubteda ve haber konusu ayrıntılı bir şekilde örneklerle açıklanmıştır. Örneklerin Türkçe manalarının verilmesi yerindedir.

Bu bölümde yer alan övme ve yerme fiilleri konusu tek başına ayrı bir bölüm olarak yer alabilirdi. Örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

8. Bölüm: Bu bölümde nevâsıhın tanımı yapılarak (إن) ve benzerleri, nâkıs fiiller, (ليس)’ye benzeyenler, mukârabe fiilleri, bilgi ve zan fiilleri yer almaktadır. Bu konuların hepsi ayrı bölümlerde yer alabilirdi.

(ان) kelimesinin (إن) ve (أن) okunduğu yerlerin maddeler hâlinde verilmesi yerindedir.

(لعل), (ليت), (كأن), (لكن) harflerinden hiç bahsedilmemiştir. Bu harflerin anlamları verilerek örnek cümlelerde kullanım şekilleri gösterilmeliydi.

(كان) ve kardeşlerinin tek tek anlamlarıyla birlikte örneklerle verilmesi yerindedir.

Nâkıs fiilin ne anlama geldiği ifade edilebilirdi. (كان) ve kardeşlerinin mâzî, muzâri ve emir çekimlerinden hangilerinin yapılabildiği tek tek verilebilirdi. (كان) fiilinin mâzî, muzâri ve emir çekimi vardır. (ليس) fiilinin sadece mâzî çekimi vardır gibi.

Mukârabe fiillerinden, mâzî, muzâri, emirin çekimlerinden hangilerinin yapılabildiği tek tek verilebilirdi. Bilgi ve zan fiillerinin anlamlarına göre gruplandırılarak verilmesi yerindedir.

Bu bölümde yer alan bazı örneklerin Türkçe anlamları verilmemiştir. Örneklerin tamamının Türkçe anlamları verilmeliydi. Örnekler çoğaltılabilirdi. Verilen örneklerde önce isim cümlesi olarak cümle verilebilir sonra nevâsıhlardan biri getirilerek gerekli hareke değişikliği yapılabilirdi. Ayrıca her iki cümlenin de Türkçe anlamları verilerek okuyucuya nevâsıhların anlamda meydana getirdiği değişiklikler gösterilebilirdi. Örnek i'râb çözümlemeleri verilebilirdi.

Mansûblar

9. Bölüm: Bu bölümde mef'ûlun mutlâk konusu anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnekler çoğaltılabilirdi. Örneklerin tamamının Türkçe anlamları verilebilirdi. Örnek i'râb çözümlemeleri verilebilirdi. Konuyla ilgili alıştırma verilmesi yerindedir.

10. Bölüm: Bu bölümde mef'ûlun bih konusu anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnekler çoğaltılabilirdi. Örneklerin tamamının Türkçe anlamları verilebilirdi. Alıştırmalarda verilen cümleler harekeli olabilirdi. Konunun alıştırmalarla desteklenmesi yerindedir.

11. Bölüm: Bu bölümde iştiğâl, munâda, terhîm, istiğâse, nudbe, ihtisâs, tahzîr ve iğrâ yer almaktadır. Bu konular ayrı olarak verilebilirdi. Verilen örneklerde iştiğâl, munâda, terhîm, istiğâse, nudbe, ihtisâs, tahzîr ve iğrâ olan kelimelerin koyu renkle ya da altı çizilerek belirginleştirilebilirdi. Örnek cümlelerin tamamının Türkçe anlamının

verilmesi okuyucu açısından daha iyi olurdu. Verilen alıştırmalarda cümleler harekeli olabilirdi. Örnek i‘râb çözümlemeleri yer alabilirdi.

12. Bölüm: Bu bölümde mef‘ûlun fîh konusu yer almaktadır. Konuyla ilgili yer alan örneklerin tamamının Türkçe anlamları verilebilirdi. Alıştırma bölümünde verilen cümleler harekeli olabilirdi. Bu bölüm onuncu bölümden sonra yer alabilirdi.

13. Bölüm: Bu bölümde mef‘ûlun leh anlatılmıştır. Konuyla ilgili yer alan örneklerin tamamının Türkçesi verilebilirdi. Konuyla ilgili örnekler çoğaltılabilirdi. Cümlede mef‘ûlun leh olan kelimeler koyu renkle ya da altı çizilerek gösterilebilirdi. Alıştırmada yer alan cümleler harekeli olabilirdi.

14. Bölüm: Bu bölümde mef‘ûlun ma’ah anlatılmıştır. Maiyye vâvı ve atıf vâvı arasındaki farkın örneklerle belirtilmesi okuyucu için faydalıdır.

15. Bölüm: Bu bölümde hâl konusu anlatılmıştır. Hâlin Türkçedeki zarf karşılığı olduğu ve nasıl sorusuna cevap verdiği belirtilebilirdi. Verilen örnek cümlelerde hâl olan kelime koyu renkle ya da altı çizilerek beirginleştirilebilirdi. Cümlelerin Türkçe karşılıkları verilebilirdi. Mufred-musenna-cemi‘ olarak gelen hâle örnekler verilebilirdi.

16. Bölüm: Bu bölümde temyîz konusu anlatılmıştır. Temyîz, hâl ve sıfat arasındaki kullanım farkının belirtilmesi okuyucu için faydalıdır. Ayrıca cümle içinde kullanımları gösterilebilirdi. Sıra sayıları ve kesirli sayılardan bahsedilmesi yerindedir.

17. Bölüm: Bu bölümde mustesnâ konusu yer almaktadır. Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Mustesnâların i‘râbının verilmesi okuyucu için faydalıdır. İstisnâ edatlarının tek tek örneklerle verilmesi yerindedir.

18. Bölüm: Bu bölümde (لا)’nın ismi anlatılmıştır. (لا)’nın isminin i‘râbıyla verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

19. Bölüm: Bu bölümde mansûb muzâriler anlatılmıştır. Nasb edatlarının anlamları örneklerden önce verilebilirdi. Muzâriyi nasb eden edatların maddeler hâlinde örneklerle verilmesi faydalıdır. Örnek cümlelerin Türkçe anlamları verilebilirdi. Örnekler çoğaltılabilirdi. Nasb edatları ve muzâri fiilin son harekesi koyu renkle gösterilebilirdi. Böylece nasb edatlarının muzâri fiil üzerindeki etkisi daha iyi belirtilebilirdi.

20. Bölüm: Bu bölümde meczûm muzâriler anlatılmıştır. Bir muzâri fiili cezm eden edatlar ve iki muzâri fiili cezm eden edatlar olarak iki başlık altında konunun ele alınması yerindedir. Konuyla ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Cezm edatları ve muzâri fiilin son harekesi koyu renkle gösterilebilirdi. Böylece cezm edatlarının muzâri fiil üzerindeki etkisi daha iyi belirtilebilirdi. Şart edatlarının anlamları örneklerden önce verilebilirdi. Şart ve cevab başlığı altında yer alan örneklerin Türkçe anlamları verilebilirdi.

Mecrûrlar

21. Bölüm: Bu bölümde izâfet (isim tamlaması) konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örnek cümlelerin tamamının Türkçe anlamları verilseydi, daha iyi olurdu. Muzâfın tesniye ve cemi‘ olması durumunda (ن) düşürülmesiyle ilgili örnekler verilebilirdi.

22. Bölüm: Bu bölümde harfi cerli mecrûrlar anlatılmıştır. Harfi cerlerin manaları verilebilirdi.

23. Bölüm: Bu bölümde i‘râbda tâbi olanlar başlığı altında sıfat, te’kîd, bedel, atf-ı beyân ve atf-ı nesak konuları anlatılmıştır. Bu konular örneklerle güzel bir şekilde açıklanmıştır. Örneklerin tamamının Türkçe anlamları verilseydi, okuyucu açısından daha iyi olurdu. Atf-ı beyân ve bedel arasındaki farkın verilmesi faydalıdır. Örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

24. Bölüm: Bu bölümde edatlar ve zarflar anlatılmıştır. Edat ve zarfların tek tek anlamlarının ve özelliklerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır. Her edat ve zarf için örnekler çoğaltılabilirdi.

1.3. İlk ve İleri Dilbilgisi (Yusuf Uralgiray. I-II.c. Riyad: 1986. 1229s.)

1.3.1. Kitabın Yazılış Amacı: İlköğretim, ortaöğretim, üniversite ve Kuran kursları öğrencileri ve öğretmenlerine, ayrıca Arapçaya meraklı olanlara yönelik yazılmıştır.

1.3.2. İçindekiler

1. Ünite: Giriş, fonetik
2. Ünite: el-Lâmu'ş-Şemsîyye ve el-Lâmu'l-Kamerîye
3. Ünite: Okuma parçaları
4. Ünite: Kelimelerin isim, fiil ve harfe taksimi
5. Ünite: Muttasıl ve munfasıl zamirler
6. Ünite: Fiiller
7. Ünite: Aksâm Seb'a fiillerin çekim birimi
8. Ünite: Fiilin mucerred ve mezîde taksimi, vezinleri
9. Ünite: Fiilin ma'lûm ve mechûle taksimi
10. Ünite: Fiilin mutasarrif veya câmid olması
11. ünite: Fiilin muteâddi ve lâzım olması
1**2. ünite:** Fiilin te'kîtli veya te'kîtsiz olması
13. ünite: Mubteda-Haber
14. Ünite: Fâil
15. Ünite: Naib'ul-fâil
16. Ünite: Kâne ve ehavâtuhâ
17. Ünite: Kâde ve ehavâtuhâ
18. Ünite: İnne ve ehavâtuhâ
19. Ünite: Mef'ûl bih
20. Ünite: Mef'ûl mutlâk
21. Ünite: Mef'ûl fîh
22. Ünite: Mef'ûl lieclih
23. Ünite: Mef'ûl ma'ah
24. Ünite: Hurûfu'l-cer
25. Ünite: İsmu'l-işâret

26. Ünite: İsm-i mevsûl

27. Ünite: İsimlerin maksûr, mankûs, memdûd veya sahîh olması

28. Ünite: Ma‘rife ve nekra

29. Ünite: İzâfet

31. Ünite: ‘Alem

32. Ünite: Mu‘arref bi’l-Lâm

33. Ünite: Munâda, istiğâse, ta‘accub, terhîm

34. Ünite: Hâl

35. Ünite: Temyîz

36. Ünite: İstisnâ

37. Ünite: Tevâbi‘

38. Ünite: Memnû‘ mine’s-sarf

39. Ünite: İsm-i fâil, ism-i mef‘ûl

40. Ünite: el-‘Âded

41. Ünite: İsm-i zamân, ism-i mekân

42. Ünite: İsmu’t-tafdîl

43. Ünite: İsmu’l-‘âlet

44. Ünite: Ebniyetu’l-masâdir

45. Ünite: Cem’u’t-teksir

46. Ünite: Esalibu’ş-şart

47. Ünite: Esalibu’ş-şart gayru’l–câzime

48. Ünite: Edevâtu’t-tahdîd, tevbîh ve ard

49. Ünite: et-Tasğîr

50. Ünite: en-Neseb

51. Ünite: Nûnu’t-Tevkîd

52. Ünite: el-İhtisâs, el-İğrâ’ ve et-Tahzîr

53. Ünite: el-İştiğâl

54. Ünite: et-Tanazu‘

55. Ünite: Uslûbu’t-Ta‘accub

56. Ünite: Esalibu’l-medh ve zem

57. Ünite: Esmâ‘u’l-ef‘al ve esvât

58. Ünite: el-Vakf

59. Ünite: İ‘râbu’l-cumel

1.3.3. Kitapla İlgili Değerlendirmeler:

1. Ünite: Bu derste, Arap harfleri, transkripsiyon ve işaretlerinin verilmesi Arapça öğrenmeye yeni başlayanlar için faydalıdır. Harflerin fonetik açıklamaları birinci dersten önce verilmiştir. Alfabeden sonra verilmesi gerekirdi.

2. Ünite: Bu derste sadece kamerî harfler verilmiştir. Şemsî harflerin de verilmesi gerekirdi.

3. Ünite: Bu derste okuma parçalarına yer verilmiştir. Başlangıç seviyesi öğrencileri için daha basit parçalar seçilebilirdi. Parçaların Türkçelerinin verilmiş olması okuyucu için iyidir.

4. Ünite: Bu derste, kelimelerin isim, fiil ve harflere taksimi anlatılmaktadır. Konuyla ilgili örnekler çoğaltılabilirdi.

5. Ünite: Tablo oluşturularak merfû munfasıl zamirlerin Türkçesi ile birlikte verilmesi uygundur. Merfû muttasıl zamirlerle ilgili oluşturulan tabloda şahıslar munfasıl zamir olarak gösterilebilirdi. Merfû munfasıl ve merfû muttasıl zamirlerle ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

6. Ünite: Mâzî, muzâri ve emir fiil çekimleri tablolar hâlinde verilmiştir. Çekimlerin Türkçe karşılıkları da verilebilirdi. Mucerred altı bâb için oluşturulan tabloda verilen bâblar ve örnek fiillller daha büyük yazılabilirdi ve harekeleri daha belirginleştirilebilirdi. Tabloda yer alan örnek fiillerin de harekeli olması gerekirdi.

7. Ünite: Aksâm-ı seb‘a özelliklerine göre şematik olarak verilebilirdi. Daha sonra tek tek ele alınarak incelenebilirdi. Mâzî, muzâri olumsuzluk şekillerinin çekimlenerek tablo hâlinde verilmesi okuyucu için faydalıdır. Cezm ve nasb

edatlarında yer alan edatlar tek tek ele alınıp anlatılabilir ve örnekler verilebilirdi. Cezmden dolayı fiillerdeki (ن) düşmesi gösterilebilirdi. Aksâm-ı seb'ada yer alan fiil türleri ile ilgili olarak sayfa düzeninin iyi olmadığını söyleyebiliriz. Sayfa düzenine dikkat edilmesi gerekirdi. Çünkü yeni başlayanlar için karışıklık söz konusu olabilir.

8. Ünite: Bâblar konusu anlatılırken, bâblar sadece mâzî, muzâri, ve mastar olarak verilmiştir. Emir, ism-i fâil, ism-i mef'ûl şekillerinin de her bâba göre verilmesi gerekirdi. Kitap ilk ve ileri dil bilgisi adını taşımaktadır, bu nedenle bâblar en ince ayrıntısına kadar anlatılmalıydı. Örnekler çoğaltılabilirdi. Her bâbın özellikleri maddeler hâlinde verilebilirdi. Böylece okuyucu için daha dikkat çekici hâle getirilmiş olurdu. Bâbların i'lâllerinin verilmesi yerindedir.

9. Ünite: Bâblara göre mâzî, muzâri ve muzâri ma'lûm fiillerden mechûl fiil yapılma şekillerinin verilmesi yerindedir. Mechûl fiil yapılırken harf ve hareke değişiklikleri koyu renkle belirginleştirilebilirdi. Bazı bâbların i'lâllerinin verilmesi uygundur. Konuyla ilgili örnekler yeterli görülmemektedir. Örneğin; ma'lûm fiilli bir cümle daha sonra mechûl fiil verilerek tekrar yazılabilirdi. Böylece okuyucu ma'lûm ve mechûl fiil arasında anlam ve şekil yönünden kıyas yapma imkanı bulmuş olurdu. Emir sîygası sekizinci derste bâblar konusunda verilmeliydi.

10. Ünite: Mutasarrıf fiillere, örnek olarak bir fiilin mâzî, muzâri ve emir çekimleri verilebilirdi. Ayrıca câmid fiiller ile ilgili verilen örneklerde câmid fiil olan kelimeler altı çizilerek gösterilebilirdi.

11. Ünite: Örnek cümlelerin i'râbları yapılabilirdi. Müteaddî fiil daha ayrıntılı bir şekilde anlatılabilirdi.

12. Ünite: Fiilin tevkîtli veya tevkîtsiz olması konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır.

On üçüncü üniteden itibaren anlatılan konular ilk ve ileri dilbilgisi olarak ayrılmaktadır.

13. Ünite: İlk bölümde konuyla ilgili verilen metnin harekeli olması ve Türkçe anlamının verilmesi okuyucu için kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca parçayla ilgili sorular sorularak okuyucuya parçayı anlayıp anlamadığı gösterilmiş olunmaktadır. Kemmiyet bakımından verilen örneklerin i'râbları yapılabilirdi. Konuyla ilgili alıştırmaların verilmesi okuyucuya öğrendiğini sınama imkanı vermektedir. Bu nedenle okuyucu için faydalıdır. Verilen örnek cümlelerdeki haber çeşitleri belirtilmiştir. Bir yan başlık altında haber çeşitleri detaylı bir şekilde verilseydi, daha iyi olurdu. İleri dilbilgisi bölümünde, beş isimden de bahsedilmiştir. Beş isim, ayrı bir konu alarak verilebilirdi. Bu bölümde verilen örnek cümlelerin bazılarının tercümesi bulunmamaktadır, bütün cümlelerin tercümesi verilmeliydi. Konu sonunda yer alan parçanın bilinmeyen kelimelerinin verilmesi okuyucu için kolaylık sağlamaktadır.

14. Ünite: İlk bölümde verilen örnek i'râb cümleleri okuyucu için faydalıdır. Örnek cümlelerin tamamının Türkçe anlamı verilmeliydi. Çok sayıda alıştırmanın yer alması konunun anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

15. Ünite: Nâibu'l-fâil konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i'râb cümlelerin verilmesi faydalıdır. Örnek cümlelerin tamamının Türkçesi verilmeliydi. Cümlelerde ma'lûm ve mechûl fiillerin harekeleri koyu renkle gösterilebilirdi. Konuyla ilgili farklı alıştırmaların olması okuyucu için iyidir.

16. Ünite: Nâkıs fiil olarak adlandırılan kâne ve kardeşlerinin anlamlarının ve çekimde kullanılış durumlarının tek tek verilmesi okuyucu açısından iyidir. Her fiilden sonra birer örnek verilebilirdi. Örnek i'râb cümlelerinin verilmesi uygundur. Örnek cümlelerle nâkıs fiillerin mâzî, muzâri, mastar ve emir sîygalarıyla isim cümlesinin başına geldiğinde aynı etkiyi yaptığı gösterilebilirdi. Örnek cümlelerde cümle önce isim cümlesi olarak, sonra nâkıs fiillerden biri kullanılarak tekrarlanabilirdi. Böylece okuyucu nâkıs fiillerin cümlede meydana getirdiği hareke ve anlam değişikliklerini daha iyi kavramış olurdu.

Öğrenci çalışkandır.→ Öğrenci çalışkan idi.... gibi

الطالب مجتهد. → كان الطالب مجتهدا.

Haber Mubtedâ Kânenin Haberi Kânenin İsmi

Leyse gibi amel eden fiillller de bu bölümde yer almaktadır. Bu konu ayrı bir bölüm olarak ele alınabilirdi.

Ef'âl Mukârebe grubu fiiller de nâkıs fiillerdendir. Bu fiillerin kâne ve kardeşleri konu başlığı altında değil de ayrı bir konu olarak ele alınıp işlenmesi gerekirdi. Ef'âl Mukârebe grubu filllerinde kâne ve kardeşlerinde olduğu gibi çekimde kullanılış durumlarının ve anlamlarının tek tek verilmesi gerekirdi. İleri dilbilgisi bölümünde lehçeler arası kullanım şekillerinin verilmesi okuyucuyu bilgilendirmesi bakımından faydalıdır. Uygulamalar bölümünde verilen alıştırmalar okuyucunun kendini sınaması için güzel bir fırsat sunmaktadır.

17. Ünite: Bu derste, bilgi, zan ve değiştirme fiillerini ihtiva eden ef'âl kulûb konusu işlenmiştir. Başlık olarak ise kâde ve kardeşleri kullanılmıştır ki bu başlığın konu ile ilgisi yoktur. Ef'âl kulûbun bölümleri temel kurallarda ayrı maddeler hâlinde verilebilirdi. İlk bölümde konu daha basit bir şekilde anlatılabilirdi. Konunun daha iyi anlaşılması açısından örnek i'râb cümleleri verilebilirdi.

İleri dilbilgisi bölümünde konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Ef'âl kulûbun özelliklerinin maddeler hâlinde verilmesi güzel, ancak bazı maddelerde yer alan açıklamalarla ilgili özellikler örneklerle birlikte yer alabilirdi.

18. Ünite: İlk bölümde inne ve kardeşlerinin anlamları bir paragrafta verilmiştir bunun yerine inne ve kardeşlerinin anlamları ve kullanım şekilleri tek tek verilebilirdi. Örnek i'râb cümlesinin verilmesi uygundur.

İleri dilbilgisi bölümünde inne ve kardeşlerinin İsminin belirli ve belirsiz, haberinin de mufred, isim cümlesi, fiil cümlesi ve şibih cümle olarak gelmesi ile ilgili örnek cümlelerin verilmesi okuyucu için faydalıdır. Bu cümleler isim ve haberden hangisinin örneği ise altı çizilerek gösterilebilirdi.

إن محمداً قائمٌ.

Belirli İsim

إن محموداً أبوهُ غنيٌ.

İsim c. olarak gelen haber gibi.

Konu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek cümlelerin tamamının Türkçe karşılığı verilmeliydi. (أن) fethâlı ve kesralı olduğu yerlerin maddeler hâlinde sıralanarak örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

19. Ünite: Bu ünitede Mef'ûlun bih konusu anlatılmıştır. Bazı fiiller bir, iki, ya da üç Mef'ûlun bih alabilirler. Bu nedenle konuyla ilgili verilen örnek cümlelerde her Mef'ûlun bih ayrı ayrı gösterilmeliydi, konu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda alıştırmanın verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

20. Ünite: İlk bölümde mef'ûlun mutlâk konusu temel kural başlığı altında genel olarak anlatılmıştır. Her kuraldan sonra bir örnek verilebilirdi.

İleri dilbilgisi bölümünde mef'ûlun mutlâk konusuna giriş olarak mastarın ne anlama geldiği ve cümlede hangi şekillerde bulunduğunun verilmesi yerindedir. Mef'ûlun mutlâkta güdülen gayeler başlığı altında verilen örnekler bir paragrafta verilmek yerine tek tek, çeşitleriyle birlikte belirtilebilirdi.

21. Ünite: İlk bölümde mef'ûlun fîh konusu temel kural başlığı altında genel olarak anlatılmıştır. İlk dilbilgisi bölümünde; zarf-ı lağv ve zarf-ı mustakar'ın âmili ile ilgili örnekler verilmeliydi. Mübhem zarf-ı zamânlar ve mübhem zarf-ı mekânlar Türkçe anlamlarıyla verilmeliydi. Muhtass zarf-ı mekânlarında geçen bazı kelimelerin anlamlarının dipnot şeklinde verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.
(عند، لدى، مع، بعد، قبل) zarflarının (من) harfi ceri ile birlikte kullanımlarına örnekler verilebilirdi.

22. Ünite: Mef'ûlun lieclihi (لماذا)sorusunun cevabı olduğu belirtilebilirdi. (ل) harfi cerinden başka onun gibi talil bildiren harfi cerlerle ilgili örnek cümlelerin verilmesi

yerindedir. Konu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Alıştırmalar okuyucuya kendisini sınama fırsatı vermesi açısından faydalıdır.

23. Ünite: Mef'ûlun ma'ah konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. İleri dilbilgisi bölümünde verilen örnek cümlelerin tamamının harekeli olması gerekirdi. Atıf vâvı ve maiye vâvı arasındaki anlam ve kullanım farkının örneklerle verilmesi okuyucuya kıyas yapma olanağı sağlamaktadır. Konuyla ilgili i'râb cümlesinin verilmesi faydalıdır.

24. Ünite: Bu derste, harfi cerler (حاشا، حلا، عدا) hariç; anlam ve kullanım özelliklerine göre tek tek açıklanmıştır. Bu harfi cerlerin verilmeme sebebi olarak istisnâ konusunda açıklama yapılacağı ifade edilmiştir. Ancak konu bütünlüğü düşünüldüğünde, bu harfi cerlerin de bu derste açıklanması gerekirdi. Harfi cerlerin düşürülmeleriyle ilgili verilen örneklerle birlikte harfi cerlerin düşürülmemiş şekillerinin de verilmesi okuyucu için faydalıdır.

25. Ünite: Yakın, orta uzaklık ve uzak için kullanılan ism-i işâretler tablo oluşturularak verilebilirdi.

26. Ünite: İsm-i mevsûlün Türkçede ilgi zamiri olduğu ve (-diği, -dığı, -an, -en vb.) eklerle Türkçeye çevrildiği ifade edilebilirdi. Genel olarak konu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Özel ism-i mevsûller ve müşterek ism-i mevsûller ile ilgili tablolar oluşturularak i'râb ve binâ hükmünün, nerelerde kullanıldığının verilmesi, okuyucu için son derece faydalıdır.

27. Ünite: İlk bölümde, maksûr, mankûs, memdûd ve sahîh isimlerle ilgili örneklerin gruplandırılarak verilmesi konuyu kavrama açısından faydalıdır.

İleri dilbilgisi bölümünde konu i'râb hükümlerine göre ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

28. Ünite: Bu derste, marife ve nekra konusu anlatılmıştır. Bu konu, ikinci üniteden sonra verilebilirdi. Marife kabul edilen kelimeler sadece isim olarak verilmiştir. Bunlarla ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

29. Ünite: Bu derste, isim tamlaması (izâfet) anlatılmıştır. Türkçede mudâfın (tamlanan) mudâfın ileyhin (tamlayan) olduğu ifade edilmeliydi, örnek cümlelerin Türkçeleri verilmeliydi**.** Kelimenin mudâf olup olmaması bakımından isimler iki gruba ayrılır başlığı altında verilen örneklerin i'râbı yapılmalıydı. Mudâfın ileyhin düşürüldüğü gösterilmeliydi. Kitapta, mudâfın ileyh, mudâfın nev'ini açıklarsa buna 'bayyaniye' ya da min anlamındaki izâfet denir. Bu tür izâfetlerde mudâfın ileyh nekra olarak gelir.

Gümüş yüzük : خاتمُ فضةٍ

Altın bilezik : سوارُ ذهبٍ

Mudâfın ileyh yer ve zaman ifade ediyorsa izâfet zarfiyye anlamındadır. (الإضافة بمعنى في) denir.

Kış göçü: (رحلة الشتاء.) ⇐ (رحلة في الشتاء.) gibi ayrıntıların da bu bölümde yer alması gerekirdi. Çünkü kitap ileri seviyede Arapça bilgisi de içermektedir.

30. Ünite: İlk bölümde verilen temel kural kısmında merfû munfasıl zamirler, merfû muttasıl zamirler, mansûb munfasıl zamirler Türkçe karşılıklarıyla tablo hâlinde verilebilirdi. Harfi cerlere göre zamirlerin i'râbının verilmesi okuyucu için faydalıdır.

31. Ünite: Özel isimler ('alem) konusu ayrıntılı bir şekilde örneklerle açıklanmıştır.

32. Ünite: Lâm-ı ta'rif konusu ayrıntılı bir şekilde örneklerle açıklanmıştır.

33. Ünite: Nidâ türlerinden olan munâda, istiğâse, taaccub, nudbe, terhîm konuları ayrıntılı bir şekilde örneklerle açıklanmıştır. Konuyla ilgili örnek i'râb çözümleri de verilebilirdi.

34. Ünite: Hâl konusu detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek cümlelerin harekeli ve Türkçe karşılıklarının verilmesi okuyucu için faydalıdır. Hâl çeşitlerine göre örnek i'râb çözümleri de verilebilirdi.
Örnek cümlelerde hâl olan kelimenin altı çizilebilir ya da koyu renkle yazılarak gösterilebilirdi.

35. Ünite: Temyîz konusu ilk bölümde verilen metin çerçevesinde örnek cümlelerle açıklanmıştır. Temel kural başlığı altında genel olarak konu anlatılmıştır. Konuyla ilgili çeşitli alıştırmalar verilmiştir. Bu alıştırmalar okuyucunun konuyu anlamasına yardımcı olması bakımından faydalıdır.

İleri dilbilgisi bölümünde örnek cümlelerin harekeli olması güzeldir. Bazı örnek cümlelerin Türkçe karşılıkları verilmiş, bazılarının verilmemiştir. Tüm cümlelerin Türkçe karşılıkları verilebilirdi. Otuz dördüncü ünitede yer alan hâl konusu ile temyîz konusu arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların ifade edilmesi gerekirdi.

36. Ünite: İstisnâ konusu ilk bölümde verilen metin çerçevesinde örnek cümlelerle açıklanmıştır. Temel kural başlığı altında genel olarak konu anlatılmıştır. İstisnâ ile ilgili olarak bir tane i'râb çözümlemesi verilmiştir, istisnânın cümlede kullanılma özelliklerine göre örnek i'râb cümleleri çoğaltılabilirdi.

İleri dilbilgisi bölümünde; istisnâ edatları verilmiştir. (لا سيما) da istisnâ edatı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle, istisnâ edatları arasında yer alması gerekirdi. İstisnâ deyimleri başlığı altında yapılan açıklamalar için verilen örnek cümlelerin i'râbı yapılabilirdi.

37. Ünite: (التوابع) başlığı altında sıfat, bedel, tevkîd, atf-ı nesak ve atf-ı beyân konuları verilmiştir. İlk bölümde tevabi'ler verilen metin çerçevesinde örnek cümlelerle açıklanmıştır. Konuların birbiriyle karıştırılmaması için her konuyla ilgili açıklamaların ve alıştırmaların ayrı ayrı verilmesi okuyucu açısından iyidir. Konularla ilgili verilen örnek cümlelerin tamamının Türkçe anlamları verilmeliydi. Atıf konusuyla ilgili olarak sadece atf-ı nesak ile ilgili örnek i'râb cümlesi verilmiştir. Atf-ı beyân ile ilgili de örnek i'râb cümlesinin verilmesi gerekirdi.

İleri dilbilgisi bölümünde de her konu bağımsız olarak ayrıntılı bir şekilde tek tek anlatılmıştır. Sebebi sıfat ile hakiki sıfatın karşılaştırılması yerindedir. Uygulamalar bölümünde bedel galat, bedel nisyan ve bedel idrab ile ilgili sorular sorularak okuyucunun bedel çeşitlerini karıştırıp karıştırmadığı ölçülebilirdi.

Mulhak tevkîd olarak kullanılan (كتعُ -بتع- بضع) tevkîdler hakkında daha ayrıntılı bilgi verilebilirdi. Tevkîd çeşitlerine göre örnek i'râb çözümleri verilebilirdi. Uygulamalar bölümünde (ف ،و) atıf harflerinin kullanımıyla ilgili alıştırmalar verilebilirdi. Böylece okuyucunun (ف ، و) atıf harflerinin kullanımlarını karıştırıp karıştırmadığı ölçülebilirdi.

38. Ünite: Gayru'l-munsarif konusu ilk ve ileri dilbilgisi bölümünde güzel bir şekilde anlatılmıştır.

İlk bölümde, gayru'l-munsarif kabul edilen kelimeler özelliklerine göre gruplandırılarak verilmiş ve her gruptan gayru'l-munsarif olan bir kelime ref, nasb, cer hâlinde kullanılarak gösterilmiştir. Bu okuyucu için faydalıdır.

39. Ünite: İlk bölümde ism-i fâil ve ism-i mef'ûl verilen metin çerçevesinde örnek cümlelerle açıklanmıştır. Temel kural başlığı altında ism-i fâil ve ism-i mef'ûl kalıpları verilerek, konu genel olarak anlatılmıştır. Alıştırmalar bölümünde konuyla ilgili farklı soru tipleri sorularak konunun kavratılması amaçlanmaktadır. Bu okuyucu için son derece faydalıdır. Alıştırmalardan birinde ism-i fâil kalıp ve nevi' leri sorulmuştur. İsm-i mef'ûl, sîygatu'l mubâlağa ve sıfatı muşebbehenin de kalıp ve nevi'leri sorulabilirdi.

İleri dilbilgisi bölümünde, ism-i fâilin semai' ve kıyasi sîygaları verilmiştir. Bu sîygalarla ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Konuyla ilgili verilen cümlelerin hepsinin Türkçe anlamları yer alabilirdi. Vezinlerde türetilen kelimelerin dipnot olarak verilmesi yerindedir. Sıfat-ı muşebbehe ve ism-i fâilin benzer ve farklı yönlerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

40. Ünite: İlk bölümde, aded (sayı) konusu verilen metin çerçevesinde örnek cümlelerle anlatılmıştır. Temel kural başlığı altında 21 sayısına kadar sayıların kuralları genel olarak verilmiştir. Sayılar mufred, murekkeb, ikud, matûf olmak

üzere dört bölümde anlatılmıştır. Her bölümde yer alan sayılar özelliklerine göre gruplandırılarak verilmeliydi, çünkü mufred sayılar dediğimizde bu gruba giren (1-2), (3-10), (100 ve 1000) sayılarının kullanım kuralları aynı değildir. Bu nedenle mufred sayılar (1-2), (3-10), (100 ve 1000) sayılarının kullanım özellikleri anlatılarak örneklendirilmeliydi. Ayrıca bu kitap, ilk ve ileri dilbilgisi adını taşımaktadır, bu nedenle konu anlatılırken yeni öğrenenlerin de göz önünde tutulması gerekmektedir. Örneğin, murekkeb sayılardan (11-12) iki bölümden oluşur. İlk bölüm birler basamağını, ikinci bölüm onlar basamağını oluşturur. Her iki bölümdeki aded, madûdla (muzekkerlik-muenneslik bakımından) uyumludur. Fetha üzere mebnîdir.

On bir erkek öğrenci (احد عشر طالباً.)

Birler bas. Onlar Bas. Madud

Aded (Muzekker) Muzekker gibi belirtilebilirdi.

Sayılar toplu bir şekilde verilebilirdi. (Bir kalem, iki kalem, üç kalem vb....) Böylece okuyucu sayıların kullanım benzerliklerini ve farklılıklarını daha iyi kavramış olurdu.

Sıra sayıları, kesirli sayılar ve üleştirme sayıları da bu bölümde yer almalıydı. Sayılarla ilgili verilen örnek cümleler çoğaltılablirdi.

41. Ünite: İsm-i mekân ve ism-i zamân konusu ilk bölümde verilen metin çerçevesinde örnek cümlelerle açıklanmıştır. Temel kural başlığı altında hangi vezinlerden geldikleri belirtilmiştir.

İleri dilbilgisi bölümünde Aksâm-ı seb'ada yer alan fiillerden ism-i mekân ve ism-i zamân yapımları gösterilmiştir. Bunlarla ilgili yer alan kelimelerin Türkçeleri verilmeliydi.

(Aslanı bol olduğu yer)(مأسدة) (Aslan)(اسد) gibi.

42. Ünite: İsm-i tafdîl konusu ilk bölümde verilen metin çerçevesinde örnek cümlelerle açıklanmıştır. Temel kural başlığı altında hangi vezinlerden geldikleri belirtilmiştir.

İleri dilbilgisi bölümünde, (hayırlı, iyi خير) (kötü, şerli شر) sıfatlarının ism-i tafdîl olarak kullanıldığı örneklerle belirtilmeliydi. Konu ile ilgili verilen örnek cümlelerin tamamının Türkçe karşılıkları verilmeliydi.

43. Ünite: İsm-i âlet kalıpları verilmiştir. Bu kalıplarla ilgili olarak verilen örnekler çoğaltılabilirdi. Ayrıca verilen örnek kelimelerin hangi fiillerden türetildikleri de belirtilebilirdi.

(مفتاح) Anahtar ← (فتح) Açtı gibi.

İsm-i âletin (mufred, musenna ve cemi‘) çekimi verilebilirdi.

44. Ünite: Mastarlar konusu ilk bölümde verilen metin çerçevesinde açıklanmıştır. Temel kural başlığı altında genel olarak bahsedilmiştir.

İleri dilbilgisi bölümünde, sarih mastar kalıplarının sulâsî mucerred ve mezîd, rubaî mezîd ve rubaî mucerredin mulhakları olarak verilip delalet ettiği şeye göre gruplandırılarak örneklerle verilmesi okuyucu için kolaylıktır. Verilen kelimelerin Türkçe anlamları da yer alabilirdi.

Mastar-ı mîmi ve mastar-ı sınâi ile ilgili ayrıntılı bilgi ve örnek verilmemiştir. Bu mastarlarla da ilgili ayrıntılı bilgi ve örnekler verilebilirdi.

45. Ünite: Konu ilk bölümde, verilen cümleler çerçevesinde açıklanmıştır.

İleri dilbilgisi bölümünde, cemu’l-kılle ve cemu’l-kesre’nin vezinleri verilerek, örnek cümlelerde kullanım şekillerinin gösterilmesi okuyucu için faydalıdır. Cümlelerde cemi‘ teksir olan kelime altı çizilerek yada koyu renkle yazılarak belirginleştirilebilirdi. Cemi‘ teksir ile cemi‘ muzekker sâlimin arasındaki farkın verilmesi yerindedir.

46. Ünite: Bu ünitede şart edatları konusu ele alınmıştır. Şart edatlarına, iki muzâri fiili cezm eden şart edatlarından (كيفما) da eklenmeliydi. Şart edatlarının hepsi örneklerle tek tek açıklanmalıydı. Örnekler çoğaltılabilirdi. İ‘râb çözüm örnekleri de çoğaltılabilirdi.

47. Ünite: Şart edatları konusu ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

48. Ünite: Teşvik, azarlâma ve teklif edatları olan (لولا – لوما – هلاّ – الا- الا) ilk bölümde örnek cümleler çerçevesinde açıklanmıştır. Temel kural bölümünde edatların kullanımları genel olarak verilmiştir.

İleri dilbilgisi bölümünde edatların oluş şekillerinden ve kazandıkları yeni anlamlardan bahsedilmiştir. Konuyla ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Verilen örnek cümlelerin tamamının Türkçe karşılıkları verilmeliydi.

49. Ünite: İlk ve ileri dilbilgisi bölümünde ism-i tasğîr konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Verilen örnek kelimelerin Türkçe anlamları da yer alabilirdi.

50. Ünite: İsm-i mensûb konusu ilk bölümde verilen metin çerçevesinde örnek cümlelerle açıklanmıştır. Temel kural başlığı altında nasıl yapıldığı basit bir şekilde anlatılmıştır.

İleri dilbilgisi bölümünde konu detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

51. Ünite: Nûn'u te'kîd konusu ilk bölümde verilen metin çerçevesinde örnek cümlelerle açıklanmıştır. Temel kural başlığı altında nasıl yapıldığı basit bir şekilde ifade edilmiştir.

İleri dilbilgisi bölümünde aksâm-ı seb'aya göre çekim tablolarının verilmesi okuyucuya kolaylık sağlamaktadır. Detaylarıyla konu ele alınıp anlatılmıştır. Verilen örnek cümlelerin tamamının Türkçe karşılıkları yer alabilirdi.

52. Ünite: Bu bölümde, ihtisâs, iğrâ ve tahzîr konuları bir arada verilmiştir. Bu konu verilen örnek cümleler çerçevesinde açıklanmıştır.Temel kural bölümünde konular basit bir şekilde anlatılmıştır. Alıştırmalarda, ihtisâs, iğrâ ve tahzîr konularının karışık olarak sorulması okuyucuyu sınamak açısından faydalıdır.

İleri dilbilgisi bölümünde, ihtisâs, iğrâ ve tahzîr konuları tek tek ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Konularla ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Bu konular ayrı ayrı ünitelerde de verilebilirdi.

53. Ünite: Konu ilk ve ileri dilbilgisi bölümünde güzel bir şekilde anlatılmıştır.

İleri dilbilgisi bölümünde, iştiğâlini‘râb durumunun maddeler hâlinde örneklerle açıklanması okuyucu için faydalıdır.

54. Ünite: Bu bölümde tenâzu konusu anlatılmıştır. Kitabın yazarının da belirttiği gibi tenâzu konusu karışık bir konudur. Bu nedenle konu sadeleştirilmiş ve en önemli hususlarıyla verilmiştir.

55. Ünite: Taaccub uslubu konusu ilk bölümde verilen metin çerçevesinde örnek cümlelerle açıklanmıştır. Temel kural başlığı altında nasıl taaccub uslubu yapıldığı genel olarak anlatılmıştır.

İleri dilbilgisi bölümünde, taaccub uslubunun i‘râb şekli ve taaccub sîygası alınacak fiilin ihtiva etmesi gereken şartlar ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Örnek i‘râb cümlelerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

56. Ünite: (حبذا – لا حبذا) fiilleri ile ilgili de örnek cümleler verilebilirdi. (نعم) ve (بئس) ‘nin muennes kullanımının, (نعمت) ve (بئست) olduğu belirtilmiştir. Örnek cümleler de verilebilirdi.

(جمل) gibi bazı fiillerin (نعم) ve (ساء) (خبث) bazı fiillerin (بئس) yerine kullanıldığı ileri dilbilgisi bölümünde bilgi amaçlı verilebilirdi.

57. Ünite: İsim fiiller ve sesler konusu ilk bölümde verilen metin çerçevesinde örnek kelime ve cümlelerle açıklanmıştır. Temel kural başlığı altında basit bir şekilde anlatılmıştır.

Sesler ile ilgili de örnek i‘râb cümlesi verilebilirdi.

İleri dilbilgisi bölümünde konu örneklerle ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

58. Ünite: Vakf konusu ilk bölümde verilen metin çerçevesinde örnek kelimelerle anlatılmıştır. Temel kural başlığı altında genel kaideleri verilmiştir.

İleri dilbilgisi bölümünde, vakf çeşitlerinin özelliklerinin tek tek açıklanarak verilmiş olması iyidir.Verilen örneklerin okunuşları vakf konusuna uygun olarak transkripsiyon şeklinde verilebilirdi.

(الوقف) = el-vakf gibi.

59. Ünite: Bu ünitede i‘râbda yeri olan ve i‘râbda yeri olmayan cümle genel olarak anlatılmıştır, çünkü; (haber, hâl, sıfat, mef‘ûlun bih, sıla cümlesi, itiraziye cümlesi vb..) gibi konular daha önceki ünitelerde ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

1.4. Arapça Dilbilgisi (Mehmet Maksudoğlu. Marmara Üniversitesi İlahiyât Fak. Vakfı Yayınları nu: 29. İstanbul: 363s.)

1.4.1. Kitabın Yazılış Amacı: Bu kitap, İmam Hatip lisesi öğrencileri için hazırlanmıştır.

1.4.2. İçindekiler:

Birinci Bölüm
Giriş
Elifbâ: Alfabe
1. Harfler
2. Harflerin telâffuzu
3. Harekeler
4. Cezm
5. Hemze, hemzenin yazılışı
6. Uzatma işâreti
7. Şedde
8. Tenvîn
9. Belirlilik takısı
10. Vasl

İKİNCİ BÖLÜM
Morfoloji
I. Fiil
11. Fiillerin kök bakımından taksimi
12. Fiillerin bölümleri
13. Fiil tasrîfi
14. Mastar
15. Etken fiil, edilgen fiil
16. İsm-i fâil
17. İsm-i mef‘ûl

Fiillerin tasrîf cedvelleri

II. İsim

18. İsimlerin bölümlere ayrılması
19. İsimlerde erkeklik, dişilik
20. İsimlerde teklik, ikilik, çokluk
21. Zamirler
22. İşâret isimleri
23. İsm-i mevsûl
24. Zaman ve yer isimleri
25. Mîmli mastar
26. Bir defa oluş ismi
27. Durum ismi
28. Cins ismi, teklik ismi
29. Âlet ismi
30. Mubâlağa ismi
31. İsm-i tafdîl
32. es-sıfatul muşebbehe
33. İlgi ismi
34. Tasğîr
35. Soru isimleri
36. Sayı
37. İsim fiil

III. Harf

38. Harf
39. İdgâm
40. İbdâl
41. İ'lâl
42. ال ile mu'arref

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sentaks

43. İsim tamlaması
44. Sıfat tamlaması
45. İsim cümlesi

46. Fiil cümlesi

47. Beş isim

Mebnî ve Mu‘rab

A-) Mebnî Kelimeler

İsim Türünden

48. İşâret isimleri

49. Zamirler

50. İsm-i mevsuller

51. Şart isimleri

52. Soru isimleri

53. Bazı kinâyeler

54. Bazı zarflar

55. Bazı sayı isimleri

Fiil Türünden

56. Mâzî Fiil

57. Emir

58. Te’kîd nûnuna bitişik muzâri

59. Dişilik nunûna bitişik muzâri

Harf Türünden

60. Manâ harfleri

B-) Mu‘rab Kelimeler

İ‘râb hakkında umumi bilgiler

61. Mahâlli i‘râb

62. Gayru’l-munsarif

Merfûlar

63. Fâil

64. Nâibu’l fâil

65. Mubteda, haber

66. İnne ve benzerleri

67. Eksik fiiller

68. كاد soyluların isimleri

69. ليس ye benzeyen harfler

70. Övme ve yerme fiilleri

71. İş zamirleri

72. Soru harfleri

Mansûblar

73. Mutlâk mef‘ûl

74. Mef‘ûlun bih

75. Mef‘ûlun lieclih

76. Mef‘ûlun fîh

77. Mef‘ûlun ma’ah

78. Hâl

79. Temyîz

80. Munâda

81. İstiğâse

82. Nudbe

83. Görüş ve değiştirme fiilleri

84. Şaşma fiilleri

85. Mustesnâ

86. İğrâ

87. Tahzîr

88. İhtisâs

89. İştiğal

90. Mansûb muzâri fiil

Meczûm

91. Meczûm muzâri fiil

a) Bir muzâri fiili cezm eden edatlar

b) İki muzâri fiili cezm eden edatlar

Mecrûrlar

93. Cer harfleri ve manaları

94. And harfleri

Uyanlar

95. Sıfat

96. Te’kîd

97. Bedel

98. Atıf

İ‘râbın Çeşitleri ve Alametleri

Cümleler

99. Basit cümle

100. Murekkeb cümle

101. Esas cümlede bir unsur olarak bulunan cümleler

102. Şart cümlesi

103. İ’tirâzî cümle

104. Açıklama cümlesi

105. Hususi kullanılışı olan bazı zarflar

1.4.3. Kitapla ilgili değerlendirmeler:

I. Bölüm: Bu bölümde harfler, harflerin telâffuzu, harekeler, hemzenin yazılışı, kamerî ve şemsî harfler ve belirlilik takısı verilmiştir. Harekelerin sembolleri verilebilirdi. Hemzenin yazılışı daha kapsamlı verilebilirdi. Cümle içinde gösterilebilirdi. Örnekler çoğaltılabilirdi.

II. Bölüm: Bu bölümde sarf ilmi fiil, isim ve harf olmak üzere üç kısımda ele alınmıştır.

I. Fiil: Aksâm-ı Seb‘a ile ilgili örnekler çoğaltılabilirdi. Ecvef fiil olarak gruplandırılan fiillerin mâzî ve muzârilerindeki harf değişiklikleri koyu renk ile gösterilebilirdi. Mâzî, muzâri ve emir fiil ile ilgili örnek cümleler yer alabilirdi. Mâzî, muzâri ve emir fiil çekim tablolarında kişi zamirleri verilebilirdi.

Bâblar ile ilgili verilen özelliklerin örnekleri çoğaltılabilirdi. Bâba göre verilen kelimeler hem yalın halde hemde bâba aktarılmış halde cümle içinde kullanılabilirdi.

Sulâsî mucerred fiillerin mastar vezinlerinin anlamlarıyla verilmesi yerindedir. Ayrıca çok sayıda örneğin Türkçesiyle birlikte verilmesi okuyucu

açısından faydalıdır. Rubaî mucerred fiillerin mastarlarıyla ilgili verilen örnekler çoğaltılabilir ve Türkçe anlamları da verilebilirdi.

Sulâsî fiillerden türemiş fiillerin mastarlarının tablo hâlinde verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Aksâm-ı Seb'aya göre mâzî, muzâri ve emir fiil çekim tablolarının verilmiş olması güzeldir.

Etken fiilin mâzî ve muzâri sîygasına göre edilgen fiilin yapılmasıyla ilgili verilen örnekler aksâm-ı seb'anın tamamına göre verilebilirdi. Ayrıca etken ve edilgen fiil ile ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

İsm-i fâilin bâblarına göre verilmesi yerindedir. Aksâm-ı seb'aya göre de ism-i fâil örneklerle verilebilirdi. İsm-i fâil ile ilgili örnek cümleler verilerek cümle içinde kullanım şekli gösterilebilirdi.

İsm-i mef'ûl, ism-i fâilde olduğu gibi bâblara göre verilebilirdi. İsm-i mef'ûl ile ilgili örnek cümleler verilerek cümle içinde kullanım şekli gösterilebilirdi.

Aksâm-ı seb'aya göre fiil çekim tabloları verilmiştir. Bu okuyucu açısından faydalıdır.

II. İsim: İsimler özelliklerine göre gruplandırılarak örneklerle verilmiştir. Konuyla ilgili örnek cümleler de verilebilirdi.

İsimlerde teklik, ikilik ve çokluk konusu örneklerle genel olarak ele alınmıştır. İkil isim için mufred ismin sonuna (ان) eklenerek yapıldığı belirtilmiştir. Bunun yerine mufred ismi ikil isim yaparken merfû durumda (ان), nasb ve cer durumunda (ين) kullanılacağı belirtilmeliydi. Ayrıca, cemi' muzekker sâlim içinde merfû durumda (ون), nasb ve cer durumunda (ين) kullanılacağı belirtilmeliydi. Cemi' muennes sâlimlerin nasb durumunda (اتِ) ile nasb oldukları verilebilirdi. Konu ile ilgili örnek cümleler verilerek (ان), (ين), (ون), (ين), (اتُ), (اتِ) kullanım şekilleri gösterilmeliydi.

Kırık çoğulların azlık çokluğu ve çokluk çokluğuna göre vezinlerinin örneklerle verilmesi okuyucu için faydalıdır.

Zamirler konusuna, Türkçe zamir çeşitleri verilerek başlanması yerindedir. Böylece okuyucuya zamir çeşitleri hatırlatılmış olmaktadır. Zamirler, ism-i işâret, ism-i mevsûl için tablolar oluşturulması ve bu tablolarda Türkçelerinin de verilmesi

okuyucu açısından faydalıdır. Konularla ilgili örnekler yeterlidir. Örneklerin Türkçe anlamlarıyla verilmesi faydalıdır.

İsm-i zamân, ism-i mekân, mîmli mastar, ism-i merre, ism-i heyye, âlet ismi, mubâlağa sîygası, ism-i tafdîl, sıfatı muşebbehe, ism-i tasğîr konuları örneklerle güzel bir şekilde açıklanmıştır.

Soru isimlerinin her birinin tek tek örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Sayılar konusunun sayının özelliklerine göre gruplandırılarak anlatılması yerindedir. İki sayısının nasb ve cer durumunda (ين) getirilerek yapıldığı ifade edilmeliydi. 3-10 arası sayılarda ‘aded ve madûdun zıt olarak geldiği ifade edilmiştir. Bu zıtlığın neye göre belirlendiği ifade edilmeliydi. Konuyla ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Bazı sayı gruplarının i‘râbları verilmiştir. Tüm sayı gruplarının i‘râbları verilebilirdi. Sıra sayıları, kesirli sayılar ve üleştirme sayılarının örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

İsim fiil konusu örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır.

III. Harf: Bu bölümde bazı ses uyumu ve yumuşama kaideleri örneklerle anlatılmıştır.

III. Bölüm SÖZ DİZİMİ:

İsim tamlaması konusu genel olarak güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili dikkat çekilmek istenilen yerlerde koyu renk kullanılması yerindedir.

Sıfat tamlaması daha ayrıntılı bir şekilde anlatılabilirdi. Örnek cümleler çoğaltılabilirdi.

Bu bölümde isim ve fiil cümlesinden genel olarak bahsedilmiştir.

Beş isim konusu merfû, mansûb ve mecrûra göre örneklerle güzel bir şekilde açıklanmıştır.

Mebnî ve mu‘râbın tanımı yapılarak, mebnî olan kelimeler merfû, mansûb ve mecrur durumunda örneklerle tek tek gösterilmiştir. Bu, okuyucu için son derece faydalıdır.

Merfû olan fâil, nâibu’l fâil, mubteda haber, inne ve kardeşleri, nâkıs fiiller, kâde soyluların isimleri, leyseye benzeyen harfler, övme ve yerme fiilleri, iş zamiri

ve soru harfleri konuları tek tek ele alınarak örneklerle anlatılmıştır. Konularla ilgili örnek cümleler yeterlidir. Ayrıca örnek cümlelerin Türkçe karşılıklarının da verilmiş olması uygundur. Örnek cümlelerin Arapçasında altı çizilerek ya da koyu renk kullanılarak i'râbının verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Tenbih başlığı altında konuyla ilgili ayrıntıların verilmesi yerindedir.

Mansûb olan mef'ûlun mutlâk, mef'ûlun bih, mef'ûlun lieclih, mef'ûlun fîh, mef'ûlun ma'ah, hâl, temyîz, munâda, terhîm, istiğâse, nudbe, görüş ve değiştirme fiilleri, şaşma fiilleri, mustesna, iğrâ, tahzîr, ihtisâs iştiğâl, mansûb muzâri fiil konuları tek tek ele alınarak ayrıntılı bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Konularla ilgili örnek cümleler yeterlidir. Örnek cümlelerin Arapçasında altı çizilerek ya da koyu renk kullanılarak i'râbının verilmesi yerindedir. Ayrıca örnek cümlelerin Türkçe karşılıklarının verilmiş olması okuyucu açısından faydalıdır.

Mecrûr olan isim tamlaması, cer harfleri ve manaları, and harfleri konuları tek tek ele alınarak ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Konularla ilgili yeterli sayıda örnek cümleler verilmiştir. Özellikle cer harfleri örneklerde koyu renkle verilerek dikkat çekilmiştir. Örnek cümlelerin harekeli olması okuyucu açısından faydalıdır. Örnek cümlelerin Arapçasının yanında Türkçe karşılıklarının da verilmesi konunun daha iyi kavranmasına yardımcı olmaktadır, bu açıdan faydalı ve önemlidir.

Uyanlar başlığı altında verilen sıfat, te'kîd, bedel ve atıf konuları tek tek ele alınarak ayrıntılı bir şekilde örneklerle açıklanmıştır. Örnek cümlelerin harekeli olması yerindedir.

İ'râb çeşitleri ve alâmetlerinin ref, nasb ve cer olarak gruplandırılarak verilmesi tekrar açısından yararlıdır.

Arapçada cümle yapısının özelliklerine göre gruplandırılarak örneklerle anlatılması okuyucu açısından yararlıdır. Verilen örnek cümlelerin harekeli olması ve altı çizilerek i'râbının belirtilmesi yerindedir.

Özel kullanılışlı bazı zarfların örneklerle tek tek açıklanması okuyucu açısından faydalıdır. Ayrıca örnek cümlelerde yer alan zarfların koyu renkle gösterilmesi yerindedir. Örneklerin Türkçe anlamlarında da zarflar koyu renkle verilebilirdi.

1.5. Arapça Dilbilgisi (Sözdizimi) (İnci Koçak. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğ. Fak. Yayınları: 366. Ankara: 1992. 316s.)

1.5.1. Kitabın yazılış amacı: Bu kitap, Arapça öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

1.5.2. İçindekiler:

Ön söz
Bileşik sözcükler
Gayru'l-munsarif
Zamirler
İşâret isimleri
İsm-i mevsûller
Beş isim
Sayı isimleri
Kinâyeler
İsim tamlaması
Sıfat tamlaması
İsim cümlesi
Kâne ve grubu
إن ve grubu
إن ve grubunu etkisiz bırakmak
إن، أن، لكن، كأن den şeddenin düşürülmesi
Lâ en-nâfiye li'l-cins
Anlam ve etki bakımından ليس 'ye benzeyen ان, لات, لا, ما
'الذي' ile haber yapmak
Nâib'ul-fâil
Fâil veya nâib'ul-fâilin haberin yerini alması
Övme ve yerme fiilleri
Yaklaştırma, umut ve başlama anlamındaki fiiller
Fiil cümlesi
Mef'ûlun fih

Mef‘ûlun mutlâk

Mef‘ûlun ma‘ah

Mef‘ûlun leh

Hâl

Temyîz

Bedel

Te’kîd

İstisnâ cümlesi

Cezm eden şart edatları

Cezm etmeyen şart edatları

ظن ve grubu

İ‘râb’ta yeri olan cümleler

İ‘râb’ta yeri olmayan cümleler

Cevab-ı taleb durumunda muzâri fiilin meczûm olması

Şaşma fiilleri

Fiil isimleri

Munâda

Nudbe

İstiğâse

Tahzîr

İğrâ

İhtisâs

İştiğâl

Atf-ı beyân

Atf-ı nesak

Terhim

Vakf (durmak)

Tazmîn

Sesler el-Esvât

Zâid Harf-i cerler

Zâide benzeyen harf-i cerler

Bazı edatlar

1.5.3. Kitapla İlgili Değerlendirmeler:

Birleşik sözcükler örneklerle anlatılmıştır. Örnekler tamamen harekeli olabilirdi. Örneklerin Türkçesinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Gayru'l-munsarifin tanımı yapılarak gayru'l-munsarif olan isimler maddeler halinde verilmiştir. Her madde ile ilgili bir kaç örnek kelime verilmiştir. Örnek cümleler de verilebilirdi. Böylece okuyucu gayru'l-munsarif olan bir kelimenin cümle içindeki kullanımını da görmüş olur. Ayrıca konuyla ilgili i'râb çözümleri verilebilirdi. Gayru'l-munsarif olan bir kelimenin kesra aldığı durumlar ile ilgili örnekler verilebilirdi.

Zamirler konusu birleşik sözcükler konusundan önce yer alabilirdi. Merfû munfasıl zamirler ve mansûb munfasıl zamirlerin Türkçesiyle birlikte tablo hâlinde yer alması okuyucu açısından faydalıdır. Mâzî, muzâri, emr-i gâib ve emr-i hâzır fiillerinde merfû muttasıl zamirlerin hangi harfler olduğunun verilmesi yerindedir. (ایا) ile munfasıl olarak kullanılan nasb zamirleri (ایا) kaldırılarak fiille bitiştirilmelerine örnekler verilmiştir. Bunun yerine (ها – هُ – كَ - كِ) gibi muttasıl zamirler direkt olarak verilebilirdi. Ayrıca örnek i'râb çözümlemeleri yapılabilirdi.

Yakın, orta uzaklık ve uzak için işâret isimlerinin tablo şeklinde verilmesi yerindedir. İşâret isimleriyle ilgili örnek i'râb çözümlemeleri yapılabilirdi.

İsim-i mevsûl konusu genel hatlarıyla fazla ayrıntıya girilmeden ele alınmıştır. İsm-i mevsûlun şahıslara göre çekiminin tablo hâlinde verilmesi yerindedir. Konuyla ilgili örnek cümlelerin Türkçe anlamlarıyla yer alması okuyucu açısından faydalıdır.

Beş isim konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek cümlelerin verilmesi yerindedir. (ذو) ile ilgili de örnekler verilebilirdi.

Sayı isimleri konusunda iki sayısının mecrûr ve mansûb durumda nasıl olduğu belirtilmemiştir, belirtilmesi gerekirdi. Konuyla ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Sıra sayıları, üleştirme sayıları, kesirli sayılar ve kat bildiren sayıların örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Kinâyeler konusu örnek cümleler ve bazı cümlelerin i'râblarının yapılmasıyla ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

İsim tamlaması konusu örneklerle ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek

i‘râb çözümlemesi yapılabilirdi.

Sıfat tamlaması konusu genel özellikleriyle detaya girilmeden anlatılmıştır. Sıfat tamlamasında uyulması gereken kurallar ile ilgili her maddeden sonra örnekler verilse iyi olurdu. Ayrıca örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

İsim cümlesi konusu detaylı bir şekilde örnek cümlelerle anlatılmıştır.

Kâne ve kardeşleri konusu detaylı bir şekilde örnek cümlelerle anlatılmıştır. Verilen örnek cümlelerin i‘râb çözümlemeleri de yer alabilirdi.

İnne ve grubu konusu detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek cümlelerin verilmesi yerindedir. Örneklerin Türkçe anlamlarının da verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Örnek i‘râb çözümlemeleri de verilebilirdi.

İnne ve grubunu etkisiz bırakmak konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Verilen örnek cümleler tamamen harekeli olabilirdi. Örnek i‘râb çözümlemelerinin yer alması okuyucu açısından faydalıdır. إ

(إن -أن- كأن- لكن) den şeddenin düşürülmesi konusu, örnek cümlelerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örneklerin Türkçesinin de verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Ayrıca örnek i‘râb çözümlemelerinin verilmesi yerindedir.

Lâ en-nafiye li’l-cins konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Konunun her özelliği ile ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Cümleler tamamen harekeli olabilirdi. Örnek i‘râb çözümlemesinin verilmesi yerindedir.

Anlam ve etki bakımından (ليس)’ye benzeyen (إن-لات-لا- ما) konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Konunun özellikleriyle ilgili örnek cümlelerin bulunması ve i‘râb örneği verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Örneklerin Türkçesinin de verilmesi yerindedir.

(الذي) ile haber yapmak konusu ism-i mevsûller konusunda ya da ism-i mevsûller konusundan hemen sonra yer alabilirdi.

Nâibu’l fâil konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek cümlelerde ma‘lûm ve mechûl formların verilmesi okuyucu için faydalıdır. Örnekler tamamen harekeli olabilirdi.

Fâil ya da nâibu’l fâilin haberin yerini alması konusuyla ilgili örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

Övme ve yerme fiilleri konusu ile ilgili verilen örnek cümlelerin bazılarının i‘râbının yapılması okuyucu açısından faydalıdır.

Yaklaştırma, umut ve başlama anlamındaki fiiller konusunda, ef'âlu'l-mukârabe ve diğer fiillerin haberlerinin muzâri fiil olarak geldiği ve haberinin (أن)'li ya da (أن)'siz kullanıldığı ifade edilebilirdi. Başlama anlamındaki fiiller ile ilgili örnekler çoğaltılabilirdi.

Fiil cümlesi ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Ayrıntıların örneklendirilmesi okuyucu için faydalıdır. Örnek cümleler tamamen harekeli olabilirdi. Örnek i'râb çözümlemeleri yapılabilirdi.

Mef'ûlun fîh konusuyla ilgili örnek i'râb çözümlemeleri verilebilirdi.

Mef'ûlun mutlâk konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Kendilerinden önce fiil bulunmadığı hâlde mef'ûlun mutlâk olarak kullanılan mastarların Türkçe anlamlarıyla verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Mef'ûlun ma'ah konusu örneklerle ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemesinin yer alması okuyucu açısından faydalıdır.

Mef'ûlun leh konusu örneklerle ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek cümlelerin Türkçesinin de verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Hâl konusu anlatılırken Türkçedeki durum zarfı karşılığı olduğu belirtilebilirdi. Verilen örnek cümlelerde hâl olan kelime ya da cümlelerin altı çizilerek gösterilebilirdi. Örnek i'râb çözümlemesi yapılabilirdi.

Temyîz konusu örnek cümlelerle güzel bir şekilde açıklanmıştır. Örneklerin Türkçe anlamlarının verilmesi yerindedir. Konuyla ilgili örnek i'râb çözümlemesi verilebilirdi.

Bedel konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Ayrıntıların örneklendirilmesi okuyucu için faydalıdır. Örnek i'râb çözümlemesi verilebilirdi.

Te'kîd konusu ile ilgili örnek i'râb çözümlemeleri verilebilirdi. Te'kîd olan kelimeler örnek cümlelerde altı çizililerek gösterilebilirdi.

İstisnâ konusu detaylı bir şekilde anlatılmıştır. İstisnâ edatlarının kullanım özellikleri ile ilgili örnekler verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Örneklerin Türkçe karşılıklarının verilmesi yerindedir. Örnek i'râb çözümlemelerinin yer alması faydalıdır.

Cezm eden şart edatlarının her biri ile ilgili birer örnek cümle verilmiştir. Bu örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Ayrıca örneklerde şart ve şartın cevabı kısmı altı çizilerek gösterilebilirdi. Cevap cümlesinin başında (ف)'nin bulunması gereken

durumlar ile ilgili verilen örnek cümlelerin de altı çizilerek gösterilebilirdi. Örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

Cezm etmeyen, şart edatları ile ilgili örnek i‘râb çözümlemesinin verilmesi yerindedir.

(ظن) ve grubu ile ilgili verilen örneklerde cümle önce normal şekilde sonra (ظن) ve grubundan birinin kullanılış şekliyle verilmiş olması yerindedir. Böylece okuyucu cümleler arasındaki farkı, (ظن) ve grubunun cümleye verdiği anlamı daha iyi kavrayacaktır.

İ‘râbta yeri olan cümleler konusunda verilen özellikler ile ilgili örnek cümlelerin hepsinin i‘râbı yapılabilirdi. Verilen örnekler tamamen harekeli olabilirdi.

İ‘râbta yeri olmayan cümleler konusu örneklerle ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnekler tamamen harekeli olabilirdi.

Cevab-ı taleb durumunda muzâri fiilin meczûm olması konusu örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örneklerin Türkçesinin de verilmesi yerindedir. Örnek i‘râb çözümlemesi verilmesi faydalıdır.

Taaccub sıygasının hangi fiillerden nasıl yapılacağı güzel bir şekilde anlatılmıştır. Hangi fiillerden yapılamayacağından da bahsedilmesi yerindedir. Örneklerle konu desteklenmiştir. Konuyla ilgili örnek i‘râb çözümlemesinin verilmesi yerindedir.

Fiil isimlerin anlamlarıyla birlikte verilmesi yerindedir. Örneklerde Türkçe anlamlarının verilmiş olması okuyucu açısından faydalıdır.

Munâdanın merfû ve mansûb olma şartlarının tek tek örneklerle verilmesi yerindedir.

Nudbe konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örnekler çoğaltılabilirdi.

İstiğâse konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Verilen örnek cümlelerin açıklamalarının yapılması yerindedir. Örneklerin harekeli olması okuyucu açısından faydalıdır. Örnek i‘râb çözümlemelerinin verilmesi yerindedir.

Tahzîrin yapılma şekillerinin örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Örneklerin Türkçesinin verilmesi yerindedir. Örnek İ‘râb çözümlemelerinin de verilmesi faydalıdır.

İğrâ yapılma şekillerinin örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

İhtisâs konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Ayrıntıların örneklerle desteklenmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Konuyla ilgili örnek İ‘râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

İştiğâl konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Meşgûlun ‘anhun i‘râbının özelliklerine göre örneklerle verilmesi faydalıdır. Örnek i‘râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Atıf-ı beyân konusu birkaç örnekle anlatılmıştır. Atıf-ı beyân ve bedelin kullanımının verilmesi yerindedir.

Atıf-ı nesak konusunda atıf edatları verilmiştir. Bu edatların herbiriyle ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Böylece atıf edatlarının kullanım özelliklerine de dikkat çekilmiş olurdu.

Terhîmin tanımının yapılarak nidâ sırasında terhîm yapma şartlarının örneklerle açıklanması okuyucu açısından faydalıdır.

Vakf (durmak) kelimesinin tanımı yapılarak cümlede vakf yapma kurallarının maddeler hâlinde sıralanması yerindedir. Konuyla ilgili örnek cümlelerin Türkçesinin ve açıklamalarının yapılması okuyucu için faydalıdır.

Tazmîn konusu bir örnekle genel olarak anlatılmıştır.

Sesler (el-Esvât) konusu örnek kelimelerle genel olarak ifade edilmiştir.

Zâid harfi cerler başlığı altında yer alan (بِ- من- ل - ك) cer harflerinden (بِ) ve (مِن) cer harflerinin zâid olarak kullanıldığı yerler örneklerle ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Verilen örnek cümlelerdeki kelimelerin tek tek açıklanması (i‘râbının yapılması) okuyucu açısından faydalıdır.

Zâide benzeyen harfi cerler başlığı altında verilen (لعل- ب) harfi cerlerinin özellikleri örneklerle anlatılmıştır. Örneklerin Türkçe anlamlarının da verilmesi yerindedir. Örnekler harekeli olabilirdi. Bazı örneklerin i‘râbının yapılması yerindedir.

Bazı edatlar başlığı altında yer alan edatlarının kullanım özelliklerinin örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

1.6. Arapça Dilbilgisi (A. Kadir Erbil. Eğitim-Sen Basım Yayım Dağıtım. Ankara: 1997. 432s.)

1.6.1. Kitabın Yazılış Amacı: Bu kitap, Arapça öğrenmek isteyenler için hazırlanmıştır.

1.6.2. İçindekiler

Ön söz
Dil
Kelime
İsim
Fiil
Harf
Kelimenin hâlleri
İ‘râb
Binâ
Mu’râb
Mebnî
İ‘râb çeşitleri
Mu’râb ve çeşitleri
Binâ ve çeşitleri
Mebnînin çeşitleri
Harfler
Fiiller
Mâzî fiil
Emir fiil
Muzâri fiil
İsimler
Lâzım mebnîler
Ârızi mebnîler

A. Lâzım Mebnîler

1. Zamirler

Munfasıl zamirler

a. Merfû munfasıl zamirler

b. Mansûb munfasıl zamirler

Muttasıl zamirler

a. Merfû muttasıl zamirler

b. Mansûb, mecrûr muttasıl zamirler

c. Merfû, mansûb, mecrûr muttasıl zamirler

Fasıl zamiri

Şe'n (iş) zamiri

Zamirin özellikleri

2. İşâret isimleri

3. İsm-i mevsûl

a. Özel (has) mevsûl isimler

b. Ortak (müşterek) mevsûl isimleri

4. İsim Fiiller (Fiilimsiler)

a. Emir isim fiiller

b. Muzâri isim fiiller

c. Mâzî isim fiiller

5. Soru İsimleri

6. Şart İsimleri

7. Murekkeb İsimler

a. Murekkeb sayılar

b. Murekkeb zarflar

c. Murekkeb hâller

8. Bazı zarflar

a. Yer zarfları

b. Zaman zarfları

c. Yer-Zaman zarfları

9. Kinâyeler

10. Taklit edilen sesler

B. Ârızi Mebnîler

1. Bazı Munâdâlar

2. Genel olumsuzluk ifade eden لا'nın ismi

3. Bazı isim ve zarflar

Murab

Fiiller

a. Mâzî

b. Emir

c. Muzâri

d. Muzâri fiilin nasbı

e. Muzâri fiilin gizli bir أن ile nasbı

Muzâri fiilin cezmi

a. Bir muzâri fiili cezm eden edatlar

b. İki muzâri fiili cezm eden edatlar

c. İstek cevabı olarak muzârinin cezmi

Efâl-i hamse (Beş fiil)

Tesniye ve i'râbı

a. İ'râb yönünde tesniyeye dahil olanlar

b. Mankûs isimlerin tesniyeleri

c. Maksûr isimlerin tesniyeleri

d. Memdûd isimlerin tesniyeleri

Cemi' muzekker ve i'râbı

a. İsimlerden cemi' muzekker sâlime dahil olanlar

b. Mankûs isimlerin cemi' muzekker sâlimleri

c. Maksûr isimlerin cemi' muzekker sâlimleri

D. Memdûd isimlerin cemi' muzekker sâlimleri

Cemi muennes salim ve i'râbı

a. Kendisinden cemi' muennes sâlim yapılan isimler

b. Mankûs isimlerin cemi' muennes sâlimleri

c. Maksûr isimlerin cemi' muennes sâlimleri

d. Memdûd isimlerin cemi' muennes sâlimleri

Esmau'l hamse (beş isim)

Gayru'l- munsarıflar

Cümle

Fiil cümlesi

Fâil (özne)

a. Fâilin konumu (fâil nelerden olur)

b.Fiil-Fâil uyuşması

c.Fâilin fiile muenneslik durumu

d.Fiilin muzekker olması

Nâibu'l-Fâil

a.Nâibu'l-fâil ile fiil uyuşması

Mef'ûller

1. Mef'ûlun bih

a. Mef'ûlun bihin durumu

b. Mef'ûlun bihin birden fazla olması

c. Fâilin mef'ûlun bihden önce gelmesi

d. Mef'ûlun bihin fâilden önce gelmesi

e. Mef'ûlun bihin fiil ve fâilden önce gelmesi

f. Mef'ûlun bihin fiilinin hazfedildiği yerler

2. Mef'ûlun mutlâk

a. Mef'ûlun mutlâkın âmilinin hazfedildiği yerler

3. Mef'ûlun leh (li eclih)

4. Mef'ûlun ma'ah

a. Mef'ûlun ma'ahın mansûb olmasının şartları

5. Mef'ûlun fîh

a. Mutasarrıf zarflar

b. Gayr-i mutasarrıf zarflar

c. Muhtas zarflar

d. Mubhem zarflar

e. Nâibu'z-zurûf (zarfların vekili)

f. Genelde zarf olarak kullanılan edatlar

Hâl

a. Hâlin durumu

b. Hâlin sahibinden önce gelmesi

c. Hâlin âmilinden önce gelmesi

d. Hâlin âmilleri

e. Hâlin çeşitleri

Munâdâ

a. Munâdânın çeşitleri

1. Mu'râb mansûb munâdâlar

2. Ref üzere mebnî munâdâlar

b. Harf-i ta'rifli munâdâlar

c. Terhîm

d. Munâdânın mütekellim ya'sına muzâf olması

İstiğâse

Nudbe

İhtisâs

Tahzîr ve iğrâ

a. Tahzîr ve iğrânın şekilleri

İştiğâl

Mustesnâ

a. İstisnâ edatları

b. Mustesnânın kısımları

c. Mustesnânın i'râbı

Temyîz

a. Müfred temyîzi

b. Nisbet temyîzi

c. Taaccüb temyîzi

d. Temyîzin i'râbı

Sayılar

a. Sayılarda muzekker ve muenneslik

b. Sekizin kullanımı

c. Binâ ve i'râbda sayıların durumu

d. Sayıların marife ال takısı alması

e. Sıra sayıları

f. Kesirli sayılar

g. Sayılarda kinâye ve kinâye edatları

Kâne ve Kardeşleri

a. Kâne ve kardeşlerinin anlamı

b. Kâne ve kardeşlerinin çekimi

c. Kâne ve kardeşlerinin isimleri

d. Kâne ve kardeşlerinin haberleri

e. Kâne ve kardeşlerinin haberinin önce gelmesi

f. Kâne ve kardeşlerinin haberinin kendinden ve isminden önce gelmesi

g. Kânenin özellikleri

Leyse ve benzerleri

Mukârabe fiilleri

a. Mukârabe fiilleri (efâl-i mukârabe)

b. Ümid fiilleri (efâl-i reca)

c. Başlama fiilleri (efâl-i şuru')

Genel olumsuzluk ifade eden Lâ

a. Amelinin şartı

Bilgi ve zan fiilleri (Efâl-i kulub)

a. İğmal

b. İlga

c. Ta'lik

إن ve kardeşleri

a. İnne ve kardeşlerinin ismi

b. İnne ve kardeşlerinin haberi

c. İnne ve kardeşlerinin haberinin önce gelmesi

(ان) hemzesinin kesra okunacağı yerler

(ان) hemzesinin fetha okunacağı yerler

(إن) hemzesinin fetha ve kesra okunacağı yerler

Te'kîd lâm'ı

(إن) ve kardeşlerinin tahfifi (şeddesiz olması)

Mecrûrlar

Cer harfleri

(من): manası ve kullanımı

(الى): manası ve kullanımı

(عن): manası ve kullanımı

(على): manası ve kullanımı

(في): manası ve kullanımı

(الباء): manası ve kullanımı

(اللام): manası ve kullanımı

(الكاف): manası ve kullanımı

(الوا): manası ve kullanımı

(رب): manası ve kullanımı

(حتى): manası ve kullanımı

(مذ، منذ): manası ve kullanımı

(عدا , خلا, حاشا): manası ve kullanımı

(كى): manası ve kullanımı

(متى): manası ve kullanımı

(لعل): manası ve kullanımı

(التاء): manası ve kullanımı

Cer harflerinin kısımları

Cer harflerinden sonra isimlerin durumları

Cer harflerinin muteallakı

Zarf-ı mustekâr ve lağv

İzâfet ile mecrûr

İsim tamlaması (izâfet) ve çeşitleri

a. Lâfzî izâfet

b. Manevi izâfet

c. İzâfetle kullanılan isimler

d. Muzâf ve muzâfun ileyhin hazfi

e. İzâfete ait bazı hükümler

İ‘râbda tâbi‘ olanlar

1. Sıfat

a. Sıfatın durumu

b. Sıfatın yeri

2. Bedel

3. Te’kîd

a. Lâfzî te'kîd

b. Manevi te'kîd

c. Muttasıl ve gizli zamirle te'kîd

4. Atf-ı beyân

5. Atf-ı nesak

a. Matûf ile matûf aleyh arasındaki uygunluk

Övme ve yerme fiilleri

Taaccüb (şaşma) fiilleri

İ'râbda mahalli (yeri) olan cümleler

İ'râbda mahalli (yeri) olmayan cümleler

İ'râb alâmetleri cetveli (1)

Fer'i i'râb alâmetleri cetveli (2)

Takdîri i'râb alâmetleri cetveli (3)

Edatlar

Binâ ve i'râb yönünden isim cetveli (çizelgesi)

Binâ ve i'râb yönünden fiil cetveli (çizelgesi)

Harf çizelgesi

İ'râb ve yeri yönünden cümle çizelgesi

Nahiv uslubları çizelgesi

Yapı yönünden isim çizelgesi

Sayı yönünden isim çizelgesi

Terkîb yönünden isim çizelgesi

Tasğîr (küçültme), nisbet yönünden isim çizelgesi

Yapı yönünden fiil çizelgesi

Câmid isimler

Kaynak kitaplar

1.6.3. Kitapla ilgili değerlendirmeler:

Dil, kelime ve kelime çeşitlerinin (isim, fiil, harf) tanımı yapılarak Arapça dilbilgisine bir giriş yapılmıştır. Konuyla ilgili örneklerin verilmesi yerindedir.

Örneklerin harekeli olması okuyucu için faydalıdır. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi.

Kelimenin hâlleri başlığı altında i‘râb, binâ, mu’râb ve mebnînin tanımı yapılarak özellikleri örneklerle anlatılmıştır. Bu kitabın Arapça dilbilgisinde nahiv bölümüne giren konuları ele alması nedeniyle bu tanımların özellikleriyle kitabın başında verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. İsimler konusu, lâzım mebnîler ve ârızi mebnîler olarak gruplandırılarak tek tek ele alınmıştır.

A. Lâzım Mebnîler:

1. Zamirler: Munfasıl ve muttasıl zamirler özelliklerine göre tablolar oluşturularak verilebilirdi. Zamirlerin Türkçe anlamlarının da verilmesi okuyucu açısından daha yararlı olurdu. İ‘râbın Arapça ve Türkçesinin verilmesi yerindedir. Konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlaması açısından fasl ve şe’n zamirleriyle ilgili örneklerin Türkçe anlamları verilmeliydi. Zamirlerin özelliklerinin maddeler hâlinde verilmesi yerindedir.

2. İşâret Zamirleri: İşâret isimlerinin muzekker ve muennes çekimlerinin tablo hâlinde harekeli olarak verilmesi yerindedir. Bu tabloda işâret isimlerinin Türkçe anlamları da verilebilirdi. İşâret isimlerinin tesniye kullanımlarıyla ilgili örnek i‘râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Ayrıca, tesniye dışındaki işâret isimlerinin kullanımlarıyla ilgili örnek i‘râb çözümlemeleri faydalıdır. Orta uzaklık ve uzak için kullanılan işâret isimlerinin de tablo hâlinde verilmesi yerindedir. Ancak bu işâret isimleri için ayrı ayrı tablolar oluşturulabilirdi.

3. İsm-i Mevsûl: İsm-i mevsûlun Türkçedeki ilgi zamiri karşılığı olduğu belirtilebilirdi. Has İsm-i mevsûllerin muzekker, muennes çekimlerinin tablo hâlinde verilmesi ve cümlede merfû, mansûb, mecrûr kullanımlarının örneklerle gösterilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Bu örneklerin Türkçe anlamaları da verilebilirdi. Müşterek ism-i mevsûllerden en çok kullanılanları verilmiştir. Bu ism-i mevsûllerin kullanım özelliklerinin tek tek verilmesi yerindedir. Her biriyle ilgili

örnek cümlelerin ve bu cümlelerin i‘râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

4. İsim Fiiller: İsim fiiller konusu genel olarak anlatılmıştır. Konuyla ilgili örneklerin bazılarının Türkçe anlamları verilmiştir. Hepsinin Türkçe anlamları verilebilirdi.

5. Soru İsimleri: Bu bölümde en çok kullanılan soru isimleri kullanılış ve i‘râb özellikleri ile verilmiştir. Konu ile ilgili örneklerin Türkçe anlamları verilebilirdi. Çok kullanılmayan soru isimleri de bilgi amaçlı verilebilirdi.

6. Şart İsimleri: Bu bölümde cezm eden ve cezm etmeyen şart edatları kullanım ve i‘râb özellikleri ile verilmiştir. Bütün şart edatlarının anlamları verilebilirdi. Konu ile ilgili örneklerin Türkçe anlamları verilse daha iyi olurdu. Şartın cevabının başına ne zaman (ف) harfi getirildiği maddeler hâlinde verilmeliydi.

7. Murekkeb İsimler: Konu genel olarak ele alınmıştır. Örneklerin Türkçe anlamları verilebilirdi. Örnek i‘râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

8. Bazı Zarflar: Konunun kullanım özelliklerine göre gruplandırılarak tek tek ele alınması faydalıdır. Verilen örneklerin çoğunun Türkçe anlamlarının yer alması okuyucu açısından faydalıdır.

9. Kinâyeler: Kinâyeler kullanım özellikleri ve örnek i‘râb çözümlemeleri ile verilmiştir. Konu ile ilgili örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi. Konu da dikkat çekilmek istenilen yerlerde koyu renk kullanılması faydalıdır.

10. Taklid Edilen Sesler: Konu genel olarak birkaç örnekle anlatılmıştır. Örnek i‘râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

B. ÂRIZİ MEBNÎLER:

1. Bazı Munâdalar: Bu bölümde munâdadan genel olarak bahsedilmiştir. Munâdanın mebnî olması üzerinde, örnek ve örnek i'râb çözümlemeleri ile durulmuştur. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi.

2. Genel Olumsuzluk İfade Eden (لا)'nın İsmi: (لا)'nın mebnî olma şartları maddeler hâlinde örnekler ve örnek i'râb çözümlemeleri ile yer almıştır. Bunların Türkçeleri de verilebilirdi.

3. Bazı İsim ve Zarflar: Bazı isim ve zarfların özelliklerine göre gruplandırılarak birer örnekle genel olarak anlatılması faydalıdır. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi.

Mu'râb: Mu'râb başlığı altında i'râbda yer alan bazı terimlerin anlatılması okuyucu için faydalıdır.

Fiiller: Fiiller konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Sarf konusuna girmesine rağmen emir fiilin yapılışının verilmesi okuyucuya hatırlatma yapması açısından faydalıdır. Muzâri fiilin ref, nasb, cezm olma durumlarının tek tek örneklerle verilmesi yerindedir. Muzâri fiili nasb eden ve cezm eden edatların özellikleri ile tek tek verilmesi yerindedir.

Efâl-i Hamse: Beş fiilin ref, nasb ve cezm hâlindeki çekimlerinin tablo olarak verilmesi yerindedir. Cezm ve nasb alâmeti olarak (ن) düşmesi gösterilebilirdi. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi yerindedir.

Tesniye ve İ'râbı: İ'râb yönünden tesniye olan kelimelerin gruplandırılarak, örnek i'râb çözümlemeleri ile verilmesi yerindedir. Ayrıca mankûs, maksûr ve memdûd isimlerin de tesniyelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Verilen örneklerin Türkçe anlamları da yer alsaydı, daha iyi olurdu.

Cemi‘ Muzekker Sâlimin İ‘râbı: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konu ile ilgili verilen örneklerin Türkçe anlamları da yer alabilirdi.

Cemi‘ Muennes Sâlimin İ‘râbı: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Kendisinden Cemi‘ muennes yapılan kelimelerin tek tek verilmesi yerindedir.

Esmâu’l-Hamse (Beş İsim): Beş ismin i‘râbının harfle olması için gerekli olan şartların maddeler hâlinde verilmesi faydalıdır.

Gayr’ul-Munsarifler: Konu başında munsarif isimlerin tanımının yapılması ve örnekler verilmesi yerindedir. Gayr’ul-munsarif kelimelerin özelliklerinin maddeler hâlinde örneklerle verilmesi faydalıdır. Konu ile ilgili örnek i‘râb çözümlemeleri çoğaltılabilirdi.

Cümle: Cümlenin tanımı yapılarak konuya giriş yapılması yerindedir.

İsim Cümlesi: İsim cümlesinin öğeleri olan mubteda ve haber özellikleri ile güzel bir şekilde anlatılmıştır. Türkçede mubtedanın özne, haberin de yüklem olduğu ifade edilebilirdi.

Fiil Cümlesi: Konu genel olarak anlatılmıştır ve cümlenin öğeleri tek tek açıklanmıştır.

Fâil: Fâil konusu, örnek ve örnek i‘râb çözümlemeleri ile ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili örneklerin Türkçeleri de verilse daha iyi olurdu.

Naibu’l-Fâil: Konunun başında örnek cümlelerin ma‘lûm ve mechûl olarak verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Sarf konusuna girmesine rağmen mechûl fiilin yapılışının anlatılması okuyucu için faydalıdır. Naibu’l-fâilin hangi isimlerden yapıldığının maddeler hâlinde örneklerle verilmesi yerindedir.

Mef‘ûller: Mef‘ûlun tanımı yapılarak mef‘ûlun bih konusuna geçilmiştir.

Mef‘ûlun Bih: Konu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. İki mef‘ûlun bih alan fiillerin verilmesi yerindedir. Mef‘ûlun bihin fâilden önce geldiği yerlerin maddeler hâlinde örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Mef‘ûlun Mutlâk: Konu güzel bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi. Örnek i‘râb çözümlemelerinin olması okuyucu için faydalıdır.

Mef‘ûlun Leh: Mef‘ûlun lehin özellikleri örneklerle tek tek açıklanmıştır. Örnek i‘râb çözümlemelerinin olması faydalıdır.

Mef‘ûlun Ma‘ah: Mef‘ûlun Ma‘ah, kullanım özellikleri örneklerle tek tek anlatılmıştır. Maiyet (و) ve atıf (و) arasındaki farkın örneklerle anlatılması yerindedir. Örnek i‘râb çözümlemelerinin verilmesi faydalıdır.

Mef‘ûlun Fîh: Mef‘ûlun fîh konusu gayet güzel bir şekilde anlatılmıştır. Zarfların kullanım özelliklerinin tek tek verilmesi yerindedir. Örnek i‘râb çözümlemesinin verilmesi faydalıdır. Zarfların anlamları da verilse daha iyi olurdu.

Hâl: Hâl konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek i‘râb çözümlemelerinin verilmesi faydalıdır. Verilen örnekler tamamen harekeli olabilirdi. Ayrıca örneklerin tamamının Türkçe anlamları da verilebilirdi.

Munâda: Nidâ edatlarının kullanım özellikleri örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örnekler tamamen harekeli olabilirdi. Munâda çeşitlerinin örnek i‘râb çözümlemeleriyle verilmesi yerindedir. Harf-i Ta‘rifli munâdaların kullanım şekillerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır. Terhîm yapma özelliklerinin maddeler hâlinde örneklerle açıklanması okuyucu için faydalıdır.

İstiğâse: İstiğâse ile ilgili terimlerin Türkçe anlamlarının verilmesi okuyucu için faydalıdır. İstiğâse çeşitlerinin özelliklerinin maddeler hâlinde örnek i‘râb

çözümlemeleriyle verilmesi yerindedir. Verilen örnek cümlelerin Türkçe anlamları da yer alabilirdi.

Nudbe: Nudbe konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Verilen örnekler tamamen harekeli olabilirdi. Ayrıca Türkçe anlamları da verilebilirdi.

İhtisâs: İhtisâs konusu genel olarak ele alınmıştır. Konuyla ilgili verilen cümlelerin Türkçe anlamları da yer alabilirdi.

Tahzîr ve İğrâ: Tahzîr ve iğrâ çeşitlerinin her biriyle ilgili örnekler verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

İştiğâl: İştiğâlin mansûb ve merfû olarak kullanım yerlerinin maddeler hâlinde örneklerle verilmesi yerindedir.

Mustesnâ: İstisnâ edatlarının harfler, fiiller ve isimler olarak gruplandırılıp kullanım özelliklerine göre örneklerle verilmesi yerindedir. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi. Konuyla ilgili örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

Temyîz: Temyîz çeşitlerinin örneklerle verilmesi yerindedir. Verilen örneklerin Türkçe anlamları da yer alabilirdi. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Sayılar: Sayılar kullanım özeliklerine göre yan başlıklar altında verilebilirdi. 3-10 arası sayılardan bahsedildikten sonra, verilen örneklerde 13-23 arası sayılar ile ilgili de örnekler bulunmaktadır. Verilen örneklerin sayıların kullanım özeliklerine göre yer alması gerekirdi.

Sekiz sayısının kullanım özelliklerinin örneklerle anlatılması okuyucu için faydalıdır.

11-20 arası sayılarda, sayıların birler ve onlar bölümü örneklerde altı çizilerek gösterilebilirdi. Sayıların i‘râbının verilmesi yerindedir. Sıra sayıları ve kesirli sayıların örneklerle yer alması okuyucu için faydalıdır.

Sayılarda kinâye ve kinâye edatları başlığı altında verilen örneklerin Türkçe anlamlarının verilmesi gerekirdi. Örneğin (كم)’nin soru edatı olarak ve haber olarak kullanım şekilleri verilmiştir. Konuya vakıf olmayan biri (كم)’nin soru edatı olarak mı yoksa haber olarak mı kullanıldığını Türkçe anlamından çıkaramayabilir.

Kâne ve Kardeşleri: Kâne ve kardeşlerinin anlamlarının tek tek örneklerle verilmesi faydalıdır. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi. Kâne ve kardeşlerinin çekimlerine göre gruplandırılarak verilmesi yerindedir. Kâne ve kardeşlerinin isimleri ve haberlerinin özelliklerine göre ayrı ayrı i‘râblarının verilmesi faydalıdır.

Leyse’ye benzeyen harfler ile ilgili verilen örneklerin tamamı harekeli ve Türkçe anlamlarıyla yer alabilirdi.

Mukârabe fiilleri: Mukârabe fiillerinin kullanım özelliklerine göre gruplandırılarak örneklerle verilmesi faydalıdır. Örnek i‘râb çözümlemelerinin yer alması yerindedir. Tüm örneklerin Türkçe anlamları verilebilirdi. Mukârabe fiillerinin mâzî ve muzâri kullanımlarıyla ilgili örnekler verilebilirdi. (عسى) fiilinin çekim tablosunun verilmesi faydalıdır.

Genel olumsuzluk ifade eden (لا) konusu (ان) ve kardeşlerinden sonra da verilebilirdi. (لا)’nın amel etme şartlarının maddeler hâlinde örneklerle verilmesi faydalıdır. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi. Örnek i‘râb çözümlemelerinin verilmesi faydalıdır.

Bilgi ve Zan ifadeleri : Bilgi ve zan ifade eden fillerin anlamlarına göre gruplandırılarak verilmesi faydalıdır. Örnek i‘râb çözümlemesi verilebilirdi. Örnekler çoğaltılabilirdi.

(إن) ve Kardeşleri: (إن) ve kardeşleri tek tek örneklerle ele alınmıştır. İsminin ve haberinin özelliklerine göre ayrı ayrı i‘râbının verilmesi faydalıdır. (إن)’nin

hemzesinin kesra ya da fetha okunacağı durumların maddeler hâlinde örneklerle verilmiş olması okuyucu için kolaylık sağlamaktadır. İnne ve Kardeşlerinin tahfifi konusuyla ilgili verilen örneklerin Türkçe anlamları da yer alsaydı, iyi olurdu.

Mecrûrlar

Harfi Cerler: Her harfi cerin manası ve kullanımı ile ilgili örneklerin verilmiş olması güzel ancak bu örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi. Bu okuyucu için daha faydalı olurdu.

İzâfet ile Mecrûr: Konuyla ilgili verilen örneklerin Türkçe anlamları verilse daha iyi olurdu. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi faydalıdır. İzâfet ile kullanılan isimlerin anlamlarıyla verilmesi okuyucu için faydalıdır.

İ'râbda Tabi Olanlar

Sıfat: Sıfat konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Verilen örneklerin Türkçe anlamları da yer alabilirdi. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi faydalıdır.

Bedel: Genel olarak bedel konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Verilen örneklerde bedel olan kelime koyu renkle ya da altı çizilerek gösterilebilirdi.

Te'kîd: Te'kîdin kullanım özelliklerine göre örneklerle verilmesi yerindedir.

Atıf-ı Beyân: Bedel ile atıf-ı beyânın mana yönünden farkının verilmesi faydalıdır.

Atıf-ı Nesak: Atıf harflerinin kullanım özelliklerinin örneklerle tek tek verilmesi yerindedir. Atıf harflerinin anlamları da verilebilirdi.

Övme ve Yerme Fiilleri: Övme ve yerme fiillerinin Türkçe anlamları verilebilirdi. Sadece muennes muzekker üçüncü tekil şahsa göre çekimlendiği belirtilebilirdi.

Taaccub (Şaşma-hayret) fiilleri: Konu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi faydalıdır.

İ‘râbda Mahâlli (Yeri) Olan Cümleler: İ‘râbda mahalli olan cümlelerin maddeler hâlinde örneklerle verilmesi yerindedir. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi.

İ‘râbda Mahalli (Yeri) Olmayan Cümleler: İ‘râbda mahalli (yeri) olmayan cümlelerin maddeler hâlinde örneklerle verilmesi faydalıdır. Örnek cümlelerin Türkçe anlamları da verilebilirdi.

İ‘râb alâmetleri cetveli, Fer’i i‘râb alâmetleri cetveli ve takdîri i‘râb alâmetleri cetvelinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Edatlar: Her edatın anlamı ve kullanım özelliklerinin örneklerle verilmesi okuyucu için faydalıdır. Örnek cümlelerin Türkçe anlamları verilebilirdi.

Binâ ve i‘râb yönünden isim çizelgesi, binâ ve i‘râb yönünden fiil çizelgesi, harf çizelgesi, i‘râb ve yeri yönünden cümle çizelgesi, nahiv uslubları çizelgesi, yapı yönünden isim çizelgesi, sayı yönünden isim çizelgesi, terkib yönünden isim çizelgesi, tasğîr (küçültme), nisbet yönünden isim çizelgesi, yapı yönünden fiil çizelgesi, zaman çekimi ve ma‘mûlu yönünden fiil çizelgesinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Câmid İsimler: Câmid isimler başlığı altında verilen, mastarlar, ism-i fâil, ism-i mefûl, sıfat-ı müşebbehe, mubâlağalı ism-i fâil, ism-i tafdîl, ism-i zamân, ism-i mekân, ism-i âlet ve ism-i tasğîrin sarf ilmi konuları olması nedeniyle hatırlatma bağlamında genel olarak ele alınması okuyucu açısından yararlıdır.

1.7. Arapçada Fiil Çekimleri ve Sarf Bilgisi (M. Sadi Çöğenli. Erzurum: 1999. 424s.)

1.7.1. Kitabın Yazılış Amacı: Arapçada fiil çekimleri ve sarf bilgisi alanında görülen eksikliği tamamlamak amacıyla hazırlanmış bir eserdir.

1.7.2. İçindekiler:

Ön söz

Giriş

Muteaddî-lâzım

Aksâm-ı seb'a

Sulâsî fiillerin altı bâbı

Birinci Bölüm

Sulâsî (üçlü) Fiillerin Çekimi

Sahîh fiiller

Mehmûz fiiller:

-Mehmûzu'l-fâ

-Mehmûzu'l-ayn

-Mehmûzu'l-lâm

Muzâaf fiiller

Misâl fiiller:

-Misâl-i vâvi

-Misâl-i yâi

Ecvef fiiller

Nâkıs fiiller

Lefîf fiiller:

-Lefîf-i makrûn

-Lefîf-i mefrûk

İkinci Bölüm

Rubai (dörtlü) Fiillerin Çekimi

افعال bâbı

تفعيل bâbı

مفاعلة bâbı

فعللة bâbı

Üçüncü Bölüm

Humasi (beşli) Fiillerin Çekimi

انفعال bâbı

افتعال bâbı

افعلال bâbı

تفعَّلُ bâbı

تفاعل bâbı

تفعلل bâbı

Dördüncü Bölüm

Sudâsî (altılı) Fiillerin Çekimi

استفعال bâbı

افعيعال bâbı

افعول bâbı

افعيلال bâbı

افعنلال bâbı

افعِلال bâbı

Beşinci Bölüm

Sarf Bilgisi

Mastar:

-Asıl mastarlar

- Mîmli mastarlar

-Merre mastarları

-Nevi‘ mastarları

-Sınai mastarları

İsm-i fâil

Sıfat-ı muşebbehe

Mubâlağa kipleri

İsm-i mef‘ûl

İsm-i tafdîl

Taaccub kipleri

İsm-i tasğir
İsm-i mensûb
İsm-i âlet
İsm-i zamân-ism-i mekân
Hemze-i vasl-hemze-i kat‘
Nûnu te’kîd:
-Nûnu muşeddede
-Nûnu muhaffefe
Sulâsî fiillerin özeti
Mezîd fiillerin özeti
Fiil sayım tabloları:
-tablo 1
-tablo 2
-tablo 3
-tablo 4
Örnek fiil çekimleri:
-Sulâsî fiiller
- Mezîd filler
Fiiller
Kaynaklar

1.7.3. Kitap İle İlgili Değerlendirmeler:

Giriş: Bu bölümde, kelimenin tanımı yapılarak, kelime türlerinden genel olarak bahsedilmiştir. Bazı Arapça terimlerin Türkçe karşılıkları verilmiştir. Bütün Arapça terimlerin Türkçe karşılıkları verilebilirdi. Aksâm-ı seb‘a şema hâlinde verilebilirdi.

I.Bölüm Sulâsî (üçlü) fiillerin çekimi: Bu bölümde, altı bâba göre sahîh fiil, mehmûz fiil, muzâaf fiil, misâl fiil, ecvef fiil, nâkıs fiil ve lefîf fiilin mâzî ma‘lûm ve mechûl, muzâri merfû ma‘lûm ve mechûl, muzâri mansûb ma‘lûm ve mechûl (te’kîd-i nefy-i istikbâle göre), muzâri meczûm ma‘lûm ve mechûl (cahdi mutlâk’a göre), emr-i gâib ma‘lûm ve mechûl, emr-i hâzır ma‘lûm ve mechûl nehy-i gâib

ma‘lûm ve mechûl, nehy-i hâzır ma‘lûm ve mechûl, nehy-i mutekellim ma‘lûm ve mechûle göre nasıl çekimlendikleri örneklerle anlatılmış, bu çekimlerin nasıl yapıldığı ilk fiil olan sahîh fiile göre tablolor hâlinde gösterilmiştir. Her fiilin çekim özelliklerinin anlatılmasından sonra altı bâba göre örnek fiil çekim tablolarının verilmesi okuyucu açısından son derece faydalıdır. Tablolardaki fiil çekimlerinin harekeli olarak verilmesi yerindedir. Fiillerin Türkçe anlamları da verilebilirdi. Böylece okuyucu tabloda yer alan mâzî, muzâri, ma’lûm, mechûl gibi formların kullanımlarını karşılaştırabilirdi. Çekim esnasında fiillerde meydana gelen harf ve hareke değişiklikleri koyu renk ile gösterilebilirdi.

II.Bölüm Rubaî (Dörtlü) Fiillerin Çekimi: Bu bölümde, (افعال), (تفعيل), (مفاعلة) ve (فعللة) bâbların her biri mâzî ma’lûma göre kaç şekilde geliyorsa birer Arapça örnekle verilmiştir. Bâbların kalıplarına göre fiillerin nasıl çekimlendiği ifade edilerek, kalıba uygun bir fiilin üçüncü tekil şahsa göre mâzî ma‘lûm ve mechûl, muzâri merfû ma‘lûm ve mechûl, muzâri mansûb ma‘lûm ve mechûl, muzâri meczûm ma‘lûm ve mechûl, emr-i hâzır ma‘lûm ve mastarı örnek olarak verilmiştir. Bu, okuyucu için faydalıdır.

Konunun sonunda, (افعال), (تفعيل), (مفاعلة) ve (فعللة) bâbları kalıplarının her birine göre örnek fiil çekim tablolarının verilmesi son derece faydalıdır. Bu tablolarda, fiillerin ism-i fâil, ism-i mef‘ûl ve mastarları da yer alabilirdi. Çekim esnasında fiilde meydana gelen harf ve hareke değişiklikleri koyu renkle gösterilebilir, fiillerin Türkçe anlamları da verilebilirdi.

Bâbların özelliklerinden hiç bahsedilmemiştir. Üçlü fiillerin rubaî bâblara aktarıldığında meydana gelen anlam ve kullanım özelliklerinin ifade edilmesi okuyucu için faydalı olur ve konunun daha iyi anlaşılmasını sağlardı.

III. Bölüm Humasi (Beşli) Fiillerin Çekimi: Bu bölümde (انفعال), (افتعال), (افعلال), (تفعُّل), (تفاعل), (تفعلل) bâbları mâzî ma’lûma göre kaç şekilde geliyorsa birer Arapça örnekle verilmiştir. Bâbların, kalıplarına göre nasıl çekimlendiği ifade edilmiş, kalıba uygun bir fiilin üçüncü tekil şahsa göre mâzî ma’lûm, muzâri merfû ma’lûm, muzâri mansûb ma’lûm, muzâri meczûm ma’lûm, emr-i hâzır ma‘lûm ve mastarı örnek olarak verilmiştir.

Konunun sonunda, humasi fiil bâbları kalıplarının her birine göre örnek fiil çekim tablolarının verilmesi son derece faydalıdır. Bu tablolarda, fiillerin ism-i fâil, ism-i mef'ûl ve mastarları da yer alabilirdi. Çekim esnasında fiilde meydana gelen harf ve hareke değişiklikleri koyu renkle gösterilebilir, fiillerin Türkçe anlamları da verilebilirdi.

Bâbların özelliklerinden hiç bahsedilmemiştir. Üçlü fiillerin humasi bâblara aktarıldığında meydana gelen anlam ve kullanım özelliklerinin ifade edilmesi okuyucu için faydalı olur ve konunun daha iyi anlaşılmasını sağlardı.

IV. Bölüm Sudâsî (Altılı) fiillerin çekimi: Bu bölümde (افعيعال), (افعوال), (افعيلال), (افعنلال), (افعلال) bâblarının her biri mâzî ma'lûma göre kaç şekilde geliyorsa birer Arapça örnekle verilmiştir. Bâbların, kalıplarına göre fiillerin nasıl çekimlendiği ifade edilmiş, kalıba uygun bir fiilin üçüncü tekil şahsa göre mâzî, muzâri emir ve mastarı örnek olarak verilmiştir. Bu, okuyucu için faydalıdır.

Konunun sonunda, sudâsî fiil bâbları kalıplarının her birine göre örnek fiil çekim tablolarının verilmesi son derece faydalıdır. Bu tablolarda, fiillerin ism-i fâil, ism-i mef'ûl ve mastarları da yer alabilirdi. Çekim esnasında fiilde meydana gelen harf ve hareke değişiklikleri koyu renkle gösterilebilir, fiillerin Türkçe anlamları da verilebilirdi.

Bâbların özelliklerinden hiç bahsedilmemiştir. Üçlü fiillerin Sudâsî bâblara aktarıldığında meydana gelen anlam ve kullanım özelliklerinin ifade edilmesi okuyucu için faydalı olur ve konunun daha iyi anlaşılmasını sağlardı.

V. Bölüm Sarf Bilgisi:

Mastarlar:

a) Asıl Mastarlar: Sulâsî fiillerin mastarlarından en çok kullanılan on yedi tanesi birer örnekle verilmiştir. Örnekler çoğaltılabilir ve Türkçe anlamları verilebilirdi. Ayrıca taşıdıkları manalara göre sulâsî fiillerin mastarları grublandırılabilirdi.

Mezîd fiillerin mastarları, mezîd fiillerin özeti bölümünde verildiği için bu bölümde yer almamaktadır. Bu bölümde de konu bütünlüğü için verilebilirdi. Okuyucu için de tekrar olurdu.

b) Mîmli Mastarlar: Sulâsî mîmli mastarların kalıpları ism-i zamân ve ism-i mekân konusunda, mezîd mîmli mastarların kalıpları ise ism-i mef'ûl konusunda verilmiştir. Mîmli Mastarlar başlığı altında da kalıplar örneklerle verilmiş olsaydı, konu bütünlüğü açısından daha iyi olurdu.

c) Merre (kere) Mastarları: Konuyla ilgili verilen Arapça örnekler alt alta sıralanabilirdi. Örneklerin tamamının Türkçesi verilebilirdi. Merre mastarının tesniyesi ve cemi'sinin de yapıldığından bahsedilebilirdi.

d) Nevi' (tür) Mastarları: Türkçede durum zarfı karşılığı olduğu ifade edilebilirdi. Örneklerin tamamının Türkçesi verilebilirdi. Mezîd fiillerinde nevi' mastarlarının nasıl yapıldığı ifade edilebilirdi.

e) Sınai (yapma) Mastarlar: Konuyla ilgili örnekler çoğaltılabilirdi.

İsm-i Fâil (Etken Ortaç): Konunun sonunda ism-i fâilin Türkçede ne anlama geldiği örneklerle verilmiştir. Bunun konu başında yer alması gerekirdi.

Sulâsî fiillerde, aksâm-ı seb'aya göre ism-i fâillerin hangi kalıp ile yapıldığı birer örnekle verilmiştir. Bu, okuyucu açısından faydalıdır. Verilen örneklerin Türkçe anlamları da yer alsaydı, daha iyi olurdu.

Sıfat-ı Muşebbehe (İsm-i fâile benzeyen sıfat): Sulâsi fiillerde sıfat-ı muşebbehe kipleri birer örnekle verilmiştir. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi. Örnekler çoğaltılabilirdi. Bu da okuyucu açısından daha iyi olurdu.

Mezîd fiillerin sıfat-ı muşebbehe kipleri ile ilgili de örnekler verilebilirdi.

Mubâlağa (abartı) Kipleri: Mubâlağa kipleri ile ilgili örnekler çoğaltılarak, Türkçe anlamlarıyla verilebilirdi.

İsm-i Mef'ûl: Sulâsî fiillerde aksâm-ı seba'aya göre ism-i mef'ûllerin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Verilen örneklerin Türkçesi de yer alabilirdi. Ayrıca örnekler çoğaltılabilirdi.

İsm-i Tafdîl: Sulâsî fiillerde aksâm-ı Seb'aya göre ism-i tafdîl kalıplarının verilmesi yerindedir. Verilen örneklerin Türkçesi de yer alabilirdi. Ayrıca örnekler çoğaltılabilirdi.

Taaccub (Şaşma, hayret kipleri): Taaccub kiplerinin verilerek, yapılışlarının anlatılması yerindedir. Taaccub kiplerinin çekim tablolarının verilmesi okuyucu için faydalıdır. Örnekler çoğaltılabilirdi.

İsm-i Tasğîr: (küçültme ismi): Sonunda muenneslik alâmeti (ة) olan kelimelerin ism-i tasğîrinin nasıl yapıldığı örneklerle verilebilirdi.

İsm-i Mensûb (ilgi ad ve sıfat): Örneklerin Türkçesi verilebilirdi.

İsm-i Âlet: Konuyla ilgili örnekler çoğaltılabilirdi.

İsm-i zamân İsm-i mekân (zaman ismi - yer ismi): Aksâm-ı seb'aya göre ism-i mekân ve ism-i zamân yapılışlarının örneklerle verilmesi yerindedir. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilir ve örnekler çoğaltılabilirdi.

Hemze-i Vasl - Hemze-i Kat' (okunmayan hemze - okunan hemze): Hemze-i vasl - hemze-i-kat' cümlede kullanılarak gösterilebilirdi. Bu, okuyucu için daha faydalı olurdu.

Nûnu Te'kîd (pekiştirme Nûnu), Nûnu Muşeddede ve Nûnu Muhaffefe (Şeddeli nûn - Şeddesiz Nûn): Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konu ile ilgili çok sayıda fiil çekim tablosunun verilmesi okuyucu için son derece faydalıdır.

Kitabın sonunda sulâsî fiillerin ve mezîd fiillerin özetlerinin tablo hâlinde verilmesi okuyucu açısından son derece faydalıdır. Ayrıca fiil sayım tablolarının verilmesi yerindedir. Sulâsî ve mezîd fiillerin örnek fiil çekim tablolarının verilmesi okuyucu için kolaylık sağlamaktadır. Fiillerin Arapça alfabetik sıraya göre verilmiş olması, fiillerin kolaylıkla bulunmasını sağlamaktadır. Bu da okuyucunun işini kolaylaştırmaktadır.

1.8. Arapça Dilbilgisi (Kerim Açık, Hamza Özarslan. Fono Açık Öğretim Kurumu. İstanbul: 1999. 484s.)

1.8.1. Kitabın yazılış amacı: Arapçayı okulda ya da kendi kendine öğrenmekte olanlar için öğretim kitabı, Arapçayı bilenler için de kaynak kitap olarak hazırlanmıştır.

1.8.2. İçindekiler :

I. Giriş
Harfler
Harflerin telâffuzu
Harekeler
Fetha
Zamme
Kesra
Med (uzatma harfleri)
Cezm (sukûn)
Hemze
Med
Şedde
Tenvîn
Belirlilik takısı
Ma'rife
Nekre
Şemsî ve kamerî harfler
Hemze-i vasl ve kat'
II. Fiil
Fiil ve özellikleri
Zaman açısından Arapçada fiiller
Mâzî fiil
Muzarî fiil

Fiillerin bölümleri (Aksâm ı Seb‘a)

Sâlim fiiller

Mehmûz fiiller

Muzâaf fiiller

Misâl fiiller

Ecvef fiiller

Nâkıs fiiller

Lefîf fiiller

Emir fiiller

Mezîd (artırılmış) fiiller

Sudâsî (altılı) fiiller

Rubâî fiiller

Mastarlar

Mucerred Mastarlar

Mezîd fiillerin mastarları

Mîmli Mastarlar

Yapma Mastarlar

Etken- Edilgen Fiil

Edilgen (mechûl) fiiller

İsm-i fâil (etken ortaç)

İsm-i mef‘ûl (edilgen ortaç)

Te’kitli ve te’kitsiz fiiller

Câmid (donuk) fiiller

Mucerred ve mezîd fiillerin çekimleri

III. İsim

Mutasarrıf isim

Gayr’ı-mutasarrıf isim

Camid isimler

Müştak isimler

Özel isim, Cins isim

Muzekker ve muennes

Mufred-tesniye-cem

Kurallı eril çoğul

Kurallı dişil çoğul

Düzensiz çoğullar

Cemi‘lerde muzekkerlik ve muenneslik durumları

Zamirler

Ayrı zamirler

Bitişik zamirler (iyelik zamirleri)

Gizli zamirler

İşâret isimleri

İsmu’l-mevsûl

Ayrı ism-i mevsûller

Ortak ism-i mevsûller

‘Aid zamirler

İsm-i zamân, ism-i mekân

Mim’li Mastar

Def’a mastarları

Nevi‘ mastar

Yapma mastar

Âlet ismi

Kap ismi

Mübâlağalı ism-i fâil

İsm-i tafdîl

Sıfat-ı muşebbehe

İsm-i fâil ile sıfat-ı muşebbehenin farkları

İlgi İsmi

İsm-i tasğîr

Soru İsimleri

Sayı İsimleri

Mufred sayılar

Murekkeb sayılar

Ukûd sayılar

Sıra sayıları

Atıflı sayılar

Mufred sıra sayıları

Murekkeb sıra sayıları

Ukûd (onluk) sıra sayıları

Atıf sıra sayıları

Kesirli sayılar

Üleştirme sayıları

Fiil İsimleri

IV. Söz Dizimi (sentaks)

Sıfat tamlaması

Cümle

İsim cümlesi

Fiil cümlesi

Fiil

Fâil

Nesne

Beş isim

Mebnî ve mu‘rab

Mebnî kelimeler

İşâret isimleri

Zamirler

İsmu’l-mevsûller

Şart isimleri

Soru isimleri

Kinâyeler

Bazı zarflar

Fiil cinsinden mebnîler

Mâzî fiil

Emir fiil

Sonuna te’kît nûnu bitişmiş muzâri fiiller

Sonu dişilik nûnu ile bitişmiş muzâri fiiller

Harf türünden mebnîler

Mu‘rab kelimeler

Gayru’l-munsarif isimler

‘Alem (özel isimler)

Lafzî ve takdirî i‘râb

Mahâllî i‘râb

Mef‘ûlun bih

Fiilin zorunlu olarak düştüğü yerler

Mef‘ûlun bihle ilgili önemli hususlar

Mef‘ûlun mutlâk

Mef‘ûlun leh

Mef‘ûlun ma’ah

Vâvdan sonra gelen isimlerin i‘râbları

Mef‘ûlun fîh

Muhras (sınırlı) ve mübhem (sınırsız) zarflar

Zarf Çeşitleri

Semâi zarflar

Çoğullukla mutasarrıf olan zarflar

Zarfların mastara izafe edilmesi

Zarfların birden fazla olma durumu

Hâl

Temyîz

Munadâ

Terhîm

İstiğâse

Nudbe

Bilgi ve zan fiilleri

Değiştirme fiilleri

Şaşma fiilleri

Mustesnâ

İğrâ

Tahzîr

İhtisâs

İştiğâl

Meczûmlar

Mecrûrlar

Manevî izâfet

Lâfzî izâfet

Uyanlar

Sıfat

Te'kîd

Bedel

Atıf harfleri

Merfûlar

Fâil

Nâibu'l-fâil

Mubtedâ

Haber

Değiştirenler

İnne ve benzerleri

Eksik fiiller

Başlama bildiren fiiller

Ümit bildiren fiiller

Övme ve yerme fiilleri

İş zamiri

Soru harfleri

1.8.3. Kitapla İlgili Değerlendirmeler:

1. **Giriş:** Bu bölümde, Arap alfabesi, harekeler, belirlilik takısı, marife ve nekra, hemze-i vasl ve kat' anlatılmıştır.

Harekelerden bahsedilirken, sembollerinin verilmesi gerekirdi. Kamerî-şemsî harfler, hemze-i vasl ve kat', kapalı tâ (ة) ile ilgili verilen örneklerde Arapçasıyla birlikte transkripsiyon kullanılması okuyucu açısından faydalıdır.

2. Fiil: Kendi kendine Arapça öğrenen okurlar da düşünülerek, bu bölümden önce zamirler ve muzekker-muennes konularından bahsedilmesi gerekirdi.

Mâzî fiil çekim tablosu bütün olarak bir sayfada yer almalıydı. Ayrıca mâzî fiil örnek çekim tablosundan önce, mâzî fiil şahıs eklerini gösteren bir tablo verilmeliydi. Böylece kendi kendine Arapça öğrenen okuyucu fiilin kök harflerini ve mâzî fiil şahıs eklerini ayırt edebilir. Mâzî fiilden miş'li geçmiş zamanın hikayesi ve dili geçmiş zamanın hikayesini oluşturma formadları tablo şeklinde gösterilebilirdi.

Muzâri fiil örnek çekim tablosundan önce muzâri fiil şahıs eklerini gösteren bir tablonun verilmesi yerindedir. Verilen örnek cümlelerin harekeli ve Türkçe karşılıklarının olması okuyucu açısından faydalıdır.

Emir fiilin yapılışı başlığı altında verilen ikinci maddede ifade edilen durumlarla ilgili örnek fiillerin verilmesi gerekirdi.

جِدْ ← جِدُ – ~~يَجِدُ~~ – وجد gibi..

Emr-i hâzırın örnek çekim tablosundan önce emr-i hâzır şahıs eklerini gösteren bir tablo verilebilirdi. Emr-i hâzırın olumsuz şekli ile ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Aksâm-ı seb'a bir şema oluşturularak verilebilirdi.

Mastarlar güzel bir şekilde ele alınıp anlatılmıştır. Mezîd fiillerin mastarlarının bâblar konusunda yeniden verilmiş olması okuyucuya tekrar imkanı sağlaması bakımından faydalıdır. Bâbların çekim tablolarında ilave edilen harf ve hareke değişiklikleri koyu renkle gösterilebilirdi. Tüm bâblarla ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

Edilgen mâzî ve muzâri fiilin nasıl yapıldığı anlatılmıştır. Ecvef fiil ve misâl fiil ile ilgili örnekler verilmemiştir. Bu fiillerle de ilgili örnekler yer almalıydı. Aksâm-ı seb'aya göre edilgen mâzî ve muzâri fiil örnekleri verilebilirdi. Bu, okuyucu açısından faydalı olurdu.

İsm-i fâil ve ism-i mef'ûllerin sulâsî fiil, rubaî mucerred fiiller, sulâsî mezîdler ve rubaî mezîdlerle ilgili olarak tek tek detaylı bir şekilde verilmesi okuyucu için faydalıdır. Ayrıca ism-i fâil ve ism-i mef'ûllerin çekim tablolarının verilmesi yerindedir.

Te'kîdli ve te'kîdsiz fiiller konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili örneklerin Türkçesi ile birlikte yer alması yerindedir. Örneklerin Arapça ve

Türkçesinde te'kîd lâmı ve te'kîd nûnu koyu renkle gösterilebilirdi. Konuyla ilgili örnek çekim tablolarının verilmesi faydalıdır. Te'kîd nûnlu muzâri fiillerin aksâm-ı seb'aya göre verilen çekim tablosu konunun hemen sonunda yer alabilirdi.

Câmid (donuk) fiiller konusundan genel olarak bahsedilmiştir. Örnekler verilebilirdi. Câmid fiillerin çekimlerini gösteren tablo, konunun hemen sonunda yer almalıydı.

3. İsim: Bu bölümde yer alan muzekker-muennes, mufred, musenna ve cemi' konuları giriş bölümünde basit olarak verilebilirdi. Bu da, Arapçayı kendi kendine öğrenenler ve yeni başlayanlar için faydalı olurdu. Ayrıca, mufred, musenna ve cemi' konularıyla ilgili verilen örnek cümleler yeni başlayanlar için i'râblarıyla birlikte verilebilirdi. Böylece okuyucu (ين) ve (ون) arasındaki farkı daha iyi kavrayabilir.

Mudâf durumunda musenna ve cemi'lerde (ن) düşmesi gösterilirken,

öğrencinin iki kitabı كتابا الطالبان

takımın oyuncu لاعبو الفريق

gibi verilerek daha belirgin bir hâle getirilebilirdi.

Düzensiz çoğulların vezinlerinin örneklerle verilmesi faydalıdır.

Munfasıl zamirler giriş bölümünde de, Arapça öğrenmeye yeni başlayanlar için genel olarak verilebilirdi. Munfasıl ve muttasıl zamirlerinin tablolar hâlinde verilmesi yerindedir. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin verilmesi okuyucu için yararlıdır.

İşâret isimlerinin tablo oluşturularak Türkçesi ile birlikte verilmesi yerindedir. Ayrıca İşâret isimlerinin i'râbının verilmesi okuyucu için son derece faydalıdır.

İsm-i mevsûlun Türkçe dilbilgisinde sıfat fiil (-en, -an, -dığı, vb.) olduğu ifade edilebilirdi. Bu da, okuyucunun konuyu daha iyi anlamasına yardımcı olurdu. İsm-i mevsûlun tablo hâlinde çekiminin verilmesi yerindedir. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin Türkçe anlamıyla verilmesi okuyucu açısından yararlıdır.

Aksâm-ı seb'aya göre ism-i zamân ve ism-i mekân vezinlerinin kullanımlarının örneklerle verilmiş olması yerindedir. İsm-i mekân ve ism-i zamân ın çekiminin tablo hâlinde verilmesi yerindedir.

Mîmli mastar vezinleri örneklerle anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek cümlelerde verilebilirdi. Nev'i mastar ve defa mastar konuları örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Bu mastarların çekim tablolarının verilmesi de yerindedir. Yapma Mastarlar ile ilgili örnekler verilirken kelime önce yalın hâlinde sonra yapma mastar ekleri eklenerek verilebilirdi.

Cins ismi ve teklik ismi ile ilgili verilen örnek cümlelerin seçimi gayet yerinde olmuştur. Âlet İsmi konusunda verilen örneklerde kelimelerin türedikleri fiillerin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

Mubâlağalı ism-i fâilin çok kullanılan vezinleri örneklerle anlatılmıştır. Diğer vezinleri de bilgi amaçlı olarak verilebilir. Mubâlağalı ism-i fâillerin cümlede kullanımlarına da örnekler verilebilirdi. Mubâlağalı ism-i fâillerin özelliklerinin maddeler hâlinde verilmesi yerindedir.

İsm-i tafdîl konusu detaylı bir şekilde anlatılmıştır .Konuyla İlgili verilen örnek i'râb çözümlemeleri okuyucu açısından son derece faydalıdır.

Sıfat-ı muşebbehenin muzekker ve muennes için çekim tablosunun verilmesi yerindedir. Sıfat-ı muşebbehe ile ism-i fâil arasındaki farklılıkların maddeler hâlinde örneklerle verilmesi okuyucu için yararlıdır.

İsm-i mensûbun yapılış kurallarının örneklerle tek tek verilmiş olması yerindedir. Ayrıca muzekker ve muennese göre çekim tablolarının verilmesi okuyucu için faydalıdır.

İsm-i tasğîr konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Soru isimleri tek tek açıklanmıştır. Her soru ile ilgili çok sayıda örnek verilmiş olması yerindedir.

Sayı isimleri konusunda, asıl sayıların ma'dûdun erillik ve dişilik durumuna göre ters orantılı olarak geldiği belirtilmiştir. Hâlbuki Arapçada 'aded-ma'dûd ilişkisi ile ilgili kurallar sayılara göre değişmektedir. Bu nedenle sayılar ile ilgili genel bir kurallama yapılmaması gerekirdi. Konuyla ilgili çok sayıda örnek verilmesi yerindedir. Bu örneklerin i'râbıda verilebilirdi. Böylece, sayılar konusu daha iyi anlaşılabilirdi. Sıra sayıları ile ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Kesirli sayılar ile ilgili olarak 1/10 dan sonrasında (سهم- جزء- قطعة) gibi kelimelerin yardımıyla yapılacağı önce ifade edilmeli, sonra örnekler verilmeliydi. Kitapta doğrudan örnekler verilmiştir.

Fiil isimleri konusu örneklerle genel olarak verilmiştir.

4. Söz Dizimi (Sentaks): İsim tamlaması konusu örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek i‘râb çözümlemesi verilebilirdi. Bu, okuyucu için daha faydalı olurdu.

Sıfat tamlaması konusu genel olarak ele alınmıştır. Konuyla ilgili örnek i‘râb çözümlemesi verilebilirdi. Bu, okuyucu için daha faydalı olurdu.

İsim cümlesi konusu genel olarak anlatılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin verilmesi okuyucu açısından son derece faydalıdır. Haber çeşitleri açıklanarak örneklerle verilseydi, daha iyi olurdu. Örneğin; isim cümlesi olarak gelen haberde bulunan zamir gibi detayların açıklanması özellikle kendi kendine Arapça öğrenenler ve yeni başlayanlar için gerekmektedir.

Fiil cümlesinin öğeleri (fiil-fâil-mef‘ûlun bih) tek tek ele alınarak genel olarak anlatılmıştır. Mef‘ûlun bih anlatırken, mef‘ûlun bih sarih ve mef‘ûlun bih gayr-i sarihten bahsedilse iyi olurdu. Konuyla ilgili çok sayıda örnek verilmesi yerindedir. Örnek i‘râb çözümlemesinin verilmesi okuyucu açısından iyi olurdu.

Beş isim ile ilgili verilen örneklerdeki harf değişiklikleri koyu renk ile gösterilebilirdi. Örnek i‘râb çözümlemesi verilebilirdi.

Mebnî kelimelerin ifade edilip her biriyle ilgili örnek cümleler verilmiş olması güzeldir. Verilen örnek cümlelerde mebnî kelimelerin altı çizilerek ya da koyu renkle yazılarak belirtilebilirdi. Mebnî ve mu‘rab kelimeler ile ilgili konulardan bazılarının önceden anlatılmış olmasına rağmen tekrar örneklerle birlikte verilmesi okuyucu için faydalıdır. Gayru’l-munsarif isimlerle ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

Lâfzî, takdîri ve mahâlli i‘râb konularıyla ilgili verilen örnek cümlelerin i‘râbları daha detaylı yapılabilirdi.

Mef‘ûlun bih konusunda verilen örnek cümlelerde mef‘ûlun bih olan kelimeler altı çizilerek yada koyu renkle gösterilmeliydi. Bazı fiiller bir, bazıları iki, bazıları ise üç mef‘ûlun bih almaktadır. Bu nedenle, cümlede mef‘ûllerin belirtilmesi okuyucu için faydalı olurdu.

Mef‘ûlun mutlâk konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek i‘râb çözümlemesi verilebilirdi. Verilen örneklerde mef‘ûlun mutlâk olan kelimeler belirtilebilirdi.

Mef‘ûlun leh konusu ayrıntılı bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Konuyla ilgili verilen örneklerde mef‘ûlun leh olan kelimeler altı çizilerek yada koyu renkle belirginleştirilebilirdi. Örnek i‘râb çözümlemesi de yer alabilirdi.

Mef‘ûlun ma‘ahın kullanılmadığı yerlerin örneklerle açıklanmasından önce mef‘ûlun ma‘ahın kullanım yerleri örneklerle verilmeliydi.

Mef‘ûlun fîh konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Zarflar anlatılırken bazılarının anlamları verilmiş bazılarının ise verilmemiştir. Tüm zarfların anlamları verilse daha iyi olurdu.

Zarfın mastara izafe edilmesi ile ilgili verilen örneklerde, zaman zarfının düşülürmüş ve düşürülmemiş hâli şeklinde her iki türlü de verilmesi okuyucu için faydalıdır.

Hâl konusuyla ilgili verilen örnek cümlelerin bazısında hâl altı çizilerek gösterilmiştir. Tüm örnek cümlelerde hâl olan kelimenin altı çizilerek gösterilebilirdi. Mufred müştak hâller, sâhibû’l-hâle mufred, tesniye, cemi‘ ve muzekker-muennes olma bakımından uyar. Bundan bahsedilmemiştir. Bahsedilebilirdi. Hâl çeşitlerinden de daha ayrıntılı bahsedilebilirdi.

Temyîz konusundan genel olarak bahsedilmiştir. Temyîzin özellikleri anlatılırken, bir cümlede birden fazla temyîz olamayacağı, cümle ve şibih cümlelerde temyîzin bulunamayacağından bahsedilebilirdi. Konuyla ile ilgili verilen örneklerde, temyîz olan kelimenin altı çizilerek yada koyu renkle gösterilerek belirtilebilirdi.

Munâda konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin yer alması faydalıdır. Konuyla ilgili örnek i‘râb çözümlemesi de verilebilirdi.

Terhîm konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin yer alması faydalıdır. Konuyla ilgili örnek i‘râb çözümlemesi de verilebilirdi.İstiğâse konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin yer alması faydalıdır. Konuyla ilgili örnek i‘râb çözümlemesi de verilebilirdi.

Nudbe konusuyla ilgili örnek i‘râb çözümlemesi verilebilirdi. Bilgi, zan ve değiştirme fiilleri konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Şaşma fiilleri konusuyla ilgili verilen örneklerin her iki sıyga ile verilmesi yerindedir.

Mustesna ile ilgili verilen örneklerin, basit olarak i‘râbının yapılmış olması okuyucu için son derece faydalıdır. (غير - سوى) istisnâ edatlarının isim olduğu belirtilebilir, (غير ve سوى) istisnâ edatlarıyla verilen örneklerde bu edatların mudâf konumunda olduğu ifade edilebilirdi. Konuyla ilgili basit bir i‘râb çözümlemesinin verilmesi faydalıdır.

İğrâ, tahzîr, ihtisâs, iştiğâl, konuları genel olarak ele alınmıştır. Bu konular ile ilgili örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

Meczûmlar konusuyla ilgili verilen örnek cümlelerde, meczûm eden edatlar muzâri fiillerin başına geldiğinde meydana gelen hareke ve harf değişiklikleri koyu renk ile gösterilebilirdi. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

Mecrûrlar konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin verilmiş olması son derece faydalıdır. Harf-i cer kullanımlarının açıklanarak örneklendirilmesi yerindedir.

Uyanlar (et-Tevâbi‘) konu başlığı altında sıfat, te’kîd, bedel ve atıf harfleri konuları ele alınmış ve güzel bir şekilde anlatılmıştır. Bu konular ile ilgili çok sayıda örneğin verilmesi okuyucu için faydalıdır. Bu konular ile örnek i‘râb çözümlemeleri yapılabilirdi. Atıf ve bedel arasındaki fark belirtilebilirdi.

Merfûlar konu başlığı altında fâil, nâibu’l-fâil, mubteda ve haber konuları ele alınmıştır. Bu konular güzel bir şekilde anlatılmıştır. Bu konularla ilgili örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi. Haber çeşitlerinde, mufred olarak gelen haberden de bahsedilmesi gerekirdi.

Değiştirenler konu başlığı altında inne ve benzerleri, eksik fiiller, başlama bildiren fiiller, ümit bildiren fiiller, övme ve yerme fiilleri konuları ele alınmıştır. Bu konular güzel bir şekilde anlatılmıştır. Bu konuların tümüyle ilgili örnek i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

Eksik fiillerin mâzî, muzâri ve emir formatlarından hangi çekimleri varsa tablo hâlinde verilebilirdi. Ayrıca kâde ve benzerlerinin de çekim tabloları verilebilirdi.

Soru edatlarından (أ), (هل) harflerinin kullanım alanlarının ve cevap özelliklerinin verilmesi faydalıdır.

1.9. Arapça Dilbilgisi (Sarf Bilgisi) (Hüseyin Günday, Şener Şahin. Alfa Yayınevi. İstanbul: 2001. 247s.)

1.9.1. Kitabın Yazılış Amacı: Bu kitap, Arapça öğrenmeye ilk adım atanlar, amatör dil meraklıları ve A.Ö.F öğrencileri gibi Arapçayı bir hoca yardımı olmaksızın öğrenenler için hazırlanmıştır.

1.9.2. İçindekiler:

Ön söz
Giriş
1. DERS**:** -Mâzî Fiil
-Muzâri Fiil
2. DERS: -Emr-i Hâzır
-Muzâri fiille geçmişte olumsuzluk (cahd-i mutlâk)
3. DERS: -Altı bâb
-Birinci bâb
-İkinci bâb
-Üçüncü bâb
4. DERS: -Dördüncü bâb
-Beşinci bâb
-Altıncı bâb
5. DERS: -Sahîh fiiller
-Mehmûz fiil
-Muzâaf fiil
-Sâlim fiil
6. DERS: -Mu‘tel fiiller
-Misâl fiil
-Muzârinin başına gelen edatlar
7. DERS: -Ecvef fiil
-Nehy-i hâzır
8. DERS: -Nâkıs fiil

-Lefîf fiil

9. DERS: -Rubaî mucerred fiil

-Emr-i gâib

-Nehy-i gâib

10. DERS: -Mezîd fiiller

-İf‘âl bâbı

-Tef‘îl bâbı

11. DERS: -Mufâ‘ale bâbı

-İsm-i fâil

12. DERS: -İnfi‘âl bâbı

-İfti‘âl bâbı

-Tabii mastar

13. DERS: -Tefe‘ul bâbı

-Tefâ‘ul bâbı .

-İsm-i zamân ve İsm-i mekân

14. DERS: -İf‘ılâl bâbı

-Sıfat-ı muşebbehe

-Gelecek zamanda olumsuzluk

15. DERS: -İstif‘âl bâbı

-İsm-i mef‘ûl

16. DERS: -Tefa‘lul bâbı

-İsm-i âlet

17. DERS: -İf‘îllâl bâbı

-İsm-i mensûb

18. DERS: -Mechûl fiil kalıbı

19. DERS: -İf‘âl bâbı (muzâaf ve mu‘tel fiillerle çekimi)

-Mubâlağalı ism-i fâil

20. DERS: -Tef‘îl bâbı (muzâaf ve mu‘tel fiillerle çekimi)

-İsm-i tafdîl

21. DERS: -Mufâ‘ale bâbı (muzâaf ve mu‘tel fiillerle çekimi)

-Mîmli mastar

22. DERS: -İnfi‘âl bâbı (muzâaf ve mu‘tel fiillerle çekimi)

-Yapma mastar

23. DERS: -İfti‘âl bâbı (muzâaf ve mu‘tel fiillerle çekimi)

-Mastar-ı merre ve mastar-ı nevi‘

24. DERS: -Tefe‘ul bâbı (muzâaf ve mu‘tel fiillerle çekimi)

-İsm-i tasğîr

25. DERS: -Tefâ‘ûl bâbı (muzâaf ve mu‘tel fiillerle çekimi)

-Taaccub fiilleri

26. DERS: -İstif‘âl bâbı (muzâaf ve mu‘tel fiillerle çekimi)

-Mucerred ve mezîd bâblara toplu bakış

1.9.3. Kitapla İlgili Değerlendirmeler:

1. Ders: Bu bölümde, mâzî ve muzâri fiil işlenmiştir. Kitap Arapçayı öğrenmeye ilk adım atanlara yönelik olduğu için, mâzî ve muzâri fiil ile ilgili verilen örnek fiil çekim tablolarından önce, mâzî ve muzâri fiillerin şahıslara göre çekim eklerini gösteren birer tablo verebilirdi. Böylece okuyucu mâzî ve muzâri fiillerin şahıslara göre çekim ekleri ile çekimlenen fiilin kök harflerini kolayca ayırt edebilir.

2. Ders: Bu bölümde, emir fiil ve muzâri fiille geçmiş zamanda olumsuzluk (لم) işlenmiştir. (لم) konusu anlatılırken meczûm ifadesi kullanılmıştır. Kitabın hitap ettiği kitle düşünülerek meczûm kelimesinin anlamı ve işlevi dipnot olarak verilebilirdi. Ayrıca ikillerde cezm alâmeti olarak (ن) harfinin düşmesi ve çoğullarda da (ن) harfinin düşerek yerine (ا) harfinin getirilmesi dipnot olarak verilebilirdi. Kitabın işleniş tarzına göre (لم) ile ilgili de örnek cümleler verilmeliydi.

3. Ders: Bu bölümde, sulâsî mucerred fiillerin altı bâba göre ilk üç bâbı verilmiştir. Birinci, ikinci ve üçüncü bâba göre mâzî, muzâri ve emir fiil çekimlerinin tabloyla verilen örneklerinde kişi zamirlerinin de verilmesi uygun olurdu. Konularla ilgili verilen örnek cümlelerin Arapçasında kelimenin altının çizili olması ve Türkçelerinde de kelimenin koyu renkle gösterilmesi okuyucu için iyidir.

4. Ders: Bu bölümde, sulâsî mucerred fiillerin altı bâba göre son üç bâbı verilmiştir. Dördüncü, beşinci ve altıncı bâba göre mâzî, muzâri ve emir fiil çekimlerinin tabloyla verilen örneklerinde kişi zamirlerinin de verilmesi uygun olurdu. Konuyla ilgili verilen örnek cümlelerin Arapçasında kelimenin altının çizili olması ve Türkçelerinde de kelimenin koyu renkle gösterilmesi okuyucu için iyidir.

5. Ders: Bu bölümde, aksâm-ı seb'anın sahîh fiilleri konusu işlenmiştir. Aksâm-ı seb'a bir şema oluşturularak verilebilirdi. Böylece okuyucu yapılarına göre fiil ayrımlarını daha iyi kavrayabilirdi. Mehmûz fiil, muzâaf fiil ve sâlim fiile göre verilen mâzî, muzâri ve emir fiil çekimlerinin tabloyla verilen örneklerinde kişi zamirlerinin de verilmesi gerekirdi. Bu fiillerle ilgili örnek cümleler verilerek, cümlelerde yer alan fiil çeşitleri de belirtilebilirdi.

6. Ders: Bu bölümde, aksâm-ı seb'anın mu'tel fiillerinden olan misâl fiil ve muzârinin başına gelen edatlar konusu işlenmiştir. Mu'tel fiiller bu bölümde bir bütün olarak verilebilirdi. Muzârinin başına gelen edatlar konusu başka bir bölümde verilebilirdi. Misâl fiile göre verilen mâzî, muzâri ve emir fiil çekimlerinin tabloyla, verilen örneklerinde kişi zamirlerinin de yer alması gerekirdi. Muzârinin başına gelen edatlardan (ما) ve (لا) ile ilgili de örnek cümleler verilmeliydi.

7. Ders: Bu bölümde, ecvef fiil ve nehy-i hâzır konuları işlenmiştir. Ecvef fiil altıncı bölümde yer alabilirdi. Ecvef fiile göre verilen mâzî, muzâri ve emir fiil çekimlerinin tabloyla verilen örneklerinde kişi zamirlerinin de verilmesi gerekirdi. Nehy-i hâzır konusunda muzekker cemi'de cezm alâmeti olarak (ن)'ların düşürüldüğü söylenmiş ancak (ن) yerine (ا) getirildiğinden bahsedilmemiştir. Bununda ifade edilmesi gerekirdi. Nehy-i hâzır konusuyla ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

8. Ders: Bu bölümde, nâkıs fiil ve lefîf fiil konuları işlenmiştir. Bu konularda altıncı derste yer alabilirdi. Nâkıs fiil ve lefîf fiile göre verilen mâzî, muzâri ve emir fiil çekimlerinin tabloyla verilen örneklerinde kişi zamirlerinin de yer alması gerekirdi. Konularla ilgili örnek cümleler verilerek, cümlelerde yer alan fiil çeşitleri de belirtilebilirdi.

9. Ders: Bu bölümde, rubaî mucerred fiil, emr-i gâib fiil ve nehy-i gâib fiil konuları işlenmiştir. Rubaî mucerred fiile göre verilen mâzî, muzâri ve emir fiil çekimlerinin tablolarıyla verilen örneklerinde kişi zamirlerinin de yer alması gerekirdi. Cezm alâmeti olarak muzekker cemi‘de (ن) harfinin düşürülüp yerine (ا) harfinin getirileceğinden bahsedilebilirdi. Emr-i gâib çekimi ile ilgili örneklerde nâkıs ve lefîf fiille de ilgili örnekler verilebilirdi. Nehy-i gâib ile ilgili de örnek cümleler verilebilirdi.

10. Ders: Bu bölümde, bir harf ilavesi ile mezîd olan fiillerden if‘âl ve tef‘îl bâbları ele alınmıştır. Mufâ‘ale bâbı bir harf ilavesiyle mezîd olan fiil bâblarındandır. Mufâ‘ale bâbı da bu bölümde yer alabilirdi. Bâblar nedeniyle sulâsî fiillere ilave edilen harfler koyu renk ile gösterilebilirdi. Böylece sulâsî fiillerin kök harfleri ve bâblar nedeniyle aldığı ilave harfler ayırt edilebilirdi. Bâblar ile ilgili verilen örnek cümlelerin Arapçasında fiillerin altı çizilerek ve Türkçe cümlelerinde koyu renk yazılarak dikkat çekilmesi okuyucu için faydalıdır. Ayrıca sulâsî fiil anlamı ve bâba aktarıldığındaki anlamının verilmesi de okuyucunun karşılaştırma yapabilmesi için güzel bir örnek oluşturmaktadır. Bâbların genel özellikleri verilmiş, ayrıntıdan kaçınılmıştır.

11. Ders: Mufâ‘ale bâbı onuncu bölümde verilebilirdi. Böylece bir harf ilavesiyle mezîd olan bâblar bir arada verilmiş olurdu. Fiil çekim tablosunda kişi zamirlerinin de yer alması gerekirdi. Aksâm-ı seb‘aya göre tablolar şeklinde verilen ism-i fâil örneklerinde, ism-i fâillerinin Türkçesi ve hangi fiilden türetildiği verilebilirdi. Sulâsî, rubaî mucerred ve mezîd fiillerden nasıl ism-i fâil yapıldığı anlatılmıştır. Bununla birlikte verilen örneklerde fiilin girdiği ism-i fâil kalıbı ve harekeleri koyu renk ile gösterilebilirdi.

12.Ders: Bu bölümde, iki harf ilavesi ile mezîd olan bâblardan infi‘âl ve ifti‘âl bâbı ve tabii mastarlar konusu işlenmiştir. Tabii mastarlar konusu bu derste işlenmeyebilirdi. İki harf ilavesi ile mezîd olan tefe‘ul, tefâ‘ul bâbları da bu derste verilebilirdi. Böylece konu bütünlüğü sağlanmış olurdu.

13. Ders: Tefe‘ul ve tefâ‘ûl bâbları daha öncede belirttiğimiz gibi iki harf ilavesiyle mezîd olan diğer bâblarla bir arada ya da ard arda verilebilirdi. İsm-i zamân ve ism-i mekân kalıbına giren kelimelerle ilgili tablolarda hareke ve harf değişiklikleri koyu renklerle gösterilebilirdi. İsm-i mekân ve ism-i zamân konularıyla ilgili verilen örnek cümlelerde ism-i mekân ve ism-i zamân olan kelimelerin altının çizilerek gösterilmesi okuyucu için faydalıdır.

14. Ders: İf‘ılâl bâbı ve sıfat-ı muşebbehe konusu güzel bir şekilde ele alınıp işlenmiştir. Sıfat-ı müşebbehelerin ifade ettikleri anlamlar dikkate alınarak belli bazı vezinlere göre tasnif edilmiş olması okuyucu için bir kolaylık oluşturmaktadır. Gelecek zaman olumsuzluk konusu zamanlar konusunda ele alınabilirdi. Bu konuyla ilgili örnek cümleler olmalıydı.

15. Ders: Üç harf ilavesi ile mezîd olan bâblardan istif‘âl bâbı dışındakilerin kullanımına hemen hemen hiç rastlanmadığı için verilmemiştir. Aksâm-ı seb‘aya göre tablolar şeklinde verilen ism-i mef‘ûl örneklerinde, ism-i mef‘ûllerin Türkçesi ve hangi fiilden türetildiği verilebilirdi. Sulâsî, rubaî mucerred ve mezîd fiillerden nasıl ism-i mef‘ûl yapıldığı anlatılmıştır. Bununla birlikte verilen örneklerde fiilin girdiği ism-i mef‘ûl kalıbı ve harekeleri koyu renk ile gösterilebilir.

16. Ders: Bu derste tefa‘lul bâbı ve ism-i âlet konuları işlenmiştir. Tefa‘lul bâbı ile ilgili verilen mâzî muzâri ve emir fiillerin çekim tablolarında kişi zamirleri de verilebilirdi. Tefa‘lul bâbı ile ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. İsm-i âlet ile ilgili vezinlerle oluşturulan tablolar okuyucular için gayet güzeldir.

17. Ders: Bu derste if‘ılâl bâbı ve ism-i mensûb konuları işlenmiştir. İf‘ılâl bâbı ile ilgili verilen mâzî, muzâri ve emir fiillerin çekim tablolarında kişi zamirleri de verilebilirdi. İf‘ılâl bâbı ile ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. İsm-i mensûb yapmak için kullanılan (ىّ) harfi koyu renkle belirtilebilirdi. Konunun tablolar ve örnek cümlelerle zenginleştirilmesi okuyucu için güzeldir.

18. Ders: Bu derste mechûl fiil konusu işlenmiştir. Tablolar hâlinde ma‘lûm fiil ve mechûl fiillerin verilmesi okuyucuya karşılaştırma imkanı sağlamaktadır. Mechûl fiillerin Türkçe anlamları tablolarda yer almaktadır, ma‘lûm fiillerin de Türkçe anlamları tablolarda yer alabilirdi. Mâzî ve muzâri mechûl fiillerde meydana gelen hareke değişiklikleri koyu renkle gösterilebilirdi.

19. Ders: İf‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekimleri verilmiştir. Karışıklığa yol açacağı düşünülerek onuncu derste if‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinden sadece sâlim fiile göre çekim tablosu oluşturulmuştur. Ondokuzuncu derste ise if‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekim tabloları oluşturulmuştur. İf‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinin hepsine göre bir derste çekim tablolarının oluşturulmasının karışıklığa yol açmayacağı kanısındayım. Aksine okuyucu bâbları aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre bir arada bulmuş olurdu. Fiil çekim tablolarında kişi zamirleri de yer almalıydı. Bunun yanında, fiil çekimlerinde mâzî fiil, muzâri fiil, emir fiil, mastar, ism-i fâil ve ism-i mef‘ûlunda verilmesi yerinde olmuştur. Mubâlağalı ism-i fâil vezinleriyle ilgili verilen tablolarda kök harflerinin de ne anlama geldiği verilebilirdi. Ayrıca fiil ve isimler kalıba aktarıldığında, kalıba ait harfler koyu renkle gösterilebilirdi. Örnek cümleler verilebilirdi.

20. Ders: Tef‘îl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekimleri verilmiştir. Karışıklığa yol açacağı düşünülerek onuncu bölümde tef‘îl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinden sadece sâlim fiile göre çekim tablosu oluşturulmuştur. Yirminci bölümde ise tef‘îl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekim tabloları oluşturulmuştur. Tef‘îl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinin hepsine göre bir bölümde çekim tablolarının oluşturulmasının karışıklığa yol açmayacağı kanısındayım. Aksine okuyucu bâbları aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre bir arada bulmuş olurdu. Fiil çekim tablolarında kişi zamirleri de yer almalıydı. Bunun yanında, fiil çekimlerinde mâzî fiil, muzâri fiil, emir fiil, mastar, ism-i fâil ve ism-i mef‘ûlunda bulunması yerinde olmuştur.

İsm-i tafdîlin hangi kalıplarla yapıldığı verildikten sonra direkt örnek cümlelere geçilmiştir. Kelimeler ism-i tafdîl kalıbına aktarılmadan önceki hâliyle cümlelerde kullanılabilir, daha sonra İsm-i tafdîl olarak cümlelerde verilebilirdi. Böylece okuyucu anlam ve kullanım açısından konuyu daha iyi kavrar.

21. Ders: Mufâ'ale bâbının aksâm-ı seb'ada yer alan fiil türlerine göre çekimleri verilmiştir. Karışıklığa yol açacağı düşünülerek on birinci bölümde mufâ'ale bâbının aksâm-ı seb'ada yer alan fiil türlerinden sadece sâlim fiile göre çekim tablosu oluşturulmuştur. Yirmi birinci bölümde ise mufâ'ale bâbının aksâm-ı seb'ada yer alan fiil türlerine göre çekim tabloları oluşturulmuştur. Mufâ'ale bâbının aksâm-ı seb'ada yer alan fiil türlerinin hepsine göre bir bölümde çekim tablolarının oluşturulmasının karışıklığa yol açmayacağı kanısındayım. Aksine okuyucu bâbları aksâm-ı seb'ada yer alan fiil türlerine göre bir arada bulmuş olurdu. Fiil çekim tablolarında kişi zamirleri de yer alabilirdi. Bunun yanında, fiil çekimlerinde mâzî fiil, muzâri fiil, emir fiil, mastar, ism-i fâil ve ism-i mef'ûlunda yer alması yerinde olmuştur.

Mîmli mastarlar konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Mastarlar konusu toplu bir şekilde bir arada verilebilirdi.

22. Ders: İnfi'âl bâbının aksâm-ı seb'ada yer alan fiil türlerine göre çekimleri verilmiştir. Karışıklığa yol açacağı düşünülerek on ikinci bölümde infi'âl bâbının aksâm-ı seb'ada yer alan fiil türlerinden sadece sâlim fiile göre çekim tablosu oluşturulmuştur. Yirmi ikinci bölümde ise infi'âl bâbının aksâm-ı seb'ada yer alan fiil türlerine göre çekim tabloları oluşturulmuştur. İnfi'âl bâbının aksâm-ı seb'ada yer alan fiil türlerinin hepsine göre bir bölümde çekim tablolarının oluşturulmasının karışıklığa yol açmayacağı kanısındayım. Aksine okuyucu bâbları aksâm-ı seb'ada yer alan fiil türlerine göre bir arada bulmuş olurdu. Fiil çekim tablolarında kişi zamirleri de yer almalıydı. Bunun yanında, fiil çekimlerinde mâzî fiil, muzâri fiil, emir fiil, mastar, ism-i fâil ve ism-i mef'ûlunda verilmesi yerinde olmuştur.

Tablolarda verilen yapma mastar ekleri ve harekeleri koyu renkle gösterilebilirdi.

23. Ders: İfti‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekimleri verilmiştir. Karışıklığa yol açacağı düşünülerek on ikinci bölümde ifti‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinden sadece sâlim fiile göre çekim tablosu oluşturulmuştur. Yirmi üçüncü bölümde ise ifti‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekim tabloları oluşturulmuştur. İfti‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinin hepsine göre bir bölümde çekim tablolarının oluşturulmasının karışıklığa yol açmayacağı kanısındayım. Aksine okuyucu bâbları aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre bir arada bulmuş olurdu. Fiil çekim tablolarında kişi zamirleri de yer almalıydı. Bunun yanında, fiil çekimlerinde mâzî fiil, muzâri fiil, emir fiil, mastar, ism-i fâil ve ism-i mef‘ûlunda verilmesi yerinde olmuştur.
Mastarı merre ve mastarı nevi‘ mezîd fiillerle ilgilide örnekler verilebilirdi.

24. Ders: Tefe‘ul bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekimleri verilmiştir. Karışıklığa yol açacağı düşünülerek on üçüncü bölümde tefe‘ul bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinden sadece sâlim fiile göre çekim tablosu oluşturulmuştur. Yirmi dördüncü bölümde ise tefe‘ul bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekim tabloları oluşturulmuştur. Tefe‘ul bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinin hepsine göre bir bölümde çekim tablolarının oluşturulmasının karışıklığa yol açmayacağı kanısındayım. Aksine okuyucu bâbları aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre bir arada bulmuş olurdu. Fiil çekim tablolarında kişi zamirleri de yer almalıydı. Bunun yanında, fiil çekimlerinde mâzî fiil, muzâri fiil, emir fiil, mastar, ism-i fâil ve ism-i mef‘ûlunda verilmesi yerinde olmuştur.

İsm-i tasğîr kalıbına giren kelimelerde hareke ve harf değişiklikleri koyu renkle gösterilebilirdi.

25. Ders: Tefâ‘ûl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekimleri verilmiştir. Karışıklığa yol açacağı düşünülerek on üçüncü bölümde tefâ‘ûl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinden sadece sâlim fiile göre çekim tablosu oluşturulmuştur. Yirmi beşinci bölümde ise tefâ‘ûl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekim tabloları oluşturulmuştur. Tefâ‘ûl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinin hepsine göre bir bölümde çekim tablolarının

oluşturulmasının karışıklığa yol açmayacağı kanısındayım. Aksine okuyucu bâbları aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre bir arada bulmuş olurdu. Fiil çekim tablolarında kişi zamirleri de yer almalıydı. Bunun yanında, fiil çekimlerinde mâzî fiil, muzâri fiil, emir fiil, mastar, ism-i fâil ve ism-i mef‘ûlunda bulunması yerinde olmuştur.

Taaccub sîygasına giren kelimelerde harf ve hareke değişiklikleri koyu renkle gösterilebilirdi.

26. Ders: İstif‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekimleri verilmiştir. Karışıklığa yol açacağı düşünülerek on beşinci bölümde istif‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinden sadece sâlim fiile göre çekim tablosu oluşturulmuştur. Yirmi altıncı bölümde ise istif‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre çekim tabloları oluşturulmuştur. İstif‘âl bâbının aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerinin hepsine göre bir bölümde çekim tablolarının oluşturulmasının karışıklığa yol açmayacağı kanısındayım. Aksine okuyucu bâbları aksâm-ı seb‘ada yer alan fiil türlerine göre bir arada bulmuş olurdu. Fiil çekim tablolarında kişi zamirleri de yer almalıydı. Bunun yanında, fiil çekimlerinde mâzî fiil, muzâri fiil, emir fiil, mastar, ism-i fâil ve ism-i mef‘ûlunda bulunması yerinde olmuştur.

Mucerred ve mezîd bâbların tablolar hâlinde bir arada yer alması okuyucu için faydalıdır.

1.10. Arapça Dilbilgisi Sarf (M. Meral Çörtü. M. Ü. İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları Nu:85. İstanbul: 2004. 538s.)

1.10.1. Kitabın Yazılış Amacı: İslam dininin temel kaynağı olan Kur'ânı Kerim, hadis ve bunlara bağlı ilimlerin öğretilmesi ve uluslar arası ilişkiler açısından Arapçanın öğretiminin gerekliliğinden hareketle, ülkemizde Arapça öğretimine bir katkı sağlamak amacıyla yazılmıştır.

1.10.2. İçindekiler:

Ön söz
Bibliografya
Kısaltmalar
Giriş (Arap dili hakkında başlangıçtan günümüze kadar yapılan filolojik çalışmalar)
Birinci kısım
Genel bilgiler ve imla kaideleri
Birinci Bölüm
Sarf, nahiv ve belagat'ın ta'rifleri
İkinci Bölüm
Harflerin yazılışları
Harf-i ta'rif
Şemsî ve kamerî harfler
Üçüncü Bölüm
Harekeler
Dördüncü Bölüm
Hemze
Hemzenin yazılışı
Hemze-i vasl ve kat'
Hemzenin değişme durumları
Beşinci Bölüm
Sonda yazılan ta şekilleri
Sonda yazılan elif şekilleri

Altıncı Bölüm

Özel imlası olan bazı kelimeler

Yedinci Bölüm

Bazı ıstılahlar (terimler)

Sekizinci Bölüm

İllet harfleri

Med harfleri

Zâid harfler

Dokuzuncu Bölüm

Kelime

İsim

Fiil

Harf

İkinci Kısım

Fiil

Birinci Bölüm

Fiilin çeşitleri

Ma‘lûm ve mechûl fiiller

Lâzım ve müteaddî fiiller

İkinci Bölüm

Mâzî

Üçüncü Bölüm

Muzâri

Bâblar

İstikbal

Dördüncü Bölüm

Emir

Emr-i hâzır

Emr-i gâib

Emr-i mütekellim

Beşinci Bölüm

Nehiy

Nehy-i hâzır

Nehy-i gâib

Nehy-i mütekellim

Altıncı Bölüm

Mezîd fiiller

Sulâsî mezîd fiiller

Rubaî fiiller

Ruba'i mezîd Fiiller

Ziyadeli bâblarda harflerin değişmesi

Yedinci Bölüm

Aksam-ı seb'a

Sâlim fiiller

Muzâaf fiiller

Mehmûz fiiller

Misâl fiiller

Ecvef fiiller

Nâkıs fiiller

Lefîf fiiller

Bazı özellikli fiiller

Sekizinci Bölüm

Te'kîd lâmı ve te'kîd nûnu

Dokuzuncu Bölüm

Taaccub fiilleri

Onuncu Bölüm

Fiil isimleri

On birinci Bölüm

Câmid fiiller

Üçüncü Kısım

İsim

Birinci Bölüm

İsmin çeşitleri (kısımları)

İkinci Bölüm

Mastar

Üçüncü Bölüm

İsm-i fâil

Dördüncü Bölüm

İsm-i mef‘ûl

Beşinci Bölüm

Sıfat-ı muşebbehe

Altıncı Bölüm

Mübalağalı ism-i fâil

Yedinci Bölüm

İsm-i tafdîl

Sekizinci Bölüm

İsm-i tasğîr

Dokuzuncu Bölüm

İsm-i mensûb

Onuncu Bölüm

İsm-i zamân ve ism-i mekân

On birinci Bölüm

İsm-i âlet

On ikinci Bölüm

Muzekker-Muennes

On üçüncü Bölüm

Ma’rife-Nekra

On dördüncü Bölüm

Mufred, tesniye ve cem’i

Tesniye

Cem’i

Cem'i muzekker-i sâlim
Cem'i muennesr-i sâlim
Cem'i mükesser
Cemi' ism-i ve cem'a benzeyenler
On Beşinci Bölüm
Emsile-i muhtelife çekim tabloları
On altıncı Bölüm
Harf ve hareke değişmeleri
İ'lâl
İbdâl
İdgam
EK: Arap dilinde önemli bazı kaynak eserler
İndeks

1.10.3. Kitapla İlgili Değerlendirmeler:

Giriş Arap Dili Hakkında Günümüze Kadar Yapılan Filolojik Çalışmalar: Bu bölümde Arap dili hakkında günümüze kadar yapılan filolojik çalışmalardan bahsedilmiştir. Arap dili hakkında genel bilgi verilmesi bakımından faydalıdır.

1. Kısım: Genel Bilgiler ve İmla Kaideleri

1. Bölüm Sarf, Nahiv, Belagatın Tarifleri: Bu bölümde, Arapça dilbilgisi bölümleri olan sarf, nahiv ve belagatın tanımı yapılarak, dilbilgisinin hangi alanlarını oluşturduğu hakkında bilgi verilmiştir.

2. Bölüm Harfler: Bu bölümde Arap harfleri, harf-i ta'rif ve kamerî-şemsî harfler verilmiştir. Arap harflerinin transkripsiyonları da verilebilirdi. Harfi ta'rif, kamerî-şemsî harfler, harekeler konusundan sonra verilebilirdi.

3. Bölüm Harekeler: Bu bölümde harekeler sembolleriyle birlikte verilmiştir.Örnek cümlelerin Türkçe anlamlarının da verilmesi yerindedir.

4. Bölüm Hemze: Bu bölümde Hemzenin yazılış kuralları ayrıntılı olarak verilmiştir. Verilen Arapça örneklerin transkripsiyonları şeklinde Türkçe okunuşları yazılabilirdi.

5. Bölüm Sonda Yazılan (ة) ve (ا): Bu bölümde (ة) ve (ا) harflerinin kelime sonunda kullanım şekilleri hakkında örnek kelimelerle bilgi verilmiştir. Açık ta ve kapalı ta'nın vakf durumunda telâffuz şekilleri ile ilgili örnek cümlelerin verilmesi okuyucuu için faydalıdır.

6. Bölüm Özel İmlası Olan Bazı Kelimeler: Bu bölümde özel imlası olan bazı kelimelerin neler olduğu belirtilmiştir. Okunduğu hâlde yazılmayan harfler yan başlığı altında bazı kelimeler verilmiştir. Bu kelimelerde okunduğu hâlde yazılmayan harfler belirtilmeliydi.

(الرحمان ← الرحمن) gibi.

7. Bölüm Bazı Istılahlar (terimler): Bu bölümde bazı ıstılah tanımları ve kullanım şekilleri örnek verilmiştir. Bu ıstılahların verilmesi okuyucuyu bilgilendirme açısından faydalıdır.

8. Bölüm İllet, Med, Zâid Harfler: Bu bölümde illet, med ve zâid harflerin neler olduğu örnekle verilmiştir. Bu okuyucu için faydalıdır.

9. Bölüm Kelime: Bu bölümde, kelimenin tanımı yapılarak, kelime çeşitleri (isim, fiil, harf) hakkında genel bilgi verilmiştir. Bu bölüm, diğer kısımlarda detaylı bir şekilde ele alınan fiil ve isim için bir hazırlık niteliği taşımaktadır. Bu nedenle okuyucu için faydalıdır.

2. Kısım: Fiil

1. Bölüm Fiilin Çeşitleri: Bu bölümde fiil zaman, sayı, cinsiyet, şahıs açısından, ma'lûm, mechûl olma açısından, lâzım, müteaddî olma açısından örneklerle anlatılmıştır. Örnek kelime ve cümlelerin harekeli ve Türkçe anlamlarının verilmiş olması faydalıdır.

2. Bölüm Mâzî Fiil: Mâzî fiil çekiminden önce, mâzî fiilin çekiminde kullanılan şahıs eklerini gösteren bir tablonun verilmesi uygundur. Ayrıca mâzî ma'lûm ve mâzî mechûl ile ilgili örnek fiil çekim tablolarının Türkçesi ile birlikte verilmesi okuyucu için faydalıdır.

Arttırılmış fiillerin mâzî ve mechûl çekimleri sadece üçüncü tekil şahsa göre verilmiştir. Bunun yerine tüm şahıslara göre çekimleri tablolar hâlinde Türkçe anlamlarıyla verilebilirdi.

Mâzî fiilin i'râbıyla ilgili verilen tabloda bir mâzî fiil çekimi verilerek ne üzere mebnî ise gösterilebilirdi. Örnek i'râb cümlesi verilebilirdi.

3. Bölüm Muzâri Fiil: Muzâri fiilin çekiminde kullanılan şahıs eklerini gösteren bir tablonun verilmesi uygundur. Ayrıca (لا - لم - لن - سوف- س) ile ilgili örnek çekim tablolarının verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. (لما) ve (ما) ile ilgili de örnek çekim tabloları verilebilirdi. (لما) Cahdi mustagrak ile (لما) zarf arasındaki kullanım farkının örnek cümleyle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Ayrıca (لما) ve (لم) arasındaki kullanım farkının da verilmesi yerindedir. (لما -لن- لم- سوف- س) ile ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

4. Bölüm Emir Fiil: Emir fiilin çekiminde kullanılan şahıs eklerinin tablo olarak verilmesi uygundur. Bu tablonun ardından bir emir fiil çekiminin verilmesi yerindedir.

Altı bâb ve artırılmış fiillerin (bâbların) emir fiil sîygalarının toplu bir şekilde verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Emir fiilin, cümle içinde kullanımını gösteren örnek cümleler verilebilirdi.

5. Bölüm Nehy: Nehy-i Hâzır ma‘lûm ve mechûl, nehy-i gâib ma‘lûm ve mechûl, nehy-i mutekellim ma‘lûm ve mechûl sîygalarına göre çekim tablolarının verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Altı bâb ve arttırılmış fiillerin (bâbların) nehy emir fiil çekimlerinin topluca verilmesi yerindedir. Nehy emrin cümle içinde kullanımını gösteren örnek cümleler verilebilirdi.

6. Bölüm Mezîd Fiiller: Bâbların özelliklerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır. Bâbların özelliklerinin hepsiyle ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Bâbların mâzî ma‘lûm ve mechûl, muzâri ma‘lûm ve mechûl, mastar, ism-i fâil ism-i mef‘ûl ve emir sîygalarına göre verilmesi güzel ancak tablo oluşturularak verilseydi daha iyi olurdu. Mâzî, muzâri ve emir çekimlerinin her bâba göre tablolar oluşturularak verilmesi okuyucu için iyidir. Arttırılmış bâblarda harflerin değişmesi örnek kelimelerle güzel bir şekilde anlatılmıştır.

7. Bölüm Aksâm-ı Seb‘a: Aksâm-ı seb‘a bir şema hâlinden gösterilebilirdi. Aksâm-ı seb‘ayı oluşturan sâlim, mehmûz, mudaf, misâl, ecvef, nâkıs ve lefîf fiillerin tanımlarının ve özelliklerinin ayrıntılı bir şekilde verilmesi yerindedir.

Aksâm-ı seb‘aya göre mâzî ma’lûm, mechûl muzâri ma’lûm, mechûl emir fiil çekimlerinin tablolar hâlinde verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Mansûb ve meczûm muzâri fiil çekimleri tam olarak verilebilirdi. Aksâm-ı seb‘aya göre fiillerin mezîd çekimlerinin tablo hâlinde verilmesi faydalıdır. Ayrıca ism-i fâil ve ism-i mef‘ûllerin de verilmesi yerindedir. Konu sonunda bulunan çekimleri farklı olan, bazı özellikli fiillerin muzâri ma’lûm, mechûl ve emir sîygalarına göre verilmesi okuyucu açısından iyidir. Ayrıca bu fiillerin mezîd çekimlerinin de tablo hâlinde verilmesi yerindedir.

8. Bölüm Te’kîd Lâm’ı ve Te’kîd Nûnu: Aksâm-ı seb‘aya göre, şeddeli ve şeddesiz nûnla çekim tablolarının verilmesi okuyucu için faydalıdır. Ayrıca, bazı fiillerin te’kîdleri, isim cümlesinin te’kîdi, te’kîd-i mubâlağa ve te’kîd-i nisbenin de verilmesi okuyucu için faydalıdır.

9. Bölüm Taaccub Fiilleri: Konu ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. İ'râbın Arapçası da verilebilirdi. Aksâm-ı seb'aya göre taaccub vezinlerinin kullanılışının verilmesi okuyucu için faydalıdır.

10. Bölüm Fiil İsimleri: Mâzî, muzâri ve emir manası ifade eden fiil isimler ayrı ayrı verilmiştir. Bunlar cümlede de kullanılabilirdi. Câmid fiillerinin çekim tablolarının verilmesi okuyucu için faydalıdır. Fiil isimler ile ilgili i'râbın Arapçası da verilebilirdi.

11. Bölüm Câmid Fiiller: Bu bölümün başlığı çekiminin yapılıp yapılmaması bakımından fiil (câmid ve mutasarrıf fiiller) olmalıydı. Çünkü bu bölümde sadece câmid fiillerden değil mutasarrıf fiillerden de bahsedilmiştir. Fiillerin çekim tablolarının verilmesi okuyucu için faydalıdır.

3. Kısım: İsim

1. Bölüm İsmin Çeşitleri: Bu bölümde ismin tarifi yapılarak isim çeşitlerinden genel olarak bahsedilmiştir. Böylece isim konusuna giriş yapılmıştır.

2. Bölüm Mastar: Mastar konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

3. Bölüm İsm-i Fâil: Aksâm-ı seb'aya göre ism-i fâil çekimlerinin verilmesi yerindedir. Örnek cümleler çoğaltılabilirdi.

3. **Bölüm İsm-i Mef'ûl**: Aksâm-ı seb'aya göre rubaî mucerred ve mezîd fiillerin ism-i mef'ûllerinin verilmesi uygundur. Aksâm-ı seb'aya göre ism-i mef'ûlun çekimlerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır. Örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Örnek cümlelerin harekeli ve Türkçe anlamlarının verilmesi okuyucu için faydalıdır.

5. Bölüm Sıfat-ı Muşebbehe: İsm-i fâil ve sıfat-ı muşebbehe arasındaki farkın örneklerle verilmesi okuyucu açısından iyidir. Sıfatı muşebbehenin çekiminin

verilmesi yerindedir. Belli başlı vezinlerin gruplandırılarak verilmesi güzeldir. Örnek i'râb cümleleri verilebilirdi.

6. Bölüm Mubâlağalı İsm-i Fâil: Mubâlağa vezinlerinin örneklerle verilmesi okuyucu için faydalıdır. Örnek i'râb cümleleri verilebilirdi.

7. Bölüm İsm-İ Tafdîl: İsm-i tafdîl ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i'râb cümlelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

8. Bölüm İsm-i Tasğîr: İsm-i tasğîr için isimlerin ism-i tasğîr kalıbına aktarılarak örneklerle verilmesi okuyucu için faydalıdır. Çünkü örnek isimlerin önce kendi manasıyla sonra ism-i tasğîr manasıyla verilmesi okuyucunun kıyas yapabilmesine olanak sağlamaktadır. Özel kaidelerin maddeler hâlinde örneklerle verilmesi faydalıdır. İsm-i tasğîrin çekiminin tablo şeklinde verilmesi yerindedir.

9. Bölüm İsm-i Mensûb: İsm-i mensûbun yapılış kurallarının maddeler hâlinde örneklerle verilmesi okuyucu için faydalıdır. İsm-i mensûbun çekiminin tablo şeklinde verilmesi okuyucu için kolaylık oluşturmaktadır.

10. Bölüm İsm-i mekân / İsm-i zamân : İsm-i mekân ve ism-i zamânın vezinlerine göre maddeler hâlinde verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Aksâm-ı seb'aya göre ism-i mekân ve ism-i zamânın verilmesi okuyucu için kolaylık oluşturmaktadır.

11. Bölüm İsm-i Âlet: İsm-i âlet yapmak için fiillerin ism-i âlet vezinlerine aktarılarak örneklerle verilmesi uygundur. Örnek fiillerin önce kendi sonra ism-i âlet manasıyla verilmesi okuyucuya kıyas yapma imkanı vermesi açısından faydalıdır. İsm-i âletin çekiminin verilmesi yerindedir.

Günümüz Arapçasında mubâlağatul ism-i fâil vezni olan (فعالة) vezni ism-i âlet için kullanılmaktadır. Bu kitabın 2004 yılı basımı olması nedeniyle günümüz kullanım şekillerinin de yer alması gerekirdi.

Buzdolabı (ثلاجة) kar: (ثلج) gibi.

12. Bölüm Muennes-Muzekker: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır, ancak; Arapçanın temelinde bilinmesi gereken bir konu olduğu için konunun kitabın birinci kısmında yer alması gerekirdi.

13. Bölüm Marife-Nekra: Marife olan isimlerin maddeler hâlinde örneklerle verilmesi okuyucu için faydalıdır. Muenneslik-muzekkerlik konusu gibi, marife ve nekra konusu da Arapçanın temelinde bilinmesi gereken bir konudur. Bu nedenle üçüncü bölümden sonra yer almalıydı.

14. Bölüm Mufred-Tesniye-Cemi‘: Konu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i‘râb cümleleri de verilebilirdi. Bu konu da kitabın birinci bölümünde yer alabilirdi.

15. Bölüm Emsile-i Muhtelife: Emsile-i muhtelife (24 sîyga)’nın aksâm-ı seb‘aya göre tablolar hâlinde verilmesi okuyucu için faydalıdır. Konuyla ilgili ilk tabloda Türkçe anlamları da verilmiştir. Diğer tablolarda da Türkçe anlamları verilebilirdi.

16. Bölüm Harf ve Hareke Değişmeleri (i’lâl-idgram-ibdâl): Bu bölüm yazarın dipnotta belirttiği gibi pratikte pek fazla kullanılmamaktadır. Kitabın bütünlüğü için verilmiştir. Konu genel örneklerle anlatılmıştır.

1.11. Arapça Dilbilgisi (Nahiv Bilgisi) (Meral Çörtü. M. Ü. İlâhiyat Fak. Vakfı Yayınları:153. İstanbul: 2004. 453s.)

1.11.1. Kitabın Yazılış Amacı: Ülkemizde Arapça öğretimi yapan kişi ve kuruluşlar için hazırlanmıştır.

1.11.2. İçindekiler:

Ön söz
Kısaltmalar
Birinci Bölüm
Nahiv ve nahvin tarifi
İkinci Bölüm
Mu‘rab ve mebnî
Üçüncü Bölüm
Mebnî kelimeler
Dördüncü Bölüm
Lâzım mebnîler: Zamirler
Beşinci Bölüm
İşâret isimleri
Altıncı Bölüm
İsm-i mevsûl
Yedinci Bölüm
Şart isimleri
Sekizinci Bölüm
Soru isimleri
Dokuzuncu Bölüm
Kinâyeler
Onuncu Bölüm
Bazı zarflar
On birinci Bölüm
Fiil isimleri

On ikinci Bölüm

Savtlar

On üçüncü Bölüm

Mâzî ve emir

On dördüncü Bölüm

Ârız Mebnîler: Bazı munâdâlar

(ﻻ)nın ismi

Bazı sayı isimleri

Bazı zarflar ve isimler

Muzâri

Fiil

On beşinci Bölüm

Marife-nekre

On altıncı Bölüm

Kelimelerin ve cümlelerin i‘râb durumları

On yedinci Bölüm

Merfû’at

On sekizinci Bölüm

Fâil (Özne)

Fiile benzeyenler

On dokuzuncu Bölüm

Nâibu’l-fâil

Yirminci bölüm

Mubtedâ ve haber

Övme ve yerme fiilleri

Yirmi birinci Bölüm

Nevâsıh

Yirmi ikinci Bölüm

Nâkıs fiiller

Süreklilik (devamlılık) bildiren fiiller

Yirmi üçüncü Bölüm

Mukârabe fiilleri

Kâde ve benzerleri
Ümid ifade eden fiiller
Başlama bildiren fiiller
Yirmi dördüncü Bölüm
Bilgi, zan ve değiştirme fiilleri
Yirmi beşinci Bölüm
İnne ve Benzerleri
Zamîru'ş-şân ve zamîru'l-kıssa
Yirmi altıncı Bölüm
Leyseye benzeyen harfler
Yirmi yedinci Bölüm
Umumi olumsuzluk bildiren (لا)
Yirmi sekizinci bölüm
Mansûbat (Mansûb olan kelimeler)
Yirmi dokuzuncu Bölüm
Mef'ûlun mutlâk
Otuzuncu Bölüm
Mef'ûlun bih
Otuz birinci Bölüm
Mef'ûlun lieclihi (leh)
Otuz ikinci Bölüm
Mef'ûlun fîh (Zarfu'z-zamân ve zar'ful-mekân)
Gün, ay ve mevsim adları
Otuz üçüncü Bölüm
Mef'ûlun ma'ah
Otuz dördüncü bölüm
Hâl
Otuz beşinci Bölüm
Temyîz
(كم)'in temyîzi
Sayılar

Otuz altıncı Bölüm

Mustesnâ

Otuz yedinci Bölüm

Tenâzu‘

Otuz sekizinci Bölüm

Munâdâ

Otuz dokuzuncu Bölüm

İstiğâse

Kırkıncı Bölüm

Nudbe

Kırk birinci Bölüm

Terhîm

Kırk ikinci Bölüm

Tahzîr

Kırk üçüncü Bölüm

İğrâ

Kırk dördüncü Bölüm

İhtisâs

Kırk beşinci Bölüm

İştiğâl

Kırk altıncı Bölüm

Mansûb muzâri

Kırk yedinci Bölüm

Meczûmat (Meczûm olan kelimeler)

Kırk sekizinci Bölüm

Meczûm muzâri

Bir muzâri fiili cezm edenler

İki muzâri fiili cezm edenler

Kırk dokuzuncu Bölüm

Mecrûrat (Mecrûr olan kelimeler)

Ellinci Bölüm

İzâfet (İsim tamlaması)

Lâfzî izâfet

Ma‘nevî izâfet

Şibh-i izâfet

Elli birinci Bölüm

Harf-i cerli mecrûrlar

Harf-i cerler

Zarf-ı mustakar (Şibh-i cümle)

Zarf-ı lağv

Harf-i cerlerin hazfi

Zâid harf-i cerler

Cerru’l-civârî

Elli ikinci Bölüm

Tâbîler

Elli üçüncü Bölüm

Sıfat

Hakiki sıfat

Sebebi sıfat

Kat ‘u’n-na’t

Elli dördüncü Bölüm

Te’kîd

İtbâ‘

Elli beşinci Bölüm

Bedel

Elli altıncı Bölüm

Atf-ı beyân

Elli yedinci Bölüm

Atıf-ı nesâk

Atıf harfleri

Elli sekizinci Bölüm

İ‘râb

İ‘râb alâmetleri

İ‘râb hâlleri

Lâfzî i‘râb
Takdîrî i‘râb
Mahallî i‘râb
İsimlerde i‘râb
Fiillerde i‘râb
Harflerde i‘râb
Cümlelerin i‘râbı
Gayru’l-munsarif
Mahkî i‘râb
Âmiller ve ma‘mulleri
Terkîb-î isnâdî
Elli dokuzuncu Bölüm
‘Alemler (Özel isimler)
Bibliyografya
İndeks

1.11.3. Kitapla İlgili Değerlendirmeler:

1. Bölüm Nahiv ve Tarifi: Bu bölümde, nahivin tarifi yapılmış ve nahiv hakkında bilgi verilmiştir. Kitabın, her seviyedeki öğrenciye hitap ettiğini düşündüğümüzde nahivin tarifine bir bölüm ayrılması yerindedir.

2. Bölüm Mu’râb ve Mebnî: Bu bölümde mu’râb ve mebnî kelimelerinin tanımı üzerinde durularak, genel olarak ele alınmıştır. Kelimelerin merfû, mansûb ve mecrûr olarak gelmelerine birer örnek verilerek yetinilmiştir. Mu’râb ve Mebnî konuları tek tek diğer bölümlerde ayrıntılı bir şekilde ele alındığı için öncelikle mu’râb ve mebnî kelimelerinin tanımlarının bir arada örneklerle verilmesi okuyucuya mu’râb ve mebnî kelimelerinin arasındaki farkı ayırt edebilme ve konuyu daha iyi kavrama açısından fayda sağlamaktadır.

3. Bölüm Mebnî Kelimeler: Bu bölümde Mebnî kelime çeşitleri genel olarak anlatılmıştır. Her özelliğin ayrı bölümlerde anlatılmasından dolayı birkaç örnekle yetinilmiştir.

4. Bölüm Lâzım Mebnîler, Zamirler: Bu bölümde lâzım mebnîlerden zamirler anlatılmıştır. (Zamirlerin merfû munfasıl zamir, mansûb munfasıl zamir, muttasıl mansûb ve mecrûr zamirler, merfû muttasıl zamirler) tablolar hâlinde ayrı ayrı verilmesi faydalıdır.

Merfû munfasıl ve mansûb munfasıl zamirler tablosunda Türkçe karşılıklar bulunmaktadır. Muttasıl merfû, mecrûr ve mansûb zamirlerin tablolarında da Türkçe karşılıklar yer almalıydı. Merfû muttasıl zamirlerin cümle içinde kullanışlarına örnek verilebilirdi. Zamirlerin i'râbıyla ilgili örnek cümlelerin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

5. Bölüm İşâret Zamirleri: İşâret isimlerin yakın, orta uzak ve uzak için tablolar hâlinde Türkçesiyle verilmesi yerindedir. İşâret isimlerinin kullanış özelliklerinin i'râb yönünden ifade edilmesi faydalıdır. İşâret isimlerinin özelliklerinin örneklerle verilmesi okuyucu için faydalıdır. İşâret isimlerinin cümle içindeki yeri başlığı altında; fâil, nâibu'l fâil, mubteda vb. olarak cümlede kullanış şekillerinin sunulması yerindedir. Mekan işâret isimleri ile ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi faydalıdır.

6. Bölüm İsm-i Mevsûl: İsm-i mevsûlun Türkçe dilbilgisinde ortaçlar (sıfat-fiil) olarak ifade edildiği belirtilebilirdi. İsm-i mevsûl özellikleri ile ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. İsm-i mevsûlun i'râbıyla ilgili örnek çözümlemelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. İsm-i mevsûl ile ilgili verilen tablo merfû, mansûb ve mecrûr kullanımlarına göre ayrı ayrı oluşturulabilirdi.

7. Bölüm Şart İsimleri: Mebnî kelimeler grubuna giren şart isimlerinin bu bölümde sadece hangileri olduğu belirtilmiştir. Şart edatlarının özellikleri ve kullanım şekilleriyle ilgili örnek cümleler verilmemiştir. Konu ayrıntılı bir şekilde ilerleyen bölümlerde anlatılmıştır.

8. Bölüm Soru İsimleri: Soru isimleri örnek cümlelerle ana hatlarıyla verilmiştir. Örnekler çoğaltılabilirdi. Soru isimlerinin i'râbıyla ilgili örnek cümleler yapılabilirdi.

9. Bölüm Kinâyeler: Mebnî olan kinâyelerin anlamları ve kullanım şekilleri diğer bölümlerde (temyîz-edatlar) anlatılacağı için bu bölümde verilmemiştir. Bu bölümde en azından manaları ve kullanılışlarına birer örnek verilebilirdi. Mu'râb olarak kullanılan kinâyelerin açıklanarak örneklerle verilmesi okuyucu için faydalıdır.

10. Bölüm Bazı Zarflar: Zarflar genel olarak örneklerle açıklanmıştır. Örnekler çoğaltılabilirdi. Zarfların i'râbıyla ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

11. Bölüm Fiil İsimleri: Kitapta da belirtildiği gibi bu bölümde fiil isimlerinden özet olarak bahsedilmiştir. Ayrıntılı bilgi için (sarf) kitabına bakılması istenmiştir.

12. Bölüm Savtler: Lâzım mebnî grubu çerçevesinde konu basit bir şekilde anlatılmıştır.

13. Bölüm Mâzî ve Emir: Sarf konusuna giren mâzî ve emir fiil lâzım mebnî olduğu için bu bölümde sadece i'râb bakımından basit bir şekilde ele alınmıştır. Örnek cümleler verilerek i'râbları yapılabilirdi.

14. Bölüm Ârız Mebnîler: Bu bölümde ârız mebnî olarak kabul edilen bazı munadalar genel olarak anlatılmuştır.

15. Bölüm Marife ve Nekra: Marife ve nekra konusu genel olarak anlatılmıştır. Marife ve nekra konusuyla ilgi bazı detaylar için yazarın diğer kitaplarından faydalanılması istenmiştir. Halbuki bu kitapta da bu konunun ayrıntılı bir şekilde yer alması gerekiyordu.

16. Bölüm Kelimelerin ve Cümlelerin İ‘râb Durumları: Bu bölümde kelimelerin ve cümlelerin i‘râb durumunda kullanılan Arapça terimleri yer almaktadır. İ‘râb için gerekli olan bu Arapça terimlerin verilmiş olması okuyucu için faydalıdır. Bölüm olarak daha önce verilmeliydi.

17. Bölüm Merfûat: Bu bölümde ref olarak kullanılan kelime ve cümleler sadece isim olarak verilmiştir. İlerleyen bölümlerde bu kelime ve cümleler tek tek anlatılmıştır.

18. Bölüm Fâil: Fâil konusu ayrıntılı bir şekilde örnekler verilerek anlatılmıştır. Fâilin i‘râbı ile ilgili verilen örnek i‘râb çözümlemeleri okuyucu için faydalıdır. Fiile benzeyenler başlığı altında verilen örnek cümlelerin i‘râbları tam olarak verilebilirdi.

19. Bölüm Nâibu’l-Fâil: Nâibu’l-fâil konusu ile ilgili örneklerin önce ma‘lûm ve mechûl yapıda verilmesi fâil ve nâibu’l fâili ayırt etmek açısından faydalıdır. Sarf konusuna giren mechûl fiilin mâzî ve muzâri formatlarını hatırlatma amacıyla dipnot şeklinde verilmesi yerindedir. Konu sonunda verilen i‘râb çözümlemeleri konuyu pekiştirmek açısından faydalıdır.

20. Bölüm Mubtedâ-Haber: Mubtedanın isim cümlesinin öznesi, haberin de isim cümlesinin yüklemi olduğu belirtilebilirdi. Mubteda ve haber açıklandıktan sonra haber çeşitleri, haberin öne geçtiği yerler konusundan önce verilmeliydi. Çünkü haberin öne geçme şartlarından biri de haberin şibih cümle olarak gelmesidir. Haberin şibih cümle olarak gelmesi haber çeşitleri konusuna girmektedir. Haber çeşitlerine göre i‘râb çözümlemelerinin verilmesi faydalıdır.

Övme ve yerme fiilleri de bu bölümde yer almaktadır. Övme ve yerme fiilleri ayrı bir bölüm olarakverilebilirdi. Övme ve yerme fiilleri konusu da ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Övme ve yerme fiilleri ile ilgili örnek i‘râb cümlelerinin çok sayıda olması okuyucu açısından iyidir.

21. Bölüm Nevâsıh: Bu bölümde nevâsıh başlığı altında toplanan fiiller ve harfler gruplandırılarak sadece isim olarak verilmiştir. İlerleyen bölümlerde nevâsıhlar tek tek anlatılmıştır.

22. Bölüm Kâne ve Kardeşleri: Kâne ve kardeşlerinin özelliklerine göre tasnif edilerek verilmiş olması okuyucu açısından faydalıdır.

Kâne fiilinin Kur'an-ı Kerim ve eski metinlerde (كآ - يك) olarak geçtiğini ifade edilmesi okuyucu için faydalıdır. Konu ile ilgili i'râb cümleleri çoğaltılabilirdi. Verilen örnek cümlelerin harekeli ve Türkçe karşılıklarının olması okuyucuya kolaylık sağlaması bakımından iyidir.

23. Bölüm Mukârabe Fiilleri: Fiillerin özelliklerine göre gruplandırılarak anlatılmıştır. (عسى) fiilinin çekim tabloları bulunmaktadır. Bu çekim tablolarına göre örnek cümleler verilmeliydi.

24. Bölüm Bilgi Zan ve Değiştirme Fiilleri: Ef 'âlu'l kulub'un ikinci mef'ûlunun isim cümlesi, fiil cümlesi, mufred ve şibih cümle olarak geldiğinin örneklerle gösterilmesi faydalıdır. Konuyla ilgili verilen örnek cümlelerin harekeli ve Türkçe karşılıklarının olması okuyucu açısından faydalıdır. Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır.

25. Bölüm İnne ve Benzerleri: Konu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek cümlelerin harekeli olması ve Türkçe karşılıklarının verilmesi okuyucu için faydalıdır. Hem (إن) hem de (أن) okunması caiz olan yerlerin verilmiş olması yararlıdır. Zamîru'ş-şân ve zamîru'l kıssa konusu örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Bu konu ayrı bir konu olarak ya da zamirler konusunda yer almalıydı.

26. Bölüm Leyseye Benzeyen Harfler: Konu cümlelerle ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

27. Bölüm Umumi Olumsuzluk Bildiren (لا): (لا)'nın hangi durumlarda amel etmediğinin örneklerle anlatılması yerindedir.

Haberi hazfedilmiş olarak kullanılan (لا)'lar ile ilgili örnekler verilebilirdi. İ'râb yönünden kullanım şekillerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

28. Bölüm Mansûbat: Bu bölümde mansûbat kelimesinin tanımı yapılmış ve mansûbat başlığı altında kelime ve cümleler isimleriyle verilmiştir.

29. Bölüm Mef'ûlun mutlâk: Bu bölümde mef'ûlun mutlâk konusu ana hatlarıyla alınmıştır. Semai' mef'ûlun mutlâklarla ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Verilen örnek cümlelerin tamamının Türkçe karşılıkları verilebilirdi.

30. Bölüm Mef'ûlun bîh: Mef'ûlun bîh konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Beş duyu fiilinin kullanım şekilleri örnek cümlelerle gösterilebilirdi. Konuyla ilgili i'râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

31. Bölüm Mef'ûlun lieclih: Bu bölümde mef'ûlun lieclih konusu anlatılmıştır. Mef'ûlun lieclih (لماذا) sorusuna cevap teşkil ettiği ifade edilebilirdi. Mef'ûlun lieclihin hangi durumda harfi cer aldığı hangi durumda harfi cer almadan kullanıldığının özellikleri ile verilmiş olması okuyucu açısından faydalıdır.

32. Bölüm Mef'ûlun Fîh: Bu bölümde mef'ûlun fîh konusu anlatılmıştır. Gün, ay, mevsim ve zaman birimlerini gösteren kelimelerin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi yerindedir.

33. Bölüm Mef'ûlun Ma'ah: Bu bölümde mef'ûlun ma'ah konusu anlatılmıştır. Atıf vâvı ile vâvu'l-mâiye arasındaki anlam, kullanış farkının verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Mef'ûlun ma'ah ile ilgili örnek i'râb çözümlemeleri çoğaltılabilirdi.

34. Bölüm Hâl: Bu bölümde hâl konusu anlatılmıştır. Konu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Cümlede, hâl, sıfat ve sıla cümlesi arasındaki kullanım farkının örnek cümlelerle verilmesi yerindedir. Hâl çeşitleri ile ilgili olarak örnek çözümlemeler çoğaltılabilirdi. Hâlin kullanımı ile ilgili özet bir şema yapılması faydalıdır.

35. Bölüm Temyîz: Bu bölümde temyîz konusu örnek cümlelerle ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Temyîz ve hâl arasındaki benzerlik ve farklılıkların belirtilmesi yerindedir. Temyîz konusunda sayılarda anlatılmıştır. Sayılar cümle içinde kullanılabilirdi. Bu i'râb bakımından daha iyi olurdu. Sayıların bölümler hâlinde hem yazıyla hem de rakamla verilmiş olması yerindedir. Sıra sayılarının bölümler hâlinde hem yazıyla hem de rakamla verilmiş olması yerindedir. Sıra sayılarının cümle içinde kullanılmış olması faydalıdır. Kesirli sayılar ile ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Üleştirme sayıları ile ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi.

36. Bölüm Mustesnâ: Bu bölümde mustesnâ konusu anlatılmıştır. Mustesnâ minh zikredilmemişse (الا) yokmuş gibi cümledeki yerine göre i'râb aldığı belirtilmiştir; ancak cümlelerin olumsuz olmasının gerektiği de ifade edilebilirdi. (خلا - حاشا - عادا) İstisnâ edatlarından sonra mustesna mınhun mecrûru olması ile ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Konuyla ilgili dipnot şeklinde açıklamaların yer alması okuyucu açısından faydalıdır. Çok sayıda örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi yerindedir.

37. Bölüm Tevâzu': Bu bölümde tevâzu' konusu anlatılmıştır. Konu genel olarak ana hatlarıyla anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek i'râb cümlesi verilebilirdi.

38. Bölüm Munâda: Bu bölümde munâda konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

39. Bölüm İstiğâse: Bu bölümde istiğâse konusu anlatılmıştır. Konu ile ilgili verilen örneklerde harekeler koyu renkli gösterilebilirdi. Örnek i'râb çözümlemeleri çoğaltılabilirdi.

40. Bölüm Nudbe: Bu bölümde nudbe konusu ana hatlarıyla genel olarak verilmiştir. Konuyla ilgili örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi yerindedir.

41. Bölüm Terhîm: Bu bölümde terhîm konusu anlatılmıştır. Terhîmin nasıl yapıldığı ana hatlarıyla ele alınmıştır. Konuyla ilgi örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi yerindedir.

42. Bölüm Tahzîr: Bu bölümde tahzîr konusu anlatılmıştır. Tahzîrin nasıl yapıldığı ana hatlarıyla örneklerle anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek i'râb cümlelerinin verilmesi faydalıdır.

43. Bölüm İğrâ: Bu bölümde iğrâ konusu anlatılmıştır. İğrânın nasıl yapıldığı ana hatlarıyla örneklerle anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek i'râb cümlelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

44. Bölüm İhtisâs: Bu bölümde ihtisâs konusu ana hatlarıyla örneklerle anlatılmıştır. Örnek cümlelerde ihtisâs olan kelimelerin altını çizerek belirtilmesi yerindedir. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi yerindedir.

45. Bölüm İştiğâl: Bu bölümde iştiğâl konusu ele alınmıştır. İştiğâlin nasıl yapıldığı ana hatlarıyla örnek cümlelerle açıklanmıştır. Örnek cümlelerde iştiğâl olan kelimelerin altının çizilerek belirtilmesi yerindedir. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

46. Bölüm Mansûb Muzâri: Bu bölümde mansûb muzâriler ele alınmıştır. Konu genel özellikleriyle örnek cümlelerle anlatılmıştır. Dipnot şeklinde konuyla ilgili açıklamaların verilmesi okuyucu için faydalıdır.

Merfû muzâri fiil çekim tablosu ve başına nasb edatı getirilerek yapılan muzâri fiil çekim tablosunun, ayrı ayrı verilmesi okuyucuya kıyas yapma açısından fayda vermektedir. Ayrıca tabloların i'râb yönünden açıklamasının da yapılması yerindedir.

47. Bölüm Mecûmât: Bu bölümde meczûm kelimesinin tanımı yapılarak, meczûm olan fiil ve cümleler verilmiştir.

48. Bölüm Meczûm Muzâri: Bu bölümde meczûm muzâri fiiller anlatılmıştır. Bir muzâri fiili cezm eden edatlar ile ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Meczûm muzâri fiillerle ilgili verilen örnek fiil çekim tablosu okuyucu açısından faydalıdır. Bu çekim tablosunda tesniye ve cemi'lerde (ن) yerine (ا) harfinin getirilmesi gösterilebilirdi.

İki muzâri fiili cezm eden şart edatlarının her biri ile ilgili verilen örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Ayrıca bu şart edatlarından sonra tesniye ve cemi' fiillerin kullanımı ile ilgili örnekler verilebilirdi.

49. Bölüm Mecûrât: Bu bölümde mecrûr kelimesinin tanımı yapılarak mecrûr olan isimler mecrûrat başlığı altında verilmiştir.

50. Bölüm İzâfet: Bu bölümde izâfet tamlaması anlatılmıştır. Konu ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Manevi' izâfet ile ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi.

51. Bölüm Harf-i Cerli Mecrûrlar: Bu bölümde harfi cerli mecrûrlar ele alınmıştır. Mef'ûlun fîh, mef'ûlun lieclihin bazı kullanım şekillerinde harfi cerin düşürüldüğü belirtilmiştir. Bunlarla ilgili örnek cümlelerin verilmesi iyi olurdu.
Harfi cer ile ilgili verilen örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Harfi cerlerin kullanım şekillerine göre tasnif edilmesi okuyucu için faydalıdır.

52. Bölüm Tabî'ler: Bu bölümde tevâbi kelimesinin tarifi yapılarak tevâbi olan kelimeler tabî'ler başlığı altında verilmiştir.

53. Bölüm Sıfat: Bu bölümde sıfat konusu ayrıntılı bir şekilde örnek cümlelerle açıklanmıştır. Sıfat terkibinin şemasının yapılması okuyucu açısından faydalıdır.

54. Bölüm Te'kid: Bu bölümde te'kîd konusu ayrıntılı bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemeleri okuyucu açısından faydalıdır.

55. Bölüm Bedel: Bu bölümde bedel konusu anlatılmıştır. Konu ile ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Örnek i'râb çözümlemeleri okuyucu açısından faydalıdır.

56. Bölüm Atf-ı Beyân: Bu bölümde atıf-ı beyân konusu anlatılmıştır. Atf-ı beyânın sıfatla benzer yönlerinin , bedelle farklı ve benzer yönlerinin ifade edilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Atıf-ı beyân olan kelimenin özelliklerinin verilmesi yerindedir.

57. Bölüm Atf-ı Nesâk: Bu bölümde atıf-ı nesâk konusu anlatılmıştır. Atıf harflerinin her birinin kullanım özellikleri örnek cümlelerle verilmesi yerindedir. (ف) ve (ثم) arasındaki kullanım farkının ifade edilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

58. Bölüm İ'râb: Bu bölümde i'râb konusu ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bu konu içinde gayrul-munsarifler de detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Bazı cümlelerin i'râbı Arapça , bazı cümlelerin i'râbı ise Türkçe olarak verilmiştir. İ'râbların tamamı Arapça verilebilirdi.

59. Bölüm 'Alemler: Bu bölümde alemler konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır.

1.12. Arap Gramerine Giriş I Sarf (Erkan Avşar. Elif Yayınları. İstanbul: 2004. 414s.)

1.12.1. Kitabın Yazılış Amacı: Bu kitap, ilk ve orta seviyeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

1.12.2. İçindekiler:

Ön söz
Giriş
Arap Harfleri
Harflerin isimleri ve mahreçleri
Harflerin başta, ortada ve sonda yazılışları
Arapçada harflerin okunuşları
Harekeler
1.Üstün (Fetha)
2. Esre (Kesra)
3.Ötre (Damme)
Cezm (Sukûn)
Şedde
Medd / Uzatma Harfleri
Medde / Uzatma İşâreti
Tenvîn
1. Fethanın tenvîni
2. Kesranın tenvîni
3. Dammenin tenvîni
Birkaç harf hakkında
1. Hemze
2. Elif-i maksûra (Kısa elif)
3. Lâm-elîf
Harf-i tarif / belirlilik takısı
Kamerî harfler

Şemsî harfler
Harf-i ta‘rif ile ilgili özellikler
Özel imlalı kelimeler
Elif harfiyle ilgili özel imla
Bazı özel isimlerdeki özel imla
İsm-i mevsûllerde özel imla
Hemze-i vasl ve hemze-i kat‘
A. Hemze-i vasl (Bağlâma elifi)
B. Hemze-i kat‘ (Kesme elifi)
Bitişik yazılan harfler
Bölüm üzerine örnekler
Bölüm üzerine imtihanlar
Test. 1
Test. 2
Test. 3
Test. 4
Test cevap anahtarları
Birinci Bölüm
Arapçada Kelimenin Bölümleri
Kelime
1. Kelimenin bölümleri
A. İsim
B. Fiil
C. Harf
II. İsimlerin gruplandırılması
A. Adların varlıklara verilişleri bakımından
1. Cins İsim
2. Özel İsim
B. Varlıkların oluşları bakımından
1. Madde ismi
2. Mana ismi
C. Varlıkların sayılarl bakımından.../tekil, ikil, çoğul

1. Mufred / tekil

2. Tesniye (Müsenna) / ikil

3. Cemi‘ / Çoğul

D. Mana ve özellik bakımından Arapçadaki diğer isimler

1. Sıfatlar

2. Zamirler

3. Soru isimleri

4. İşâret isimleri

5. Mastarlar

Son harflerine göre isimler

1. Sahîh isim

2. Maksûr isim

3. Mankûs isim

4. Memdûd isim

İsmin özellikleri

Birnci bölüm üzerine örnekler

İkinci bölüm

Arapçada zamirler, erillik-dişilik, belirlilik-belirsizlik

Zamirler

Ayrık / munfasıl zamirler

Bitişik / muttasıl zamirler

Muzekker ve muennes / eril ve dişil

A. Muennes

b. Muzekker

Marife ve nekra / belirlilik ve belirsizlik

A. Marife / belirli isim

b. Nekra / belirsiz isim

İkinci bölüm üzerine örnekler

Üçüncü bölüm

Arapçada fiil (zamanlar)

Arapçada fiil / zamanlar (fiil çekimleri)

a. Mâzî fiil / geçmiş zaman fiili

b. Muzâri fiil / şimdiki zaman ve geniş zaman fiili
Muzâride orta harekeler / altı bâb
c. İstikbal / gelecek zaman fiili
d. Bileşik zamanlar
1. Şimdiki zamanın hikayesi
2. Geniş zamanın hikayesi
3. Miş'li geçmiş zamanın hikayesi
4. Gelecek zamanın hikayesi
Üçüncü bölüm üzerine örnekler
Dördüncü Bölüm
Fiillerde Yedi Kısım / Aksâm-ı Seb'a
Aksâm-ı seb'a / fiillerin bölümleri
a. Sahîh fiil / illetli fiil
1. Sâlim fiil
2. Mehmûz fiil
3. Muzâaf fiil
b. Mu'tel fiil / illetli fiil
1. Misâl fiil
2. Ecvef fiil
3. Nâkıs fiil
4. Lefîf fiil
Dördüncü Bölüm Üzerine Örnekler
Beşinci Bölüm
Arapçada Kök Harf Sayısına Göre Fiil Çeşitleri (Bâblar)
Kök harf sayısına göre fiil çeşitleri (Bâblar)
a. Mucerred (ilavesiz) fiiller
1. Sulâsî mucerred fiiller
2. Rubâ'î mucerred fiiller
b. Mezîd (Artırılmış) fiiller
1. Sûlasî mezîd fiiller
a. Dört harfli sulâsî mezîd fiiller
I. İf'âl kalıbı

II. Tef‘îl kalıbı
III. Mufâ’ale / fi‘âl
b. Beş harfli sulâsî mezîd fiiller
ı. Tefe‘ûl kalıbı
ıı. İfti‘âl kalıbı
ııı. İnfi‘âl kalıbı
ıv. Tefâ‘ûl kalıbı
v. İf‘iâl kalıbı
c. Altı harfli sulâsî mezîd fiiller
İstif‘âl kalıbı
2. Rubâî‘ mezîd fiiller
Tefe‘lûl kalıbı
Sulâsi ve rubai bablara toplu bakış
Bâbların özeti
1. Kalıpların anlam özellikleriyle ilgili genel kurallar
2. Kalıpların muzâri çekimleriyle alakalı genel kurallar
3. Kalıpların mastar çekimlerine dair ortak özellikler
4. Başına elif alan bâblarda geçiş
Beşinci bölüm üzerine örnekler
Altıncı Bölüm
Arapçada Emir Fiil
emir fiil
a. Sûlasî (üçlü) fiillerde emir yapma
b. Mezîd (arttırılmış) fiillerden emir yapma
c. Nehiy / olumsuz emir
d. Emr-i gâib / üçüncü şahsa yapılan emir
e. Donuk emir fiiller
Altıncı bölüm üzerine örnekler
Yedinci Bölüm
Arapçada Mechûl Fiil (edilgen çatı)
Mechûl fiil / edilgen fiil
a. Sûlasî mucerred fiillerde mechûl

1. Mâzî fiillerde mechûl
2. Muzâri fiillerde mechûl
b. Mezîd fiillerde mechûl
1. Mâzî mezîd fiillerde mechûl
2. Muzâri mezîd fiillerde mechûl
Mechûl fiillerle ilgili özellikler
Yedinci bölüm üzerine örnekler

Sekizinci Bölüm

Emsile-i Muhtelife (24 Siyga)

Emsile-i Muhtelife (24 siyga)
1. Mâzî fiil / geçmiş zaman fiili
2. Muzâri fiil / şimdiki zaman ve geniş zaman fiili
3. Mastar
a. Mucerred mastarlar
b. Mîmli mastarlar
c. Yapma mastarlar
d. Mezîd fiillerin mastarları
e. Mastar-ı muevvel
Mastarlarda olumsuzluk
Mastara dair bazı özellikler
Konu üzerine örnekler
4. İsm-i fâil / etken ortaç
Mezîd fiillerin ve rubâî‘ fiillerin ism-i fâil çekimleri
Konu üzerine örnekler
5. İsm-İ mef‘ûl / Edilgen Ortaç
Mezîd fiillerin ve rubâî‘ fiillerin ism-i mef‘ûl biçimleri
İsm-i mef‘ûl ile ilgili bazı özellikler
İsm-i mef‘ûl çekimi
Konu üzerine örnekler
6. Cahdi’l-mutlak / mutlak olumsuzluk
7. Cahdi’l-mustegrak / sürekli olumsuzluk
8. Nefyu’l-hal / şimdiki zamanın olumsuzu

9. Nefyu'l- istikbal / gelecek zamanın olumsuzu

10. Te'kîd-i nefyi'l-istikbal / gelecek zaman olumsuzunun pekiştirilmesi

11. Emr-i gâib / üçüncü şahsa yapılan emir

12. Nehy'i – gaib/ üçüncü şahsa yapılan emrin olumsuzu

13. Emr-i hâzır / muhâtaba (2.şahsa) yapılan emir

14. Nehy-i hâzır / muhatâba (2.şahsa) yapılan emrin olumsuzu

15. İsm-i mekân ve ism-i zamân

Aksâm-ı seb'aya göre ism-i mekân ve ism-i zamân çekimleri

İsm-i mekân ve ism-i zamânın özellikleri

Konu üzerine örnekler

16. İsm-i âlet – alet ismi

Konu üzerine örnekler

17. Mastar-ı binâi'l–merra, ismu'l-merra / defa mastarı

Mezîd fiillerden ismu'l merra yapmak

18. Mastar-ı binâ-i nev' / ism-i nev ' / durum mastarı

Mezîd fiillerden ism-i nev' yapmak

19. İsm-i tasğîr / küçültme ismi

Konu üzerine örnekler

20. İsm-i mensûb / aitlik ismi

İsm-i mensûb yaparken özel işlemler

Konu üzerine örnekler

21. Mubâlağalı ism-i fâil / ism-i fâilin mubâlağası

Mübâlağalı ism-i fâilin özellikleri

Konu üzerine örnekler

22. İsm-i tafdîl / karşılaştırma ismi

En üstünlük ismi

İsm-i tafdîle dair bazı özellikler

Konu üzerine bazı örnekler

23 ve 24. Uslûbu taaccub / şaşırma fiilleri

Taaccub fiilinin çekimi

Konu üzerine örnekler

Muştak isimler/ türemiş isimler

A. Muştak isimlerin fiilden türeyenleri şunlardır

B. Muştak isimlerin isimden türeyenleri şunlardır

Dokuzuncu Bölüm

Sarf Üzerine İmtihanlar

Onuncu Bölüm

Cevap Anahtarları ve Türkçeler

Cevap anahtarları

Örnek parçaların türkçeleri

Giriş

Birinci bölüm

İkinci bölüm

Üçüncü bölüm

Dördüncü bölüm

Beşinci bölüm

Altıncı bölüm

Yedinci bölüm

Sekizinci bölüm

Mastar konusu

İsm-i fâil konusu

İsm-i mef‘ûl konusu

Cahdi’l mutlak konusu ism-i mekân

Mastar-ı mîmi konusu

İsm-i âlet konusu

İsm-i tasğîr konusu

İsm-i mensûb konusu

Mubâlağalı ism-i fâil konusu

İsm-i tafdil konusu

Taaccub uslubu konusu

Dokuzuncu bölüm

Sarf üzerine imtihanlar

Kaynaklar

1.12.3. Kitap İle İlgili Değerlendirmeler:

Giriş: Bu bölümde, Arap harfleri, harekeleri, harf-i ta‘rif, özel imlalı kelimeler ve bölüm üzerine örnekler yer almaktır.

Üstün, esre, ötrenin örnekleri bir arada verilmiştir. Bunun yerine her harekeden sonra, harekeyle ilgili örnekler verilebilirdi. Hareke ve uzatma harfleriyle ilgili örneklerde, örnek hangi hareke ya da uzatma harfiyle ilgiliyse, o hareke ya da uzatma harfinde koyu renk kullanılabilirdi. Böylece öğretilmek istenilen hareke ya da uzatma harfine dikkat çekilebilirdi.

Cezm ve şedde anlatılırken sembolleri verilmemiş, sadece örnekler üzerinde gösterilmiştir. Anlatım esnasında cezm ve şeddenin sembollerinin verilmesi gerekirdi. Çünkü bu kitap, ilk ve orta düzeydeki okuyucular için hazırlanmıştır.

Bölüm üzerine örnekler kısmında verilen Arapça metinlerin tamamı harekeli olmalıydı.

Bölüm üzerine imtihanlar kısmında verilen testler öğrencilerin seviyesine uygun olarak hazırlanmıştır. Bu testler okuyucunun kendi seviyesini ölçebilmesine fırsat vermektedir.

1. Bölüm: Bu bölümde, kelime ve bölümleri, konuyla ilgili örnekler yer almaktadır.

Kelime ve bölümleri konusu basit ve anlaşılır bir dille anlatılmıştır. Konularla ilgili örnekler Türkçesi ile birlikte verilmiştir. Anlatım bölümünde yer alan örneklerin bir kısmı harekeli, bir kısmı ise harekesizdir. Hepsi harekeli olmalıydı. Aynı şekilde birinci bölüm üzerine örnekler kısmında yer alan Arapça metinler tamamen harekeli olmalıydı.

Tesniye (ikil) ve cemi‘ (çoğul) konularında verilen Arapça örneklerde, kelimelerin tesniye ve cemi‘ olduğunu gösteren harflerde koyu renk kullanılabilirdi. Örneklerin Türkçe tercümesinde de ikil ve çoğul eklerinde koyu renk kullanılarak her iki dilde de konu vurgulanmış olurdu. Örneğin;

öğretmen**ler /** مدر**سون** / مدر**سين** gibi.

2. Bölüm: Bu bölümde zamirler, erillik-dişilik, belirlilik-belirsizlik konuları ikinci bölüm üzerine örnekler yer almaktadır.

Munfasıl zamirler sadece tablo şeklinde verilmiş, bu zamirlerle ilgili örnekler verilmemiştir. Konunun daha iyi anlaşılması ve kavranması için örneklerin verilmesi gerekirdi.

Muttasıl zamirler ile ilgili örneklerde önce, İsim / fiil + muttasıl zamir olarak ayrı ayrı verilebilir, sonra birleştirilerek gösterilebilirdi. Birleştirilen kelimede zamir koyu renkle yazılabilirdi. Böylece zamirin kullanımına dikkat çekilebilirdi. Örneklerin Türkçesinde de zamirler koyu renkle yazılabilirdi.

Muenneslik konusu anlatılırken verilen örneklerde muenneslik alâmetleri koyu renkle gösterilebilirdi. İkinci bölüm üzerine örnekler kısmında yer alan Arapça metinler tamamen harekeli olmalıydı.

3. Bölüm: Bu bölümde, Arapçada fiil (zamanlar), üçüncü bölüm üzerine örnekler yer almaktadır.

Mâzî fiil çekim tablosu verilirken şahıslar sadece tekil, ikil, çoğul olarak verilmiştir. Tablonun altına not düşülerek, hangi satırın hangi zamire denk geldiğini öğrenmek için, zamirler konusuna bakılması gerektiği söylenmiştir. Kitabın başlangıç seviyesindekilere göre hazırlandığı göz önünde bulundurulduğunda, tabloda zamirlerin de yer alması gerekirdi. Muzâri fiil çekim tablosu içinde aynı durum söz konusudur. Verilen örnek fiil çekim tablolarında zaman eklerinde ve harekelerde koyu renk kullanılması daha iyi olurdu. Böylece okuyucu fiilin kök harfleriyle zaman eklerini karıştırmamış olur, ayrıca harekelerde meydana gelen değişikliklere de dikkat çekilmiş olurdu.

(لم) ve (لن) Olumsuzluk ekleriyle yapılan fiil çekimi tablolarında (لم) ve (لن) olumsuzluk edatlarının fiil üzerinde yaptığı hareke değişikliğini gösterirken, ikillerde (ن) düşmesi cemi'lerde (ن) yerine (ا) getirilmesi gösterilmeliydi.

Üçüncü bölüm üzerine örnekler kısmında verilen Arapça metinlerin tamamen harekeli olması gerekirdi.

4. **Bölüm:** Bu bölümde, fiillerde yedi kısım (Aksam-ı seb'a) yer almaktadır.

Aksâm-ı seb'a şema hâlinde gösterilebilirdi. Sadece Muzâaf fiilin mâzî zamana göre fiil çekim tablosu verilmiştir. Sâlim fiil, mehmûz fiil, misâl fiil, ecvef

fiil, nâkıs fiil ve lefîf fiilinde mâzî ve muzâri zamana göre çekimleri tablo şeklinde verilmeliydi.

Dördüncü bölüm üzerine örnekler kısmında verilen Arapça metinlerin tamamen harekeli olması gerekirdi.

5. Bölüm: Bu bölümde, Arapçada kök harf sayısına göre fiil çeşitleri (bâblar) yer almaktadır.

Bâbların en yaygın kullanımlı olanları, bu bölümde özellikleriyle anlatılmıştır. Ancak bâbların yalnızca mâzî, muzâri, mastar çekimleri verilmiştir. Bâblara göre, ism-i fâil, ism-i mef'ûl ve emir çekimleri de bu bölümde yer alabilirdi. İsm-i fâil ism-i mef'ûl konuları sekizinci bölümde, emir konusu altıncı bölümde yer almaktadır. Altıncı bölümde yer alan emir konusuna baktığımızda bâblara göre fiillerin emir çekimlerinin hepsinin olmadığını görmekteyiz. Belki başlangıç seviyesi için detay olarak gözükebilir, fakat bâbların en yaygın kullanımlı olanları anlatıldığı için bahsedilmesi uygun olurdu. Her bâba göre örnek fiil çekimleri verilebilirdi.

Beşinci bölüm üzerine örnekler kısmında yer alan Arapça metinler tamamen harekeli olmalıydı.

6. Bölüm: Bu bölümde, Arapçada emir fiiller yer almaktadır.

Mezîd fiillerden emir yapma şekilleri anlatılırken verilen örneklerde fiillerin mâzî ve emri formatı verilmiştir. Fiillerin mastarları da verilebilirdi. Böylece hangi bâba göre yapıldığını bilerek, o bâbdan olan fiillerde de aynı yol izlenebilirdi.

Altıncı bölüm üzerine örnekler kısmında yer alan Arapça metinler tamamen harekeli olabilirdi.

7. Bölüm: Bu bölümde, Arapçada mechûl fiil (edilgen çatı) yer almaktadır.

Sulâsî ve mezîd fiillerde, mechûl (edilgen) fiil yapmak için ma'lûm (etken) mâzî ve muzâri fiilde yapılan hareke değişikliklerini koyu renkle gösterebilirdi. Ayrıca mâzî ve muzâri mechûl fiil çekiminde özel durumlar başlığı altında verilen örneklerdeki harf değişiklikleri de koyu renkle gösterilebilirdi.

Yedinci bölüm üzerine örnekler kısmında verilen Arapça metinlerin tamamı harekeli olabilirdi.

8. Bölüm: Bu bölümde emsile-i muhtelife (24 sîyga) yer almaktadır.

Mastar-ı muevvel yapımında kullanılan harflerden (ما) haricindekiler ile ilgili örnek cümleler verilmiştir. (ما) harfi ile ilgili de örnek verilmesi gerekirdi. Mastar konusuyla ilgili konu üzerine örnekler kısmında verilen örnek metinlerde geçen mastarların altı çizilerek gösterilmiştir. Mastar çeşitleri de ifade edilebilirdi.

Aksâm-ı seb'aya göre fiillerden ism-i fâil yapılırken fiilde meydana gelen hareke ve harf değişiklikleri koyu renk ile gösterilebilirdi. Konuyla ilgili örneklerde ism-i fâillerin altı çizilerek gösterilmiştir. Hangi bâbdan geldikleri de belirtilebilirdi.

İsm-i mekân, ism-i zamân, ism-i merra, ism-i heyye ve ism-i tafdîl konularıyla ilgili örnek cümlelerin Arapçasında, ism-i mekân , ism-i zamân , ism-i merra, ism-i heyye ve ism-i tafdîl koyu renkle ya da altı çizilerek gösterilmiştir. Türkçesinde de koyu renk yada altı çizilerek gösterilebilirdi. Böylece konulara iki dilde de dikkat çekilmiş olurdu.

İsm-i tasğîr, ism-i mensûb, ism-i fâilin mubâlağası, ism-i tafdîl ve uslubu taaccub elde edebilmek için kullanılan kalıplar ile ilgili örneklerde, isim ya da fiillerin kalıplara uyarlanmasıyla elde edilen kelimelerde kullanılan ekler koyu renklerle belirtilebilirdi. Böylece daha dikkat çekici hale getirilebilirdi.

Konular üzerine verilen örnek Arapça metinlerin tamamının harekeli olması gerekirdi.

9. Bölüm: Bu bölümde sarf üzerine imtihanlar yer almaktadır.

Bu bölümde yer alan imtihan soruları konulara uygun olarak okurun seviyesine göre hazırlanmıştır.

10. Bölüm: Bu bölümde cevap anahtarları ve Arapça metinlerin Türkçeleri yer almaktadır.

İmtihan sorularının cevap anahtarının da kitapta yer alması okuyucu için kolaylıktır. Ayrıca konularda geçen Arapça metinlerin Türkçelerinin verilmesi de okuyucu için son derece faydalıdır.

1.13. Arapça Dilbilgisi (Nahiv Bilgisi) (Hüseyin Günday, Şener Şahin, İsmail Güler, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul: 2005. 727s.)

1.13.1. Kitabın Yazılış Amacı: Amatör dil meraklıları ve A.Ö.F. öğrencileri gibi, Arapçayı bir hoca yardımı olmaksızın öğrenenler için hazırlanmıştır.

1.13.2. İçindekiler

İçindekiler
Alfabetik konu fihristi
Ön söz
1. **DERS**: Kelime çeşitleri
Cümle çeşitleri
2. **DERS**: Muzekker ve muennes isimler
3. **DERS**: Tekil, ikili ve çoğul isimler
4. **DERS**: Çoğul çeşitleri
Cemi‘ muzekker sâlim
Cemi‘ muennes sâlim
Cemi‘ teksir
5. **DERS:** İsim cümlesi
6. DERS: Fiil cümlesi ve fiil-fâil ilişkisi
7. **DERS:** Mef‘ûlun bih
8. DERS: Harf-i cerler
9. DERS: İsim tamlaması (İzâfet terkîbi)
10. DERS: Tesniyenin i‘râbı
11.**DERS:** Muzâf durumundaki tesniyenin i‘râbı
Muzâf durumundaki cemi‘ muzekker sâlimin i‘râbı
12. DERS: Cemi‘ muennes sâlim’in i‘râbı
Cemi‘ teksirin i‘râbı
13. DERS: Muzâri fiili nasb eden edatlar
Muzâri fiili cezm eden edatlar
14. DERS: Merfû Munfasıl Zamirler

15. **DERS:** Efâl-i Hamse (Beş Fiil)
16. **DERS:** İsimlere Birleşen Zamirler
17. **DERS:** Marife ve Nekre
18. **DERS:** Merfû Muttasıl Zamirler
19. **DERS:** Fiillere Birleşen Mansûb Muttasıl Zamirler
20. **DERS:** Sıfat
21. **DERS:** Arapça'da Soru Yapıları (I)
22. **DERS:** Arapça'da Soru Yapıları (II)
23. **DERS:** İsm-i İşâret (İşâret Zamirleri)
24. **DERS:** İsm-i Mevsûller (İlgi Zamirleri)
25. **DERS:** Haber Çeşitleri
26. **DERS:** Haberin Cümle Başına Gelmesi
27. **DERS:** Kâne ve Kâneye Benzeyen Fiiller
28. **DERS:** Esmâ-i Hamse (Beş İsim)
29. **DERS:** (إن) ve (إن)'ye benzeyen harfler
30. **DERS:** Sıfat çeşitleri
31. **DERS:** Temyîz
32. **DERS**: Sayılar (I)
33. **DERS:** Nâibu'l-fâil
34. **DERS:** Sayılar (II)
35. **DERS:** Mef'ûlun fîh (Zarflar)
36. **DERS:** Hâl (I)
37. **DERS:** Hâl (II)
38. **DERS:** İstisnâ (I)
39. **DERS:** İstisnâ (II)
40. **DERS:** Atıf harfleri
41. **DERS:** Olumsuzluk (nefy) edatları
42. **DERS:** Lâzım ve muteaddî fiiller
43. **DERS:** İki mef'ûl alan fiiller
44. **DERS:** Mef'ûlun mutlâk
45. **DERS:** Kâde ve benzerleri (Efâl-i mukârabe)
46. **DERS:** Şart edatları

47. **DERS:** Cevap cümlesinin başına (ف) harfinin gelmesi
48. **DERS:** Mef‘ûlun leh (Li eclih)
49. **DERS:** Sıra sayıları
50. **DERS:** Mebnî isimler
51. **DERS:** Mebnî fiiller
52. **DERS:** Gayru’l-munsarif kelimeler (ı), (Özel isimler)
53. **DERS:** Gayru’l-munsarif kelimeler (II), (Sıfatlar)
54. **DERS:** Gayru’l-munsarif özelliği taşıyan maksûr, memdûd ve bazı çoğul formdaki isimler, bu isimlerin gayru’l-munsarif olma koşulları (III)
55. **DERS:** Maksûr, mankûs ve memdûd isimler
56. **DERS:** Hemze-nûn maddesinin (إن) okunduğu yerler
57. **DERS:** Hemze-nûn maddesinin (أن) okunduğu yerler
    Mâ-i kâffe
58. **DERS:** Cinsini Nefyeden (لا)
59. **DERS:** Lafzî Te’kît
    Mânevî Te’kît
60. **DERS:** Kem-i İstifhâmiye
    Kem-i Haberiye
61. **DERS:** Taaccub fiilleri
62. **DERS:** Munâdâ
63. **DERS:** Övme ve yerme fiilleri
64. **DERS:** Bedel
65. **DERS:** İsim-fiiller
66. **DERS:** Lafzî izâfet
67. **DERS:** Leyseye benzeyenler
68. **DERS:** Mef‘ûlun ma‘ah
    İhtisâs
69. **DERS:** Tahzîr
    İğrâ
70. **DERS:** Sebebî sıfat
71. **DERS:** İştiğâl
72. **DERS:** Teşvik ve ta’zir

Fâ-yı sebebiye

Vâv-ı maiyet

Lâm'ul-cuhud (İnkar lâmı)

73. **DERS:** Terhîm

74. **DERS:** Mansûb munfasıl zamirler

75. **DERS:** Şan zamiri

Muhaffef (إن) ve(أن)

Ekler : Burçlar, hicri ve milâdi aylar, renkler
Kaynakça

1.13.3. Kitapla İlgili Değerlendirmeler:

1. DERS: Bu bölümde kelime ve cümle çeşitleri konusu basit, anlaşılır bir dille ifade edilmiştir. Konuyla ilgili çok sayıda örnek cümlenin Türkçe anlamlarıyla verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Konunun sonunda yer alan metnin ve özlü sözün de Türkçe anlamı verilebilir. Verilen örnek cümlelerin ve metinlerin tamamen harekeli olması okuyucuya kolaylık sağlaması bakımından yararlıdır. Örnek cümlelerde konuyla ilgili kelimeler Arapça ve Türkçesinde koyu renkle ya da altı çizilerek gösterilebilir.

2. DERS: Bu bölümde muzekker-muennes konusu genel hatlarıyla anlatılmıştır. Uyarı yan başlığı altında yer alan kelimelerin Türkçe anlamları verilebilirdi.

3. DERS: Bu bölümde mufred-musenna-cemi' konuları genel hatlarıyla ele alınmıştır. Mufred, musenna ve cemi' konularıyla ilgili örnek cümlelerin ayrı ayrı verilmesi yerindedir. Örneklerde mufred, musenna ya da cemi' olan kelimelerin altı çizilebilir ya da koyu renkle belirginleştirilebilirdi. Musenna ile ilgili olarak hangi durumlarda (ان) hangi durumlarda (ين) geldiği belirtilebilirdi. Örnek cümlelere baktığımızda (ين) ve (ان)'nin kullanım farklarını Türkçe ifadelerden çıkarmamız mümkün olabilir, ancak bu kitabın hazırlandığı okuyucu kitlesi düşünüldüğünde belirtilmesi daha faydalı olurdu.

4. DERS: Üçüncü bölümde yer alan cemi‘ konusu, cemi‘ çeşitleriyle birlikte bu bölümde yer alabilirdi. Cemi‘ muzekker sâlimin hangi durumda (ون), hangi durumda (ين) aldığı belirtilmeliydi. Tablo içinde verilen örneklerde cemi‘ muzekker sâlimin (ين) kullanımıyla ilgili örnekler bulunmamaktadır. Cemi‘ muzekker sâlimin (ين) şeklindeki kullanımı ile ilgili de örneklerin verilmesi gerekirdi.

Cemi‘ muennes ve sâlimin merfû, nasb ve cer durumunda aldığı harekeler belirtilmeliydi. Cemi‘ teksirin çok yaygın olan bazı vezinleri verilebilirdi.

5. DERS: Bu bölümde isim cümlesi anlatılmıştır. Tekil, mükesser çoğul ve cemi‘ muennes sâlim olarak gelen mubteda ve haberin merfûluk alâmetinin damme olduğu ifade edilmiştir. Mubteda ve haberin musennada (ان) cemi‘ muzekker sâlimde (ون) olarak merfû olduğunun da belirtilmesi gerekirdi. Konuyla ilgili çok sayıda örnek verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

6. DERS: Bu bölümde fiil cümlesi ve fiil-fâil ilişkisi ele alınmıştır. Tabloda yer alan cümlelerin i‘râbı yapılabilirdi.

7. DERS: Bu bölümde mef‘ûlun bih anlatılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örnek verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

8. DERS: Bu bölümde harf-i cerler anlatılmıştır. Cer harflerinden çok kullanılan harf-i cerler ve mülkiyet, mekan, yön, durum, amaç, araç gibi kavramları ifade eden harf-i cerlerin örnek cümlelerinin ayrı başlıklar altında verilmesi yerindedir. Cümlelerde geçen cer harfleri koyu renkle gösterilebilirdi.

9. DERS: Bu bölümde isim tamlaması anlatılmıştır. Belirtili isim tamlaması olduğunda muzâfun ileyh marife olarak geldiği, belirtisiz isim tamlaması olduğunda muzâfun ileyhin (ٍ) olarak geldiği ifade edilebilirdi. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin Türkçe anlamlarıyla harekeli olarak verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

10. DERS: Bu bölümde tesniye ve cemi‘ muzekker sâlimin i‘râbı anlatılmıştır. Bu ders dördüncü bölümden sonra yer alabilirdi. Konu basit bir ifadeyle güzel bir şekilde ele alınmıstır. Örnek cümlelerin konunun özelliklerine göre gruplandırılarak verilmesi faydalıdır.

11. DERS: Bu bölümde muzâf durumundaki tesniyenin ve cemi‘ muzekker sâlimin i‘râbı anlatılmıştır. Bu ders dokucuncu bölümden sonra verilse daha iyi olurdu. Tabloda yer alan örnek cümlelerin muzâf durumunda bulunan ikil ve çoğul kelimelerin de (ن) harfinin düşmesi gösterilebilirdi.

12. DERS: Bu bölümde cemi‘ muennes sâlimin ve cemi‘ teksirin i‘râbı anlatılmıştır. Bu ders dördüncü bölümden sonra yer almalıydı. Böylece cemi‘ konusu ard arda toplu bir şekilde verilmiş olurdu. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin Türkçe anlamlarıyla birlikte verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Tabloları oluşturularak cemi‘ muennes sâlimin nasb, cer, ref hâlinin verilmesi yerindedir.

13. DERS: Bu bölümde muzâri fiili nasb eden edatlar ve muzâri fiili cezm eden edatlar anlatılmıştır. Konuyla ilgili örneklerde nasb ve cezm edatları ile muzâri fiilde meydana gelen harf ve hareke değişiklikleri koyu renkle gösterilebilirdi. Muzâri fiili cezm eden edatlar konusu ayrı derslerde ele alınabilirdi. Konuyla ilgili bir çekim tablosu verilerek hareke ve harf değişiklikleri topluca gösterilebilirdi.

14. DERS: Bu bölümde merfû munfasıl zamirler konusu ele alınmıştır. Bu konu ilk derslerde yer alsa daha iyi olurdu. Öncelikle zamirlerin Türkçe karşılıklarıyla yer aldığı bir çekim tablosu oluşturulabilirdi. Daha sonra kitaptaki gibi ikinci bir isimle çekimlenebilirdi. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin Türkçe anlamlarıyla verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

15. DERS: Bu bölümde ef’al-i hamse (beş fiil) konusu ele alınmıştır. Muzâri fiil çekim tablosunda ef’al-i hamse olan fiillerin zamirlerinin koyu renkle belirginleştirilmiş olması okuyucu açısından faydalıdır. Ef’al-i hamse’nin merfû,

mansûb ve meczûm durumlarıyla ilgili örneklerin ayrı başlıklar altında verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

16. DERS: Bu bölümde isimlere birleşen zamirler anlatılmıştır. Muttasıl zamirler öncelikle Türkçe anlamlarının verildiği bir çekim tablosu olarak verilmeliydi. Daha sonra kitaptaki gibi bir çekim tablosu verilebilirdi. İsimlere ve harflere bitişen zamirlerin ayrı başlıklar altında örneklerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.
Konuyla ilgili örnek i'râb çözümlemesi verilebilirdi.

17. DERS: Bu bölümde marife ve nekre konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Marife isimlerin tablo oluşturularak örneklerle verilmesi yerindedir.

18. DERS: Bu bölümde merfû muttasıl zamirler anlatılmıştır. Mâzî ve muzâri fiil çekim tablolarında kişi zamirleri verilebilirdi.

19. DERS: Bu bölümde fiillere birleşen mansûb muttasıl zamirler anlatılmıştır. Bu ders on altıncı bölümden sonra verilebilirdi. Mâzî, muzâri ve emir fiil çekimlerinde yer alan mansûb zamirlerin tablolar halinde verilmesi güzel, bu tablolarda çekimlerin Türkçe anlamları da verilebilirdi.

20. DERS: Bu bölümde sıfat konusu ayrıntıya girilmeden genel olarak ele alınmıştır. Sıfat ve mevsûf arasındaki uyumun tablo oluşturularak verilmesi okuyucu için faydalıdır. Konuyla ilgili i'râb çözümlemelerinin verilmesi yerindedir.

21. DERS: Bu bölümde Arapçada soru yapıları (I) ele alınmıştır. Örneklerdeki soru kelimeleri ve cevap kelimeleri koyu renkle gösterilebilirdi. Örneklerde soruların olumlu ve olumsuz cevap şekillerinin verilmesi yerindedir.

22. DERS: Bu bölümde Arapçada soru yapıları (II) ele alınmıştır. Bu bölüm yirmi birinci dersin devamı niteliğindedir. Verilen örneklerde sadece soru cümleleri yer almaktadır. Cevap cümleleri de verilebilirdi.

23. DERS: Bu bölümde işâret isimleri anlatılmıştır. Yakın ve uzak için kullanılan işâret isimlerinin tablolar hâlinde verilmesi yerindedir. İşâret isimlerinden (هذان) / (هاتان) merfû durumunda, (هذين) / (هاتين) nasb ve cer durumunda kullanıldığı not olarak verilebilir. Konuyla ilgili çok sayıda örnek cümle verilmesi okuyucu açısında faydalıdır.

24. DERS: Bu bölümde ism-i mevsûller (ilgi zamirleri) anlatılmıştır. İsm-i mevsûllerin çekim tablosunun verilmesi yerindedir. (اللذان) / (اللتان) ism-i mevsûllerinin merfû durumda, (اللذين) / (اللتين) ism-i mevsûllerinin nasb ve cer durumunda kullanıldığı ifade edilebilirdi. İsm-i mevsûlun cümledeki durumuna göre açıklanarak örnek cümlerle desteklenmesi yerindedir.

25. DERS: Bu bölümde haber çeşitleri anlatılmıştır. Bu konu beşinci bölümden sonra yer alabilirdi. Konuyla ilgili önemli notların tablolar hâlinde verilmesi yerindedir. Örneklerin haber çeşitlerine göre ayrı başlıklar altında verilmesi faydalıdır.

26. DERS: Bu bölümde haberin cümle başında gelmesi konusu anlatılmıştır. Konu güzel bir şekilde örneklerle anlatılmıştır.

27. DERS: Bu bölümde kâne ve kâneye benzeyen fiiller anlatılmıştır. Kâne ve benzerlerinin tablo hâlinde anlamlarının ve mâzî-muzâri-emir'e göre çekimlerinin olup olmadığının verilmesi okuyucu için faydalıdır. Örnek cümlelerde yer alan nâkıs fiiller, isim ve haberlerinin harekeleri koyu renkle gösterilebilirdi. Nâkıs fiillerinin haber çeşitlerine göre örneklerinin ayrı ayrı verilmesi yerindedir. Bu bölüm, isim cümlesi konusundan sonra yer alabilirdi.

28. DERS: Bu bölümde esmâ-i hamse (beş isim) konusu genel olarak anlatılmıştır. Esmâ-i hamse olan isimlerin ve anlamlarının tablo oluşturularak verilmesi faydalıdır. Bu bölüm, isim tamlaması konusundan sonra yer alabilirdi. Esmâ-i hamsenin tesniye olması durumuyla ilgili örnek verilebilirdi.

29. DERS: Bu bölümde (إن) ve (إن)'ye benzeyen harfler ele alınmıştır. Bu bölüm, isim cümlesi konusundan sonra yer alabilirdi. Konu genel olarak anlatılmıştır. İnne ve benzerlerinin anlamlarıyla birlikte bir tablo oluşturularak verilmesi okuyucu açısından yararlıdır. İnne ve benzerlerinin haber çeşitlerine göre gruplandırılarak örneklerle verilmesi yerindedir.

30. DERS: Bu bölümde sıfat çeşitleri ele alınmıştır. Sıfat çeşitlerinden, cümle hâlinde bulunan sıfatlar ele alınmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin harekeli ve Türkçe anlamlarıyla verilmesi okuyucu için faydalıdır. Örneklerin başında yer alan tablolarda cümlelerin i'râblarının yapılması yerindedir.

31. DERS: Bu bölümde, temyîz konusu ele alınmıştır. Temyîzin tanımı yapılarak, isimlerdeki kapalılık ve cümlelerdeki kapalılık olarak ayrı ayrı ele alınıp örneklendirilmesi yerindedir.

32. DERS: Bu bölümde, sayılar konusu ele alınmıştır. (1-2) sayısında önce madûd sonra 'adedin geldiğini belirtebilirdi. (3-10) arası sayılarda önce 'aded sonra madûdun geldiği ifade edilebilirdi. (3-10) arası sayıların eril sözcükler ve dişil sözcüklere göre kullanımının tablolar hâlinde verilmesi okuyucu için faydalıdır. (11-19) arası sayıların eril sözcükler ve dişil sözcüklere göre kullanımının tablolar hâlinde verilmesi yerindedir.

33. DERS: Bu bölümde, nâibu'l-fâil konusu ele alınmıştır. Nâibu'l-fâil ile ilgili verilen örnek cümlelerde önce ma'lûm fiil sonra mechûl fiilli cümleler verilmiştir. Böylece okuyucuya iki cümle arasında kıyas yapma imkanı sağlanmıştır. Mechûl fiil ile yapılan cümlelerde olduğu gibi ma'lûm fiil ile yapılan cümlelerin de Türkçe anlamları verilebilirdi.

Bu kitap her ne kadar nahiv kitabı olsa da sarf konusu olan mechûl fiilin mâzî, muzâri, sulâsî, rubâî', humâsi ve sudâsi fiillerine göre yapılış formları hatırlatma bağlamında verilebilirdi.

34. DERS: Bu bölüm, otuz ikinci dersin devamı niteliğindedir. Nâibu'l-fâil konusundan önce verilebilirdi. Sayıların özelliklerine göre gruplandırılarak verilmesi okuyucu için faydalıdır. Her sayı grubuyla ilgili tablolar oluşturulması yerindedir. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin harekeli ve Türkçe anlamlarıyla verilmesi güzeldir.

35. DERS: Bu bölümde mef'ûlun fîh (zarflar) konusu ele alınmıştır. Zarfların kullanım özelliklerine göre tablolar hâlinde Türkçe anlamlarıyla verilmesi okuyucu için faydalıdır. Konuyla ilgili verilen örneklerde mef'ûlun fîh olan kelimeler altı çizilerek ya da koyu renkle gösterilebilirdi.

36. DERS: Bu bölümde, hâl konusu genel olarak anlatılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örnek verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Kalıplaşmış bazı hâl örneklerinin verilmesi yerindedir. Bu örneklerde hâl olan kelimeler altı çizilerek ya da koyu renk kullanılarak gösterilebilirdi.

37. DERS: Bu ders, otuz altıncı dersin devamı niteliğindedir. Hâl çeşitleri güzel bir şekilde örneklerle anlatılmıştır.

38. DERS: Bu bölümde, istisnâ edatlarından (إلا, غير, سوى) anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek cümlelerin harekeli ve Türkçe anlamlarıyla verilmesi faydalıdır. Mustesnânın harekesi ile ilgili örnek cümlelerin verilmesi yerindedir.

39. DERS: Bu bölüm, otuz sekizinci dersin devamı niteliğindedir. İstisnâ edatlarından 'hâlâ, adâ ve hâşâ bu bölümde güzel bir şekilde anlatılmıştır. (- لا يكون ليس- لا سيما- بيد) istisnâ edatlarının da olduğu not olarak ifade edilebilirdi.

40. DERS: Bu bölümde, atıf harfleri konusu ele alınmıştır. Atıf harflerinin anlamı ve cümle içinde kullanımının bir tablo oluşturularak verilmesi faydalıdır. Matûf ve matûf'un 'aleyh arasındaki uyum ile ilgili örneklerin açıklanarak verilmesi yerindedir. (ف ، و ، ثم) atıf harflerinin kullanım farklarının belirtilmesi okuyucu için faydalıdır. (حتى) atıf harfi ve (حتى) harfi cerinin kullanım ve anlam farklılıklarının kıyaslanabilmesi için örnek cümleler verilebilirdi.

41. DERS: Bu bölümde, olumsuzluk (nehy) edatları ele alınmıştır. Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Günümüz Arapçasında olumsuzluk edatlarının kullanımında tercih edilenlerinin belirtilmesi okuyucu için faydalıdır. Bu konu altıncı bölümden sonra verilebilirdi. Dua, beddua, dilek ve temenni ifade eden mâzî fiillerle ilgili örnek cümlelerin verilmesi yerindedir.

42. **DERS:** Bu bölümde, lâzım ve muteaddî fiiller konusu ayrıntıya girmeden genel olarak anlatılmıştır. Bu da yeterli görülmektedir. Konuyla ilgili çok sayıda örnek cümlenin harekeli ve Türkçesiyle birlikte verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

43. DERS: Bu bölümde, iki meful alan fiiller konusu ele alınmıştır. İki mef'ûl alan muteaddî fiillerin ikinci grubuyla ilgili verilen örnek cümlelerde önce isim cümlesi olarak sonra da iki mef'ûl alan fiillerden biri getirilerek yeni cümle oluşturulması yerindedir. Bu cümlelerin i'râbları da yapılsaydı, daha iyi olurdu.

44**. DERS:** Bu bölümde, mef'ûlun mutlâk konusu ele alınmıştır. Mef'ûlun mutlâk ile ilgili hükümler tablolarda ayrı ayrı gösterilmiş ve örneklendirilmiştir. Bu da okuyucuya konuyu anlamakta kolaylık sağlamaktadır. Yaygın olarak kullanılan kalıplaşmış mef'ûlun mutlâkların tablo şeklinde verilmesi isabetli olmuştur.

45. **DERS:** Bu bölümde , kâde ve benzerleri (efâl-i mukârabe) konusu ayrıntıya girilmeden genel hatlarıyla güzel bir şekilde anlatılmıştır. Uyarı bölümünde (عسى) ile ilgili olan açıklamalar örneklendirilebilirdi. Günümüz Arapçasında artık kullanılmayan kâde ve benzerlerinin bilgi amaçlı olarak verilmesi olumludur. Mukârabe ve Recâ fiillerinin cümleye kazandırdığı bazı anlamların tablo şeklinde verilmesi yerindedir.

46. DERS: Bu bölümde, şart edatları konusu ele alınmıştır. İki muzâri fiili cezm eden şart edatlarıyla, cezmetmeyen şart edatlarının tablolar oluşturularak anlamlarıyla verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Şart edatları ve şart edatlarından dolayı fiillerde meydana gelen hareke değişimleri verilen örnek

cümlelerde koyu renkle gösterilebilirdi. Şart edatlarının cümlede hangi konumda olduklarının önemli not başlığı altında verilmesi yerindedir.

47. DERS: Bu bölümde, cevap cümlesinin başına (ف) harfinin getirilmesi konusu ele alınmıştır. Hangi durumlarda cevap cümlesinin başına (ف) harfinin geleceği maddeler hâlinde sıralandırılarak örneklendirilmiştir. Kırk sekizinci dersin devamı niteliğindedir. Konuyla ilgili çok sayıda örnek harekeli ve Türkçe anlamlarıyla verilmiştir. Bu da okuyucu için faydalıdır.

48. DERS: Bu bölümde, mef'ûlun leh konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Gereksiz bilgi ve teferruattan kaçılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin yer alması da okuyucu için faydalıdır. Mef'ûlun leh ile ilgili açıklamalarda yer alan kalbi fiillerin neler olduğunun uyarı başlığı altında verilmesi okuyucu için faydalıdır.

49. DERS: Bu bölümde sıra sayıları konusu ele alınmıştır. Sıra sayıları otuz dördüncü bölümden sonra verilebilirdi. Sayıların kullanım özelliklerine göre tablolar hâlinde verilmesi okuyucu için faydalıdır. Bu bölümde, saatlerden de bahsedilmesi yerindedir. Saatlerle ilgili ifadelerin tablolar şeklinde verilmesi okuyucu için faydalıdır.

50. DERS: Bu bölümde mebnî isimler konusu ele alınmıştır. Mebnî isimler olarak kabul edilen konular (zamirler, işâret zamirleri, vb.) daha önceki derslerde verildiği için bu bölümde tekrar anlatılmamıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örnekler verilmiştir. Bu da konunun pekiştirilmesi açısından son derece faydalıdır. Mebnî isimleri oluşturan kategoride yer almasına rağmen mu'râb konumunda olan isimlerin önemli uyarı başlığı altında hatırlatılması doğrudur.

51. DERS: Bu bölümde mebnî fiiller konusu ele alınmıştır. Mâzî fiil, muzâri fiil, ve emir fiilde mebnîlik alâmetlerinin tablolar hâlinde gösterilmesi yerindedir. Okuyucu sunulan tablolar sayesinde fetha üzere, damme üzere ve sukun üzere mebnî olan fiilleri ayırabilmektedir.

52. DERS: Bu bölümde, gayru'l-munsarif kelimelerden, özel isimler konusu ele alınmıştır. Gayru'l-munsarif kelimenin tanımını yaparak, gayru'l-munsarif olan özel isimlerin özellikleri, örneklerle bir tablo oluşturularak verilmiştir. Okuyucu bu tablo sayesinde gayru'l-munsarif olan özel isimleri bir arada bulabilmektedir. Konuyla ilgili çok sayıda örnek verilmesi uygundur. Örneklerde, gayru'l-munsarif olan özel isimler altı çizilerek ya da koyu renkle gösterilebilirdi.

53. DERS: Bu bölümde, gayru'l-munsarif kelimelerden, sıfatlar konusu ele alınmıştır. Sıfat olan sözcüklerin gayru'l-munsarif olma koşulları ve örneklerinin yer aldığı tablo oluşturulması okuyucu açısından faydalıdır.Gayru'l-munsarif olan bir kelimenin kesra aldığı yerler ile ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

54. DERS: Bu bölümde gayru'l-munsarif özelliği taşıyan maksûr, memdûd ve bazı çoğul formdaki isimlerin gayru'l-munsarif olma koşulları konusu ele alınmıştır. Bu konu ile ilgili bir tablo oluşturulması okuyucu açısından faydalıdır. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin harekeli ve Türkçe anlamlarıyla verilmesi yerindedir.

55. DERS: Bu bölümde maksûr ve memdûd isimler konusu ele alınmıştır. Bir tablo oluşturularak gayru'l-munsarif ve munsarif maksûr isimlerin verilmesi okuyucu için faydalıdır. Maksûr ismin ref, nasb, ve cer hali ile ilgili örnek cümlelerin verilmesi yerindedir. Mankûs isimlerin merfû, mecrûr, mansûb ve harf-i ta'rifli olup olmamasına göre tablo oluşturulması okuyucu için faydalıdır. Bir tablo oluşturularak gayru'l-munsarif ve munsarif memdûd isimlerin verilmesi yerindedir. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

56. DERS: Bu bölümde, hemze-nûn maddesinin inne okunduğu yerler konusu ele alınmıştır. Bu konu yirmi dokuzuncu bölümde yer alan inne ve benzerleri konusunda işlenebilirdi. Ya da yirmi dokuzuncu bölümden sonra yer alabilirdi. Hangi durumlarda hemze-nûn maddesinin inne okunacağı maddeler hâlinde sıralanmıştır. Her maddeyle ilgili çok sayıda örneğin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

57. DERS: Bu bölümde hemze-nûn maddesinin enne okunduğu yerler ve mâ-i kâffe konusu ele alınmıştır. Bu konu da yirmi dokuzuncu bölümde ya da yirmi dokuzuncu

bölümden sonra yer alabilirdi. Hangi durumlarda hemze-nûn maddesinin enne okunacağı maddeler hâlinde sıralanmıştır. Her maddeyle ilgili çok sayıda örneğin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Mâ-i kâffe konusu genel olarak anlatılmıştır.

58. DERS: Bu bölümde cinsini nefyeden 'لا' edatı konusu ele alınmıştır. Cinsini nefyeden 'لا' edatının özelliklerine göre örnek cümlelerin verilmesi yerindedir. Cinsini nefyeden 'لا' edatının İsminin i'râbının verilmesi faydalıdır. Haberi düşürülmüş cinsini nefyeden 'لا'nın tablo şeklinde anlamlarıyla verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

59. DERS: Bu bölümde lâfzî te'kîd ve mânevi te'kîd konuları anlatılmıştır. Lâfzî te'kîdin kullanım şekli, anlamı ve örneklerinden oluşan bir tablo verilmesi okuyucu açısından yararlıdır. Mânevi te'kîd olarak kullanılan kelimelerin gruplandırılıp, her grupta yer alan te'kîd kelimelerinin kullanımı ile ilgili tablolar oluşturulması okuyucu açısından faydalıdır. Verilen örneklerde te'kîd olan kelimeler altı çizilerek ya da koyu renkle gösterilebilirdi.

60. DERS: Bu bölümde kem istifhamiye ve kem haberiye konuları anlatılmıştır. İstifhâmiye ve kem haberiye ile ilgili verilen örnekler cümlelerde, kem istifhâmiye, kem haberiye ve temyîzi durumundaki kelimelerin harekesi koyu renk ile gösterilebilirdi. Kem istifhâmiye ve kem haberiye arasındaki farkların tablo şeklinde verilmesi okuyucuya karşılaştırma yapma imkanı sağlamaktadır. Bu nedenle okuyucu için faydalıdır.

61.DERS: Bu bölümde taaccub fiilleri konusu anlatılmıştır. Sarf konusu olmasına rağmen taaccub fiillerinden, hatırlatma bağlamında bahsedilmesi yerindedir. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin harekeli ve Türkçe anlamlarıyla verilmesi faydalıdır.

62. Ders: Bu bölümde munâda konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Munâdanın i'râbının tablo hâlinde verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

63. DERS: Bu bölümde övme ve yerme fiilleri konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örneğin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

64. DERS: Bu bölümde bedel konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda örnek i'râb cümlesinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

65. DERS: Bu bölümde isim-fiiller konusu anlatılmıştır. Mâzî isim fiiller, muzâri isim fiiller ve emir isim fiiller ile ilgili oluşturulan tablolarda isim fiillerin çekimli fiil karşılıklarının verilmesi okuyucu için faydalıdır. Verilen örneklerde isim fiil olan kelimeler koyu renkle ya da altı çizilerek gösterilebilirdi.

66. DERS: Bu bölümde lâfzî izâfet konusu anlatılmıştır. Bu konu isim tamlaması konusundan sonra yer alabilirdi. Mânevi izâfet ve lâfzî izâfet arasındaki farkın belirtilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Mudaf öğesinin lâfzî izâfette harf-i ta'rif alma şartlarının maddeler hâlinde sıralanması yerindedir. Konuyla ilgili verilen örneklerin konunun özelliklerine göre gruplandırılarak verilmesi faydalıdır.

67. DERS: Bu bölümde leyseye benzeyenler konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Leyseye benzeyen harflerin her birinin özelliklerinin ayrı ayrı verilmesi faydalıdır. Konuyla ilgili örnek cümlede i'râbının verilmesi yerindedir. Bu harflerin modern Arapçada pek kullanılmadığının ifade edilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

68. Ders: Bu bölümde mef'ûlun ma'ah ve ihtisâs konuları ele alınmıştır. Mef'ûlun ma'ah ve ihtisâs konuları ayrı derslerde anlatılabilirdi. Mef'ûlun ma'ah konusunda, vâvu'l-mâiyye ile atıf vâvı arasındaki farkın belirtilmesi yerindedir. Konuyla ilgili örneklerin harekeli ve Türkçe anlamlarıyla verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. İhtisâs konusu da güzel bir şekilde anlatılmıştır.

69. DERS: Bu bölümde tahzîr ve iğrâ konuları ele alınmıştır. Bu konular ayrı derslerde anlatılabilirdi. Tahzîr konusu özelliklerine göre grublandırılarak örneklerle

güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek i'râbların verilmesi faydalıdır. İğrâ konusu da güzel bir şekilde anlatılmıştır. İğrâ yapımı ile ilgili kuralların formülize edilerek verilmesi yerindedir. Konuyla ilgili örnekler çoğaltılabilirdi.

70. DERS: Bu bölümde sebebi sıfat konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Sebebi sıfat konusu yirminci bölümden sonra yer alabilirdi. Sebebi sıfat olan kelimelerin özelliklerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Konuyla ilgili verilen örneklerin harekeli ve Türkçe anlamlarıyla yer alması okuyucu açısından yararlıdır. Ayrıca konuyla ilgili örnek i'râb çözümlemelerinin de verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

71. DERS: Bu bölümde iştiğal konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Cümlenin başında yer alan ismin mansûb olarak ya da merfû olarak okunduğu durumların tablolar halinde verilmesi son derece faydalıdır. Cümle başındaki ismin mubteda oluşu ya da merfû olarak değerlendirilmesiyle ilgili i'râb örneklerinin verilmesi yerindedir.

72. DERS: Bu bölümde teşvik ve tahzîr edatları, fâ-yı sebebiyye, vâv-ı mâiyye ve lâmu'l-cuhud (inkar lâmı) konuları ele alınmıştır. Teşvik ve tahzîr edatları ile ilgili bilinmesi gereken başlıca özellikleri örneklerle anlatılmıştır. (لولا) ve (لوما) teşvik ya da tevbih için kullanılabileceği gibi şart edatı olarak ta kullanılabildiğinin belirtilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Fâ-yı sebebiyyeden önceki kısımda yer alan taleb ve olumsuzluk bildiren yapıların tablolar hâlinde örneklerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Vâv-ı mâiyye konusu güzel bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Lâmu'l-cuhud konusu güzel bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Bu harfin daha çok Kur'ân ve hadis gibi klasik metinlerde yer aldığının belirtilmesi faydalıdır.

73. DERS: Bu bölümde terhîm, nudbe, istiğâse ve taaccub nidâsı konuları ele alınmıştır. Bu konular ayrı derslerde anlatılabilirdi. Terhîm konusu güzel bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Terhîmli kullanım örnekleri tablosunda, terhîmsiz munâda, terhîmli munâda ve Türkçe anlamının verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Nudbe konusu güzel bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Nudbenin farklı kullanım örnekleri tablosunda Türkçe anlamlarıyla birlikte örnekler verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

İstiğâse konusu güzel bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. İstiğâse ile ilgili örneklerin Türkçe anlamlarıyla birlikte verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

Taaccub nidâsı konusu güzel bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi faydalıdır.

74. DERS: Bu bölümde mansûb munfasıl zamirler konusu ele alınmıştır. Mansûb munfasıl zamirler konusu on dördüncü bölümden sonra verilebilirdi. Mansûb munfasıl zamirler tablo halinde verilmesi güzel, Türkçe anlamlarıyla verilseydi, daha iyi olurdu. Mansûb munfasıl zamirlerin kullanıldığı yerlerin maddeler hâlinde örneklerle verilmesi faydalıdır. Her maddeyle ilgili örnek cümlelerin harekeli ve Türkçe anlamlarıyla verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

75. DERS: Bu bölümde şan zamiri, muhaffef inne ve muhaffef enne konuları anlatılmıştır. Şan zamiri konusu, zamirler konusundan sonra verilebilirdi. Konuyla ilgili i'râb örneklerinin verilmesi faydalıdır.

Muhaffef inne ve muhaffef enne konuları güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnekler çoğaltılabilirdi.

Kitabın sonunda burçlar, hicri, rumi ve miladi aylar ve renklerin tablolar hâlinde ek olarak verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

1.14. Arapça'da Dilbilgisi Sarf (Hulusi Kılıç. Rağbet Yayınları. İstanbul: 2005. 339s.)

1.14.1. Kitabın Yazılış Amacı: İlâhiyat fakültesi öğrencileri ve akademisyenliğe aday kişilerin, klâsik islami eserleri, felsefi ve edebi metinleri okuyup anlayabilmeleri amacıyla hazırlanmış bir dilbigisi kitabıdır.

1.14.2. İçindekiler:

Giriş

I. .Sarfın tarifi ve konusu

II. Fiil ve isimlerde tasrîf

Birinci Bölüm

Fiil

I. Fiil; tarifi ve özellikleri

II. Kısımları

A. Asli harflerinin sahih veya illetli olması bakımından fiil

1. Sahîh fiiller, ta'rifi ve kısımları

2. Mu'tel (illetli) fiiller, ta'rifi ve kısımları

B. Harflerinin asli veya zâid olmaması bakımından fiil

1. Mucerred fiiller

2. Mezîd fiiller

c. Zaman bakımından fiil

1. Fiil-i mâzî

2. Fiil-i muzâri

3. Emir ve nehiy

4. Fiil çekimleri

D. Tam ve nâkıs olmak bakımından fiil

1. Kâne ve benzerleri

2. Mukârabe fiilleri

e. Mef'ûle göre fiil

1. Mef'ûl çeşitleri

2. Muteaddî ve lâzım fiilin tanımı

3. Lâzım fiili tanıma yolları

4. Muteaddî fiilin kısımları

5. Lâzım fiili muteaddî yapma yolları

6. Muteaddî fiili lâzım yapma yolları

7. Hem lâzım, hem de müteaddî olarak kullanılan fiiller

F. Fâilin belli olup olmaması bakımından fiil (Malum- mechûl)

1. Fiilin mechûl yapılma kaidesi

2. Fâilin cümleden hazfedilme sebepleri

3. Fâilin hazfından sonra yerine geçecek olan şeyler

4. Nâibu'l-fâilin yeri

5. Daima mechûl olarak kullanılan bazı fiiller

6. mechûl fiilin çekimi

7. harfi cerle müteaddî mechûl fiillerin çekimi

G Çekiminin yapılıp yapılmaması bakımından fiil (Câmid Ve Mutasarrıf Fiiller)

1. Mutasarrıf fiiller

2. Câmid fiiller

3. Taaccüb fiilleri

4. Medh ve zem fiilleri

H. Te'kîdli olup olmamak bakımından fiil

1. Te'kîd lâmı

2. Te'kîd nûnu

3. Te'kîd nûnu ile te'kîd edilip edilmemesi bakımından fiiller

I. Mu'rab ve mebnî olmak bakımından fiil

1. İ'râbın nev'i, alâmetleri ve bulunduğu yerler itibariyle taksimi

2. İsim ve fiillerde i'râb

3. İ'râb yerleri

4. Mebnî fiiller

5. Mu'rab fiiller

J. Müsbet veya menfi olması bakımından fiil

1. Mâzîde olumsuzluk

2. Muzâride olumsuzluk

3. Emirde olumsuzluk

K. İhbâri ve inşâi olmak bakımından fiil

1. İhbâri fiil

2. İnşâi fiil

İkinci Bölüm

İsim

A. Harflerinin çeşidi itibariyle isim (Aksâm-ı seb‘a)

B. Harflerinin asli olup olmaması bakımından isim

1. Mucerred isimler

2. Mefûl’un bih isimler

3. Zâid harfin anlaşılma, tanınma yolları

C. Mutasarrıf ve gayr-ı mutasarrıf olması bakımından isim

1. Mutasarrıf isimler

2. Gayr-ı mutasarrıf isimler

D. Camid ve muştak olması bakımından isimler

1. Câmid isimler

2. Müştak ismin kısımları

E. Keyfiyet bakımından isim (Muzekker-muennes isimler)

1. Muzekker isimler

2. Muennes isimler

3. Tezkir ve te’nisi müsavi olan isimler

4. Sıfatların muennes hâle getirilmesi

5. Mevsûfların muennes hâle getirilmesi

6. Mebnî kelimelerde cinsiyet

7. Kelimenin cinsiyetini tanıma yolları

F. İhtiva ettiği son harf itibariyle ismin taksimi

1. Sonu sahîh isimler

2. Yarı sahîh isimler

5. Maksûr isimler

4. Mankûs isimler

5. Memdüd isimler

G. Kemiyet bakımından isim (mufred-tesniye-Cemi)

1. Mufred

2. Tesniye ve musenna

3. Cemi‘

H. Belirli bir şeyi ifade edip etmemek bakımından isim (Nekra-marife)

1. Nekra

2. Marifeler

I. Büyüklük veya küçüklük ifade etmesi bakımından isim (İsmi Tasğir)

1. İsm-i tasğirin şartları

2. İsm-i tasğirin ifade ettiği manalar

3. Tasğir vezinleri ve ilgili kaideler

İ. Bir şeye ait olup olmamak bakımından isim (İsm-i mensûb)

1. Nisbet yâ’sı ile yapılan ism-i mensûblar

2. Sonu sahîh isimlere nisbet

3. Te’nis ta’sı ile bitenlere nisbet

4. Maksûr isme nisbet

5. Mankûs isimlere nisbet

6. Sonunda şeddeli ‘ي’ bulunan isimlere nisbet

7. Memdûd isimlere nisbet

8. Bir harfi mahfuz olan isimlere nisbet

9. Fâil- fu’ayl - faîlet - fu’aylet- faûlet veznindeki isimlere nisbet

10. Murekkeb isimlere nisbet

11. Tesniye ve cem’e nisbet

12. Gayr-ı kıyasi (şâz) ism-i mensûblar

13. Fa’alun veznindeki ism-i mensûblar

14. Fa’ilün veznindeki ism-i mensûblar

15. İsm-i mensûbun çekimi

Vezin ve mevzun bulma tabloları

Seçilmiş bibliyografya

1.14.3 Kitapla ilgili değerlendirmeler:

Giriş: Bu bölümde Arapça dilbilgisi konularından birisi olan Sarf biliminin tarifi yapılarak kitaba bir başlangıç yapılmıştır.

I. Bölüm Fiil Tarifi ve Özellikleri: Bu bölümde fiilin tarifi ve özellikleri hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

II. Kısımlar: Kitapta fiiller anlatımlarına göre tasnif edilerek verilmiştir. Burada, veriliş sırasından bahsedilmiştir.

A. Asli Harflerin Sahîh veya İlletli Olması Bakımından Fiil: Sahîh ve mu'tel fiillerin sulâsî mucerred bâba (altı bâba) göre örnek bir fiille verilmesi güzel, ancak bu konudan önce sulâsî bâb verilebilirdi.

B. Harflerin Asli ve Zâid Olması Bakımından Fiil: Bâbların özelliklerinin örnek cümlelerle verilmesi yerindedir. Sulâsî altı bâbın Aksâm-ı seb'aya göre tablo şeklinde verilmesi okuyucu için faydalıdır. Sulâsî, mezîd ve rubâî mezîd bâbların özellikleri örneklerle açıklanmış ve aksâm-ı seb'aya göre her bâbın tablosu verilmiştir. Bu da okuyucu için kolaylık sağlamaktadır. Bâblarla ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Bâbların ism-i fâil, ism-i mef'ûl ve emir sîygaları da verilebilirdi.

C. Zaman Bakımından Fiil: Mâzî ve muzâri fiillerin şahıs zamirlerine göre çekim tablolarının yapılması yerindedir. Örnek olarak verilen fiillerin çekim tablolarında Türkçe anlamları da verilebilirdi. Gelecek zaman ifade eden (س) (سوف) ile ilgili örnek çekim tabloları da oluşturulabilirdi. Emir ve nehy ile ilgili örnek çekim tablolarının Türkçesiyle verilmesi faydalıdır. Emr-i hâzırın çekimine, değişik bâblarda bazı örnekler veren bir tablo oluşturulması yerindedir.

Mâzî, muzâri ve emir fiille ilgili örnek cümleler çoğaltılabilirdi. Aksâm-ı seb'aya göre fiil çekim tabloları verilmiştir. Bu fiil çekimlerinde, fiilin sulâsî ve mezîd şeklinin ism-i fâil, ism-i mef'ûl, ma'lûm ve mechûlunun verilmesi okuyucu için faydalıdır. Ayrıca bu çekimlerde özelliği olan fiillerin özelliklerinin dipnot olarak belirtilmesi uygundur.

Aksâm-ı seb'anın değişik kısımlarında mansûb ve meczûm muzârinin çekimi, şeddeli ve şeddesiz te'kîd nûnu ile muzârinin, emr-i hâzırın çekimi ve câmid fiillerin çekiminin verilmesi okuyucu açısından iyidir.

D. Tam ve Nâkıs Olmak Bakımından Fiil: Bu bölümde fiillerin anlamlarının tam ve nâkıs olmasından kısaca bahsedilmiştir. Nâkıs fiillerin işlevleri nahiv konusuna girdiği için bu bölümde sadece özelliklerine göre gruplandırılarak verilmiştir. Bu da hatırlama bağlamında okuyucu için faydalıdır. Ayrıca örnek cümlelerin Türkçe anlamlarıyla verilmiş olması da uygundur.

E. Mef'ûle Göre Fiil (Lâzım-Muteâddi Olmak Bakımından Fiil): Bu bölümde lâzım (mef'ûl almayan) fiillerin özellikleri anlatılmıştır. Mef'ûl konusu nahiv ilminin konusu olmasına rağmen bu bölümde genel olarak verilmiş olması konunun bütünlüğü açısından uygundur. Örnek cümlelerin harekeli ve Türkçe anlamlarının verilmesi yerindedir. Lâzım fiili muteâddi fiil, muteâddi fiili de lâzım fiil yapma metotlarının maddeler hâlinde verilmesi okuyucu için faydalıdır.

Harfi cerli ve harfi cersiz kullanılan muteâddi fiiller ve lâzım fiillerin kullanımları ile ilgili örneklerin verilmesi yerindedir.

F. Fâilin Belli Olup Olmaması Bakımından Fiiller (Ma'lûm-Etken, Mechûl-Edilgen): Örnek kelimelerde mâzî ve muzâri ma'lûm fiiller mechûl yapıldığında meydana gelen hareke değişiklikleri koyu renkle gösterilebilirdi. Tüm bâblara göre mâzî ma'lûmun mechûl yapılma kuralı ve örnekleri verilebilirdi. Örnek cümle fiillerinin hem ma'lûm hem de mechûl olarak verilmesi yerindedir. Mechûl, mâzî ve muzâri fiil çekimleriyle birlikte ma'lûm, mâzî ve muzâri fiil çekimlerinin verilmesi okuyucuya karşılaştırma yapma imkanı vermesi bakımından faydalıdır. Harfi cerli muteâddi mâzî ve muzâri mechûl fiillerin çekimlerinin Türkçesiyle verilmesi yerindedir.

G. Çekim Yapılıp Yapılmaması Bakımından Fiil (Câmid ve Mutasarrıf fiiller): Bu bölümde mutasarrıf olan fiiller, câmid olan fiiller, taaccub fiilleri, medh ve zem fiilleri özelliklerine göre gruplandırılarak verilmiştir. Mutasarrıf ve câmid fiillerle ilgili özellikler anlatılırken detaya girilmeden sadece fiil olarak verilmiştir.

Taaccub fiilleri ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Konuyla ilgili dipnot şeklinde verilen açıklamalar okuyucu için faydalıdır. Aksâm-ı seb'aya göre I. ve II. taaccub

fiillerine göre çekim tablolarının verilmesi yerindedir. Medh ve zem fiillerinin de ayrıntılı olarak örneklerle anlatılması güzeldir.

H. Te'kîdli Olup Olmaması Bakımından Fiil: Bu bölümde ilk olarak Arapçada te'kîd yapma yolları genel olarak verilmiştir. Te'kîd ve mef'ûlun mutlâk konuları nahiv ilmi konusuna girdiği için burada genel olarak ifade edilmiş ve birer örnekle yetinilmiştir. Te'kîd nûnunun fiile etkisinin maddeler hâlinde örneklerle verilmesi yerindedir. Konu ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Muzâri, emr-i hâzır, ecvef muzâri, ecvef emr-i hâzır, vâvlı nâkıs muzâri, vâvlı nâkıs emri hâzır ve ya'lı nâkıs muzâri te'kîdli fiil çekim tablolarının şeddeli ve şeddesiz nûnla ayrı ayrı verilmesi okuyucu için faydalıdır. Tablolarda yer alan fiillerin Türkçe anlamları da verilebilirdi.

I. Mu'râb ve Mebnî Olmak Bakımından Fiil: Mu'râb ve mebnî fiil konusuna i'râb hakkında genel bilgi verilerek başlanması yerindedir. İsim ve fiillerde i'râb ve i'râb yerleri başlıkları altında tablolar verilmesi okuyucuya kolaylık sağlamaktadır. Çünkü i'râb çeşidine göre tablolarda gruplandırma yapılmış ve alametlerin bulunduğu yerler tek tek verilmiştir. Tabloda cezm alameti ve hâli başlığı altında verilen fiillerde harf düşürülmesinin gösterilmiş olması da iyidir. Mebnî olan fiiller birer örnekle verilmiştir. Mu'râb fiiller i'râb bakımından; merfû fiiller, mansûb fiiller ve meczûm fiiller olarak üçe ayrılmış ve her biri hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Ayrıca merfû, mansûb ve meczûm fiiller ile ilgili örnek tablolar oluşturularak fiil çekimlerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır. Mansûb ve meczûm fiillerin çekim tablolarında nasb ve cezm edatlarıyla fiillerin son harekeleri koyu renk kullanılarak belirginleştirilebilirdi. Böylece fiillerde meydana gelen hareke değişiklikleri daha dikkat çekici olurdu.

Nasb eden ve cezm eden edatlardan tek tek bahsedilmesi yerindedir. Bazı yerlerde dipnot verilerek konunun detaylandırılması iyidir.

J. Müsbet ve Menfi Olması Bakımından Fiil: Kitabın genelinde fiilin müsbet kullanımı verildiği için bu bölümde fiilin menfi olması için gerekli olan kurallar verilmiştir. Konuyla ilgili örnek cümleler verilebilirdi.

K. İhbâri ve İnşâi Olmak Bakımından Fiil: Bu bölümde ihbârı ve inşâi fiilin tanımı yapılmış ve konu genel olarak ele alınmıştır. İhbâri ve inşâi fiil sîygaları birer örnekle verilmiştir.

II. Bölüm İsim: Bu bölümde ismin ta'rifi yapılarak kısaca bilgi verilmiştir.

A. Harflerin Nev'i (Çeşidi) İtibarıyla İsim (Aksâm-ı Seb'a): Bu bölümde aksâm-ı seb'aya göre isim bir tablo oluşturularak verilmiştir. Tabloda isimlerin Türkçe karşılıkları da verilebilirdi.

B. Harflerin Aslî Olup Olmaması Bakımından İsimler: Mucerred sulâsî isim, mucerred rubaî isim ve mucerred humâsi ismin vezinlerinin örneklerle verilmesi okuyucu için faydalıdır. Mezîd isimler ile ilgili bütün vezinler verilmemiştir. Bu vezinlerin hepsi verilebilirdi. Böylece konu bütünlüğü sağlanmış olurdu.

C. Mutasarrıf ve Gayr-ı Mutasarrıf Olması Bakımından İsim: Mutasarrıf ve Gayr-ı mutasarrıf olan isimlerden genel olarak bahsedilmiştir. Konuyla ilgili örnekler çoğaltılabilirdi.

D. Câmid ve Muştak Olması Bakımından İsim: Câmid ismin ve muştak ismin tanımının yapılarak anlatılması faydalıdır. Mucerred sulâsî fiillerin mutlâk mastar vezinlerinin örneklerle verilip taşıdıkları manalara göre gruplandırılması okuyucu için iyidir. Bu bölümde bâbların mastarlarının aksâm-ı seb'aya göre meydana gelen değişikliklerle verilmesi konu bütünlüğünün sağlanması açısından faydalıdır. Sulâsî fiillerin mîmli mastar vezinlerinin aksâm-ı seb'aya tatbik edilerek tablolar hâlinde verilmiş olması yerindedir. Mastar-ı merre ve mastar-ı nev'inin çekim ve aksâm-ı seb'aya tatbiki tablolarının verilmesi yerindedir. Örnek cümlelerin harekeli ve Türkçe karşılıklarının olması okuyucuya kolaylık sağlamaktadır. Yapma mastarların, özelliklerine göre gruplandırılarak maddeler hâlinde örnek kelimelerle verilmesi uygundur. Yapma mastarlarının cümlelerdeki kullanım şekilleriyle ilgili örnekler verilebilirdi.

Muevvel mastar edatları olan (لو), (ما), (کی), (أنَّ) ve (أنْ) ile ilgili örnek cümlelerde bu edatlar ardından gelen fiiller ve Türkçe karşılığındaki kelimeler koyu renkle ya da altı çizilerek ifade edilebilirdi. Böylece konuya dikkat çekilmiş olurdu. Fiil isimlerin gruplandırılıp örneklerle verilmesi yerindedir.

a. İsm-i fâilin sulâsî vezinlere göre çekim tablolarının ve tabloyla ilgili dipnot şeklinde açıklamaların yapılması yerindedir.

b. İsm-i Mef'ûlun da tablolar desteğiyle anlatılması yerindedir. İsm-i fâil ve ism-i mef'ûl ile ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Böylece ism-i fâil ve ism-i mef'ûlun cümle içinde kullanım şekilleri gösterilmiş olurdu.

c. Sıfat-ı muşebbehe konusu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Kıyasi ve sema'i vezinlerin örneklerle verilmesi yerindedir. Sıfat-ı muşebbehe çeşitlerinin gruplara göre ayrı ayrı tablolar hâlinde verilmesi yerindedir. Sıfat-ı muşebbehe ile ism-i fâil arasındaki farkın maddeler hâlinde verilmesi yerindedir. Sıfat-ı muşebbehe ile ilgili örnek cümleler verilebilirdi. Böylece cümle içinde sıfat-ı muşebbehenin kullanım şekline dikkat çekilmiş olurdu.

d. Mubâlağa ism-i fâil sîyga vezinlerinin birer örnekle verilmesi yerindedir. Mubâlağa ism-i fâil sîygalarının diğer bazı vezinlerle benzerlik ve farklılıklarının karşılaştırma şeklinde verilmesi okuyucu için faydalıdır.

e. İsm-i tafdîl konusu ayrıntılı bir şekilde tablo destekli anlatılmıştır. İsm-i tafdîlin bazı sîygalarla benzeşmesi ve farklılaşması ile ilgili örnek cümleler okuyucu için faydalıdır.

f. İsm-i zamân ve ism-i mekân konusu ayrıntılı bir şekilde tablolarla desteklenerek anlatılmıştır. İsm-i mekân ve ism-i zamânın kullanımı ile ilgili örnek cümleler verilse iyi olurdu. Sulâsî fiil dışındakilerin çekimiyle ilgili verilen tablo tamamen harekeli olabilirdi.

g. İsm-i âletin muştak vezinlerinin aksâm-ı seb‘aya göre tablolar hâlinde verilmesi yerindedir. Son zamanlarda kullanılan (فِعال), (فاعول), (فاعلة) ve (فعالة) vezinlerinin örnek kelimelerle verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. İsm-i âletin çekim tablosu (مفعل), (مفعلة) ve (مفعال) vezinlerine göre verilmiştir. Tablolar harekeli olabilirdi.

E. Keyfiyet Bakımından İsim: Bu konu ikinci bölümün başında yer alabilirdi. Konu örnek kelimelerle güzel bir şekilde anlatılmıştır.

F. İhtiva Ettiği Son Harf İtibariyle İsmin Taksimi (Sonu İtibariyle İsim): Konu özelliğine göre maddeler hâlinde verilerek örnek kelimelerle güzel bir şekilde anlatılmıştır.

G. Kemiyet Bakımından İsim (Mufret-Tesniye-Cemi‘): Konu ayrıntılı bir şekilde örnekler verilerek anlatılmıştır. Cemi‘ ile ilgili bir şema oluşturulması yerindedir. İ‘râb bakımından tesniyenin ve cemi‘nin ref, nasb ve cer hâlleriyle ilgili örnekler verilmesi yerindedir.

Cemi‘ kıllet (azlık çoğulu) ve cemi‘ kesret (çokluk çoğulu) vezinlerinin maddeler hâlinde örneklerle verilmesi yerindedir. Ayrıca örnek kelimelerin Türkçelerinin verilmesi de okuyucu için faydalıdır. Cemi‘ kıllet ve Cemi‘ Kesret arasındaki farkın verilmesi okuyucuya kelimelerin kullanımında kolaylık sağlamaktadır.

H. Belirli Bir Şeyi İfade Edip Etmemek Bakımından İsim :

1. Nekra konusu genel olarak örneklerle anlatılmıştır.

2. Marife kelimesinin tanımı yapılarak kelimeler tek tek örneklerle anlatılmıştır.

a. Zamirler konusu ayrıntılı bir şekilde örneklerle anlatılmıştır. Muttasıl ve munfasıl zamirlerin merfû, mansûb şekilde tablolar oluşturularak verilmesi yerindedir. Ayrıca tablolar şeklinde verilen mâzî ve muzari fiilde yer alan muttasıl merfû zamirler koyu renkle belirginleştirilebilirdi.

b. İşâret isimlerinin yakın, orta ve uzak için kullanılmasına göre oluşturulan tablo okuyanlar için faydalıdır. Ayrıca örnek cümlelerde yer alan işâret isimlerinin i‘râbının verilmesi yerindedir.

c. İsm-i mevsûlun Türkçe dilbilgisinde ne anlama geldiği konunun daha iyi anlaşılabilmesi için ifade edilebilirdi. İsm-i mefsulun mufred, tesniye ve cemi‘ye göre muzekker ve muennes için oluşturulan tabloyla verilmesi yerindedir.

d. ‘Alemler konusu güzel bir şekilde anlatılmıştır.

e. Elif-lâmlı (harfi ta‘rif) isimler ve harfi ta‘rifin (elif-lâmın) kısımları örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Harfi ta‘rifin şema hâlinde verilmesi yerindedir.

I. Büyüklük veya Küçüklük İfade Etmesi Bakımından İsim: Bu bölümde sulâsî, rubâî mucerred ve Humâsi mezîd ism-i tasğîr vezinleri maddeler hâlinde örneklerle verilmiştir. İsm-i tasğîr vezinlerinin uygulandığı kelimelerin verilmesi yerindedir.

J. Birşeye Ait Olup Olmamak Bakımından İsim: Bu bölümde ism-i mensûb konusu ele alınmıştır. İsm-i mensûbun isimlere uygulanma şekilleri maddeler hâlinde sıralanarak örneklerle verilmiştir. Her maddeyle ilgili birden çok örneğin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

1.15. Anlatımlı Arapça (Muhittin Uysal, Tacettin Uzun, Orhan Parlak, Latif Solmaz, Ayhan Erdoğan, Muhammet Tasa, Şehabettin Kırdar, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya: 2005. 462s.)

1.15.1. Kitabın Yazılış Amacı: Arapçayı ana dil öğrenir gibi öğretmeyi amaçlayarak yazılmış olan bir dilbilgisi kitabıdır.

1.15.2. İçindekiler:

Ön söz

Bibliyografya

Kısaltmalar

1. Kelime ve çeşitleri
   İsim
   Fiil
   Harf / Edat
2. Harfler ve cer harfleri
3. İsim ve özellikleri
4. Nekra ve marife
5. (ال)takılı marifeler
6. Anlamlı cümle
7. İsim cümlesi
8. Fiil cümlesi
9. Soru edatları ve cevap şekilleri diğer soru edatları
10. Olumsuz soru
11. İsimlerde muenneslik alâmetleri
12. Mufred, tesniye ve cemi‘
13. Özel isim
14. Zamirler ve munfasıl zamirler
15. Muttasıl zamirler
16. Mustetir zamirler
17. İşâret zamirleri

18. İsm-i mevsûller
19. İzâfet (isim tamlaması)
20. Sıfat tamlaması
21. Sayılar ve sıra sayıları
22. Sayıların temyîzi
23. Mubteda-haber uyumu
24. Haberin cümle veya şibh-i cümle oluşu
25. Nevâsih ve inne grubu
26. Kâne ve grubu
27. Yapılarına göre fiiller
28. Zamanlarına göre fiiller
    Mâzî
    Muzâri
    Emir
29. Mef‘ûlun bih
30. Mucerred mezîd kavramları ve sulâsî mucerred fiiller
    Rubaî mucerred ve mezîdleri
31. Mezîd ve bâblar
32. Vasıl ve kat‘ hemzesi
33. Lâzım (geçişsiz) fiil ve muteâddî (geçişli) fiil
34. Muteâddînin kısımları
35. Fiilin muteâddî yapılması
36. Etken (ma’lûm) ve edilgen (mechûl) fiiller
37. Fâil ve nâibu’l-fâil
38. İ‘râb hâlleri
39. Lâfzî ve takdîri i‘râb
40. Mahâlli i‘râb
41. Mâzî fiilin mebnîlik hâlleri
42. Muzârinin mebnîlik hâlleri
43. Emir fiilinin mebnîlik hâlleri
44. Muzârinin mu‘rablığı
    Merfû muzâri

Mansûb muzâri

Meczûm muzâri

Sonu illetli muzârinin i‘râbı

45. Tesniyenin i‘râbı
46. Cemi‘ çeşitleri
47. Cemi‘ muzekker sâlim ve i‘râbı
48. Cemi‘ muennes sâlim ve i‘râb
49. İsim tamlamasında tesniye ve cemi‘ muzekker nûnlarının hazfi
50. Mutekellim ya'sına muzâf olan kelimenin i‘râbı
51. Cemi‘ teksir (kurasiz çoğul çoğullar)
52. Maksûr isim ve i‘râbı
53. Menkûs isim ve i‘râbı
54. Esmâ-i hamse (beş isim) ve i‘râbı
55. Gayru’l-munsarif
56. Mef‘ûlun mutlâk
57. Mef‘ûlun lieclih
58. Mef‘ûlun fîh
59. Mef‘ûlun ma‘ah
60. Temyîz
61. Hâl ve hâl çeşitleri
62. Fiil-fâil uyumu
63. Süreklilik bildiren fiiller
64. Yaklaşma bildiren fiiller
65. Başlama bildiren fiiller
66. Umut bildiren fiiller
67. Cinsi nefyeden لا
68. Leyse'ye benzeyen harfler
69. Harf-i cerlerin müteallak alması zarf-ı mustekar ve zarf-ı lağv
70. Zarflar
71. Cümleye vucuben ve cevazen muzâf olan zarflar
72. إنokunan yerler
73. أن okunan yerler

74. (أنْ) ile muevvel mastar
75. İnne ve benzerlerinin amel ettirilmesi
76. İnne, enne, kenne, ve lakinne'nin tahfifi
77. Munâda
78. Terhîm
79. Nudbe
80. İstiğâse
81. İstisnâ ve mustesnâ
82. Tabi'ler
83. Hakiki-sebebi ve cümle hâlindeki sıfat
84. Te'kîd ve zamirlerin te'kîdi
    Muttasıl ve mustetir zamirin te'kîdi
85. Atıf ve atıf harflerinin anlamları
86. Bedel
87. Atf-ı beyân
88. Medh ve zem (Övme ve yerme) fiilleri
89. İğrâ
90. Tahzîr
91. İhtisâs
92. İştiğâl
93. Mef'ûl mutlâk yerine geçenler
94. İsim fiiller
95. Gizli (أنْ) ile mansûb muzâri
96. Mastarın amel etmesi
97. Tenâzu
98. Câmid ve muştak isimler
99. Cezm eden şart edatları
100. Cezmetmeyen şart edatları
101. Kinâyeler
102. Fâilin veya nâibu'l fâilin haberin yerine geçmesi
103. Mubtedanın vucuben haberden önce geldiği yerler
104. Mubtedanın Nekra Gelmesi

105. Haberin vucuben takdimi
106. Haberin vucuben hazfedildiği yerler
107. İ‘râbda mahâlli olan cümleler
108. İ‘râbda mahâlli olmayan cümleler
Yazarlar ve hazırladıkları konular
Kelimeler

1.15.3. Kitapla ilgili değerlendirmeler:

1. Kelime Çeşitleri: Konular basit bir şekilde genel olarak anlatılmıştır. Örnek cümlelerin harekeli ve Türkçe karşılıklarının verilmesi uygundur. Uygulamalar başlığı altında verilen Arapça cümlelerinde harekeli olabilirdi. Çeviri için verilen Türkçe cümleler daha basit seçilebilirdi. Örnek i‘râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

2. Harfler ve Cer Harfleri: Harfi cerlerin tek tek anlamları verilerek örnek cümlelerde kullanımları gösterebilirdi. Bu, okuyucu için faydalı olurdu. Konunun başında verilen örnek cümlelerde harfler ve harfi cerler ve Türkçe karşılıkları koyu renkle belirtilebilirdi. Uygulamalar başlığı altında verilen Arapça cümlelerin harekeli olması yerindedir. Konunun Türkçe ve Arapça olarak özetlenmesi okuyucu için faydalıdır. İ‘râbla ilgili alıştırmalarda örnek çözümlerin verilmesi uygundur.

3. İsim ve Özellikleri: Bu bölümde isim ve özellikleri genel olarak anlatılmıştır. Örnek cümlelerin Türkçe karşılıklarının verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Bu bölümde de örnek i‘râb cümleleri verilebilirdi.

4. Marife ve Nekra: (ال) harfi ta‘rif dışında marife kabul edilen diğer isimlerden bu bölümde genel olarak bahsedilmeliydi.

5. (ا ل) Takılı Marifeleri: Dördüncü bölümde marife ve nekra anlatılırken marifelik alâmeti olarak sadece (ال) den bahsedilmiştir. Bu nedenle ayrı bir bölüm olarak değil de dördüncü bölümde yer alabilirdi.

6. Anlamlı Cümle: Konu genel olarak örnek cümlelerle açıklanmıştır. Çeviri için verilen Türkçe cümleler daha basit olabilirdi.

7. İsim Cümlesi: İsim cümlesinin öğeleri olan mubteda ve haberin Türkçe karşılıkları verilebilirdi. Ayrıca mubteda ve haberin cümlede nasıl olmaları gerektiği ile ilgili genel bilgiler verilmeliydi.

8. Fiil Cümlesi: Bu bölümde fiil cümlesinin (fiil- fâil- mef'ûl)'den oluştuğu ve fiilin yüklem, fâillin özne ve mef'ûlun nesne anlamına geldiği ifade edilebilirdi. Her ne kadar ilerleyen bölümlerde ayrıntıların verileceği belirtilse de fiil cümlesi ile ilgili temel kuralların bu bölümde verilmesi gerekirdi. Örnek cümleler harekeli olarak verilmeliydi.

9. Soru Edatları ve Cevap Şekilleri: İlk olarak (ا) (هل) soru edatları verilmiştir. Bu soru edatlarıyla oluşturulan soruların cevap cümleleri verilebilirdi.(متى، اي، ما، اي، من) soru edatlarının ayrı ayrı anlam ve kullanımlarının verilmesi yerindedir. Bu soru edatlarıyla oluşturulan sorulara cevap cümleleri verilebilirdi.

10. Olumsuz Soru: Soruların ayrı iki bölümde olumlu ve olumsuz olarak verilmesi yerindedir. Sorulara örnek cevap cümleleri de verilebilirdi.

11. İsimlerde muenneslik alametleri: Muenneslik alametleri örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Dipnot seklinde verilen açıklamalar yerindedir.

12. Mufred-tesniye-Cemi': Konuyla ilgili örnek cümlelerin gruplandırılarak verilmesi okuyucu açısından iyidir. Cemi' çeşitlerinin verilmesi konu bütünlüğü açısından uygundur. Verilen alıştırmalar okuyucu için faydalıdır. Mufred, tesniye, cemi' için ayrı ayrı örnek i'râb cümleleri verilebilirdi.

13. Özel İsimler: Bu konu beşinci bölümden sonra yer alabilirdi. Böylece marife konusu bir bütün içinde verilmiş olurdu. Örnek cümleler harekeli olabilirdi.

14. Zamirler ve Munfasıl Zamirler: Bu bölümünde, özel isimler konusu gibi marife ve nekra konusundan sonra yer alması gerekirdi. Çünkü zamirler marife kabul edilmektedir. Bu nedenle konu bütünlüğü açısından daha iyi olurdu. Verilen örnek cümleler harekeli olmalıydı. Merfû munfasıl zamirler ve mansûb munfasıl zamirler tablo oluşturularak verilebilirdi.

15. Muttasıl Zamirler: Muttasıl zamirler tablo oluşturularak Türkçe anlamlarıyla verilebilirdi. Ayrıca mâzî, muzâri ve emir fiillerle birleşen merfû muttasıl zamirlerde tablo oluşturularak Türkçe anlamlarıyla verilebilirdi. Çeviri için konuyla ilgili daha basit Türkçe cümleler seçilebilirdi.

16. Mustatir zamir: Konuyla ilgili örnek cümlelerin ve örnek i'râb çözümünün harekeli verilmesi daha iyi olurdu.

17. İşâret İsimleri: Yakın, orta uzaklık ve uzak için kullanılan ism-i işâretlerin tablo oluşturularak verilmiş olması güzeldir. Bu tabloda ism-i işâretlerin Türkçe karşılıkları da yer almalıydı. İsm-i işâretlerin i'râblarının özelliklerini göre verilmesi okuyucu için faydalıdır. İsm-i işâretten sonra gelen kelimelerin sıfat, bedel ya da atf-ı beyân oluşu ile ilgili verilen örnek cümlelerin Türkçe karşılıkları da verilebilirdi. Örnek cümleler harekeli olabilirdi. Bu bölümün marife ve nekra bölümünden sonra gelmesi gerekirdi.

18. İsm-i Mevsûl: İsm-i mevsûlun Türkçe dilbilgisinde ortaçlar olarak ifade edildiği belirtilebilirdi. İsm-i mevsûller tablo oluşturularak verilebilirdi. Çeviri için verilen örnek cümleler okuyucu için faydalıdır. Bu bölümün de Marife ve nekra bölümünden sonra gelmesi gerekirdi.

19. İzâfet isim tamlaması): Konu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Örneklerin grublandırılarak verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

20. Sıfat Tamlaması: Konu genel bir şekilde anlatılmıştır.Örnekler bölümünde elif memdûde ve elif maksûrenin sıfat olarak cümlede kullanılışı verilebilirdi. Çeviri bölümünde verilen cümleler okuyucunun seviyesine uygundur.

21. Sayılar ve Sıra Sayıları: Sayıların örneklerle kullanım özelliklerine göre grublandırılarak muzekker ve muennes için ayrı ayrı verilmesi okuyucu için faydalıdır. Sayılar harekeli olarak verilmeliydi.

Bölümün konu başlığında sayılar ve sıra sayıları denilmektedir. Ancak sıra sayıları bu bölümde yer almamaktadır. Sıra sayılarının bu bölümde yer almaması yerindedir. Çünkü sayılar ve sıra sayıları farklıdır. Önce sayıların öğrenilip iyice kavranması gerekmektedir.

Uygulamalar başlığı altında verilen alıştırmalarda sıra sayıları ile ilgili alıştırmalarda yer almaktadır Sıra sayıları bu bölümde anlatılmadığı için konuyla ilgili alıştırmaların olmaması gerekir.

22. Sayıların Temyîzi: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Sayıların kullanım özelliklerine göre i‘râb bölümünde verilen örnek i‘râb cümleleri çoğaltılabilirdi.

23. Mubteda-Haber: Bu bölümün yedinci bölümünden sonra yer alması gerekirdi. Örnekler bölümünün grublandırılarak verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Örnek i‘râb cümlesi verilebilirdi.

24. Haberin Cümle veya Şibih Cümle Oluşu: Bu bölümde, yirmi üçüncü bölüm gibi yedinci bölümden sonra gelmesi gerekirdi. Böylece konu bütünlüğü sağlanmış olurdu. İ‘râb bölümde haber çeşitlerinin hepsi ile ilgili örnek i‘râb çözümleri yer almalıydı. Örneklerde geçen haberler altı çizilerek ya da koyu renkle belirginleştirilebilirdi.

25. Nevâsıh ve İnne ve Grubu: Bu bölümde nevâsıh kavramından ve nevâsıh kabul edilen fiil ve harflerden genel olarak bahsedilmiştir.

İnne ve grubunun anlatım bölümünde tek tek anlamlarının verilmesi faydalıdır. Ayrıca örneklerde inne ve grubunun isim cümlesinde yaptığı hareke ve anlam değişikliklerinin verilmesi yerindedir. Örnek cümleler harekeli ve Türkçe anlamlarıyla verilebilirdi.

Musenna ve cemi‘ olarak gelen isim cümleleri verilip inne ve grubu ile tekrar yazılabilirdi. Böylece musenna ve cemi‘ olarak kullanılan isim cümlelerinin inneli kullanımında harf ve hareke değişiklikleri gösterilebilirdi.

26. Kâne ve Grubu: Örneklerin grublandırılarak ilk bölümde isim cümlesi olarak ikinci bölümde kâne ve grubundan biri olarak verilmesi yerindedir. Kâne ve grubundan en yaygın kullanılan sekiz tanesi verilmiştir. Diğer fiillerde verilebilirdi.

İsim cümlesinin başına kâne ve grubundan biri geldiğinde isim cümlesinin mubtedasının kânenin ismi, isim cümlesinin haberinin de kânenin haberi olduğu ifade edilebilirdi. Örnek i‘râb cümleleri çoğaltılabilirdi.

Musenna ve cemi‘ olarak gelen isim cümleleri verilip, kâne ve grubu ile tekrar yazılabilirdi. Böylece musenna ve cemi‘ olarak kullanılan isim cümlelerinin kâneli kullanımında meydana gelen harf ve hareke değişiklikleri gösterilebilirdi. Ayrıca bu örneklerle ilgili i‘râb çözümlemeleri verilebilirdi.

27. Yapılarına göre fiilleri: Yapılarına göre fiiller bir şema oluşturularak verilebilirdi. Konu detaylara girilmeden genel olarak anlatılmıştır. Örnek cümleler harekeli olabilirdi.

28. Zamanlarına Göre Fiiller:

a) Mâzî Fiil: Mâzî fiil çekiminde kullanılan şahıs ekleri bir tablo oluşturularak verilebilirdi. Tablo olarak verilen mâzî fiil çekiminin Türkçe karşılığı da yer alabilirdi.

b) Muzâri Fiil: Muzâri fiil çekiminde kullanılan şahıs ekleri bir tablo oluşturularak verilebilirdi. Tablo halinde verilen muzâri fiil çekiminin Türkçe karşılığı da yer alabilirdi.

c) Emir Fiil: Emir fiili çekim tablosu verilmeden önce şahıslara göre aldığı ekler verilebilirdi. Örnek cümlelerin Türkçe karşılığı verilebilirdi. Örnek i'râb çözümlemeleri çoğaltılabilirdi. Ayrıca mâzî, muzâri ve emir fiillerin olumsuz yapılışları da verilebilirdi.

29. Mef'ûlun Bih: Konu genel olarak anlatılmıştır. Verilen örnek cümleler harekeli olabilirdi. Ayrıca cümlelerin Türkçe karşılıkları da verilebilirdi.

30. Mucerred Mezîd Kavramları ve Sulâsî Mucerred Fiiller: Sulâsî mucerred fiillerin tablo olarak örneklerle verilmesi okuyucu için faydalıdır. Konuyla ilgili verilen örnek cümlelerin Türkçe karşılıkları da verilebilirdi.

Rubaî Mucerred ve Mezîdleri: Çeviri için verilen Türkçe cümleler daha basit seçilebilirdi. Uygulamalar başlığı altında verilen alıştırmalar konunun kavranıp kavranmadığını ölçmesi açısından faydalıdır.

31. Mezîd Bâblar ve Özellikleri: Verilen örneklerin özelliklerine göre grublandırılarak verilmesi okuyucu için iyidir. Bâblar genel özellikleriyle örneklerle açıklanmıştır. Çeviri bölümünde verilen Türkçe cümleler daha basit seçilebilirdi.

32. Vasıl ve Katı Hemzesi: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Çeviri bölümünde verilen Türkçe cümlelerde ayetler bulunmaktadır. Bunların Arapçaya çevrilmesi istenmiştir. Bunun yerine normal Türkçe cümlelerin Arapçaya çevrilmesi istenebilirdi.

33. Lâzım (Geçişsiz) Fiil ve Mute'addi (Geçişli) Fiil: Örneklerin Türkçe karşılıkları verilebilirdi. Örnek i'râb çözümlemeleri yer alabilirdi.

34. Mute'addinin Kısımları: Örneklerin konunun özelliğine göre grublandırılması okuyucu için faydalıdır. Örneklerin Türkçe karşılıkları verilse daha iyi olurdu. Örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi yerindedir. Örnekler çoğaltılabilirdi.

35. Fiilin Muteâddi yapılması: Örnek cümlelerin Türkçe karşılıkları verilebilirdi. Böylece okuyucu cümleler arasında kıyas yapma imkanı bulurdu.

36. Etken ve Edilgen Fiil: Bütün bâblarda mâzî ve muzâri fiillerin etken ve edilgen formatları verilebilirdi. Aksâm-ı seb'aya göre de mâzî ve muzâri fiillerin etken ve edilgen fiil formatları verilebilirdi.

37. Fâil ve Nâibu'l Fâil: Konuyla ilgili örnek i'râb cümlelerinin verilmesi yerindedir. Verilen örnek cümlelerle ilgili dipnot şeklindeki açıklamalar okuyucu için faydalıdır.

38. İ'râb Hâlleri: Ref, nasb, cer ve sukûna göre örnek i'râb çözümlemeleri verilebilirdi. Ref, nasb, cer ve sukûn olarak hareke alan gramer konuları gruplandırılabilirdi. Örnek cümleler harekeli olabilirdi.

39. Lâfzî ve Takdîri İ'râb: Bir tablo hâlinde i'râb çeşitleri ve alâmetlerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır. Örnek cümleler harekeli olabilirdi.

40. Mahâlli İ'râb: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. İ'râb çözüm örneğinde sadece mahâllen merfû ile ilgili örnek verilmiştir. Mahâllen mansûb ve mahâllen mecrûr ile ilgili de örnek i'râb çözümlemeleri verilebilirdi.

41. Mâzî Fiilin Mebnîlik Halleri: Mâzî fiil çekim tablosu oluşturularak fetha üzere mebnî, damme üzere mebnî ve sukun üzere mebnî olanlar numaralandırılarak gösterilebilirdi.

42. Muzârinin Mebnîlik Halleri: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır.

43.Emir fiilinin Mebnîlik Halleri: Emir fiilinin mebnîlik hâlleriyle ilgili verilen örneklerin özelliklerine göre grublandırılarak verilmesi yerindedir. Uygulama başlığı altında verilen metinde emir fiillerin altı çizilerek verilebilirdi. Örnek cümleler tamamen harekeli olabilirdi.

44. Muzârinin Mu'râblığı: Konu merfû, mansûb ve meczûm olarak üç başlık altında özelliklerine göre anlatılmıştır. Her bölümde örneklerin alıştırmaların ve i'râb çözümlerinin bulunması okuyucu için faydalıdır. Meczûm muzâri bölümünde cezm eden edatlar tek tek verilerek açıklanmıştır. Bu da okuyucu için faydalıdır.

45. Tesniyenin İ'râbı: Tesniyenin merfû, mansûb ve mecrûr olarak kullanılışlarıyla ilgili verilen örnek i'râb çözümlemeleri okuyucu için faydalıdır.

46. Cemi' Çeşitleri: Bu bölümde cemi' çeşitlerinden genel olarak bahsedilmiştir.

47. Cemi' Muzekker Sâlimin İ'râbı: Cemi' muzekker sâlimin ref hâlinde (ون) şeklinde cümlede kullanılması ile ilgili örnek i'râb çözümü verilmiştir. Cemi' muzekker sâlimin nasb ve cer (ين) şeklinde de cümlede kullanılmasıyla ilgili örnek i'râb çözümlemesi verilebilirdi. Örnek cümleler harekeli olabilirdi.

48. Cemi' muennes Sâlim ve İ'râbı: (ات)'li çoğul yapılan isim çeşitlerinin maddeler hâlinde verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Örnek cümleler harekeli olabilirdi.

49. İsim Tamlamasında Tesniye ve Cemi' Muzekker Nûnlarının Hazfi: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örnek İ'râb cümleleri çoğaltılabilirdi.

50. Mutekellim ya'sına Muzâf Olan Kelimenin İ'râbı: Örnek cümlelerin Türkçe karşılıklarının verilmesi okuyucu için daha faydalı olurdu.

51. Cemi' Teksir (Kuralsız Çoğul): Cemi' konusunda bir bütünlük sağlanması açısından bu konunun kırk sekizinci bölüm olan cemi' muennes sâlimden sonra verilmesi gerekirdi. Cemi' teksirin, cemi' kıllet (azlık çoğulu) ve cemi' kesret (çokluk çoğulu) vezirlerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

52. Maksûr İsim ve İ'râbı: Örneklerin Türkçe karşılıkları verilebilirdi. İ'râb çözüm örnekleri çoğaltılabilirdi.

53. Mankûs isim ve İ‘râbı: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. İ‘râb çözüm örneklerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

54. Esmâ-i Hamse (Beş İsim) ve İ‘râbı: Örneklerin merfû, mansûb ve mecrûr oluşuna göre grublandırılarak verilmesi yerindedir. Örnek i‘râb cümleleri mansûb ve mecrûra göre de verilebilir.

55. Gayru'l-munsarif: Gayru'l-munsarif konusu özelliğine göre grublandırılarak anlatılması okuyucu açısından iyidir. Örneklerde bulunan gayru'l-munsarif kelimeler koyu renk ya da ayrı renkle gösterilebilirdi. Örnek cümleler harekelendirilmeliydi. İ‘râb çözüm örnekleri verilebilirdi.

56. Mef‘ûlun Mutlâk: Konu genel olarak ele alınıp anlatılmıştır. Mef‘ûlun mutlâk çeşitlerine daha ayrıntılı olarak değinilebilirdi. Örnekler çoğaltılabilirdi. Mef‘ûlun mutlâk çeşitlerinin her biriyle ilgili örnek i‘râb cümleleri verilebilirdi.

57. Mef‘ûlun lieclih: Konu genel olarak ele alınmıştır. Örnek cümleler harekeli olabilirdi. Örneklerde verilen mef‘ûlun lieclihin altı çizilerek ya da koyu renkle yazılarak gösterilebilirdi.

58. Mef‘ûlun Fîh: Çok kullanılan mekân bildiren ve zamân bildiren mef‘ûlun fîhler grublandırılarak verilebilirdi.

59. Mef‘ûlun Ma‘ah: Atıf vâvı ve mâiye vâvı ile ilgili örneklerin grublandırılarak verilmesi okuyucu için faydalıdır. Çünkü okuyucuya atıf vâvı ve mâiye vâvı arasındaki kullanım ve anlam farkını göstermektedir. Bu da konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.

60. Temyîz: Konu genel olarak ele alınmıştır. Temyîz çeşitlerinin hemen akabinde örnekler verilebilirdi. İ‘râb çözüm örnekleri çoğaltılabilirdi. Örnek cümleler harekeli olmalıydı.

61. Hâl: Hâl’ın cümlede genellikle nasıl sorusuna cevap teşkil ettiği ve Türkçe dilbilgisinde zarf fiil olduğu kurallar bölümünde belirtilebilirdi. Hâl çeşitleri ile ilgili verilen örneklerde hâl olan kelimelerin altı çizilerek ya da koyu renkle yazılarak gösterilebilirdi.

62. Fiil-Fâil Uyumu: Konu genel bir biçimde ele alınmıştır.

63. Süreklilik Bildiren Fiiller: Kâne ve grubuna giren bu nâkıs fiiller yirmi altıncı bölüm olan kâne ve grubunda anlatılmalıydı. Böylece konu bütünlüğü sağlanmış olurdu.

64. Yaklaşma Bildiren Fiiller: Yaklaşma bildiren fiillerin mâzî, muzâri ve mastar olarak anlatım bölümünde verilmesi yerindedir. Örnek bölümünde (اوشك) fiilinin (أن)'li ve (أن)'siz kullanımının verilmesi yerindedir. Örnek i‘râb çözümlemesinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır. Haberinin başına (أن) olan örnek bir i‘râb çözümlemesi verilebilirdi.

65. Başlama Bildiren Fiiller: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Verilen örnek cümleler harekeli olabilirdi. Ayrıca Türkçe anlamları da verilebilirdi.

66. Umut Bildiren Fiiller: Alıştırmalarda yer alan cümleler harekeli olabilirdi. (عسى)'nin (أن)'li ve (أن)'siz kullanımına örnek verilebilirdi. (اخلولق) ve (حرى)'nın pratikte az kullanıldığının belirtilmesi yerindedir.

67. Cinsi Nefyeden (لا): Konuyla ilgili örneklerin kullanım özeliklerine göre grublandırılarak verilmesi yerindedir. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi. (لا) ve (لا)'nin ismi ve haberinin harekeleri koyu renkle gösterilebilirdi. Örnek i‘râb

çözümlemesinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

68. Leyse'ye Benzeyen Harfler: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Konuyla ilgili örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi yerindedir. Uygulama başlığı altında verilen metin tamamen harekeli olabilirdi.

69. Harf-i Cerlerin Muteallak Olması Zarf-ı Müstekar ve Zarf-ı Lağv: Harf-i cerlerin başına geldikleri kelime çeşidine göre grublandırılarak verilmesi yerindedir. Konunun başında yer alan örneklerin Türkçe anlamları verilebilirdi. Konuyla ilgili dipnot şeklindeki açıklamalar okuyucu açısından faydalıdır. Konuyla ilgili örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi faydalıdır.

70. Zarflar: Konunun başında yer alan örneklerin, zarfların kullanım özeliklerine göre grublandırılarak verilmesi yerindedir. Anlatım bölümünde verilen örneklerin açıklamalarının yapılması okuyucu için faydalıdır. Örneklerin harekeli olması güzeldir. Örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi.

71. Cümleye Vucuben ve Cevazen Muzâf Olan Zarflar: Konu başında verilen örneklerin anlatım bölümünde açıklanması faydalıdır. Konuyla ilgili örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi yerindedir.

72. İnne okunan yerler: Konu, ayrıntıya girmeden genel özelikleriyle anlatılmıştır. Konu başında verilen örnekler ile ilgili anlatım bölümünde açıklamalar yapılması faydalıdır. Dipnot şeklindeki açıklamaların yer alması okuyucu için faydalıdır.

73. Enne Okunan yerler: Konu ayrıntıya girilmeden genel özellikleriyle ifade edilmiştir. Konu başında yer alan örneklerin özelliklerine göre gruplandırması ve açıklamalarının yapılması okuyucu için faydalıdır. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi faydalıdır.

74. (أن) ile Muevvel Mastar: Konu başında verilen örneklerde muevvel mastarların,

mastarlara dönüşmüş halleri parantez içinde verilmiştir. Bu okuyucu açısından faydalıdır. Konu genel olarak anlatılmıştır.

75. İnne ve Benzerlerinin Amel Ettirilmemesi: Konu başında verilen örneklerin anlatım bölümünde açıklanmasıyla, konu genel olarak anlatılmıştır. Verilen örneklerin Türkçe anlamları da yer alabilirdi. Örnekler harekeli olsa da iyi olurdu.

76. İnne, Enne, Keenne ve Lakinne'nin Tahfifi: Konu örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemelerinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

77. Munâda: Konu başında yer alan örneklerin özelliklerine göre grublandırılması ve anlatım bölümünde açıklamalarının yapılması okuyucu için faydalıdır. Nidâ edatlarının verilmesi yerindedir.

78. Terhîm: Kelimede terhîmin uygulanma şartlarının verilmesi yerindedir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Türkçeden örneklerin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

79. Nudbe: Konu başında yer alan örnek gruplarında, aynı cümlenin üç şekilde nudbe yapıldığı görülmektedir. Nudbenin üç şeklinin de aynı cümlede ard arda verilmesi okuyucu için faydalıdır.

80. İstiğase: Konu örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi faydalıdır.

81. İstisnâ ve Mustesnâ: İstisnâ ile ilgili terimlerin Türkçe anlamlarının verilmesi okuyucu için faydalıdır. İstisnâ edatları toplu bir şekilde verilebilirdi.

82. Tabi'ler: Konunun tanımı yapılarak, tabi'olanların verilmesi yerindedir.

83. Hakiki-Sebebi ve Cümle Halindeki Sıfat: Konu başında yer alan örneklerin grublandırılarak verilmesi yerindedir. Örneklerin anlatım bölümünde i'râb

bakımından açıklanması güzeldir. Örneklerin Türkçe anlamları da verilseydi, iyi olurdu.

84. Te'kîd ve Zamirlerin Te'kîdi: Te'kîd ve zamirlerin te'kîdi konusu gereksiz ayrıntılara girilmeden genel olarak anlatılmıştır. Te'kîd olarak kullanılan kelimelerin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

85. Atıf ve Atıf harflerinin anlamları: Atıf harflerinin anlamlarının ve kullanım özeliklerinin tek tek verilmesi yerindedir. Birbirine anlam bakımından yakın olan atıf harflerinin aralarındaki kullanım farklarının belirtilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

86. Bedel: Bedel konusu gereksiz ayrıntılara girilmeden, konu başında verilen örneklerin ışığında güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi yerindedir.

87. Atf-ı Beyân: Atıf-ı beyân konusu örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır.

88. Medih ve Zem (Övme ve Yerme) Fiiller: Medih ve zem fiilleri konusu ayrıntılara girilmeksizin genel olarak anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

89. İğrâ: Konu örneklerle güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

90. Tahzîr: Tahzîr ile ilgili kullanılan terimlerin Türkçe anlamlarının verilmesi yerindedir. Konuyla ilgili verilen örneklerin Türkçe anlamları yer alabilirdi.

91. İhtisâs: Konu örneklerle güzel bir şekilde açıklanmıştır. Örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi faydalıdır.

92. İştiğâl: Konuyla ilgili verilen örneklerin Türkçe anlamları yer alsaydı, okuyucu

için iyi olurdu.

93. Mef‘ûl Mutlâk Yerine Geçenler: Mef‘ûl mutlâk yerine geçen kelimelerin örneklerle verilmesi güzeldir. Bu örneklerin Türkçe anlamları da verilebilirdi. Konu genel olarak anlatılmıştır.

94. İsim Fiilleri: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Yaygın olarak kullanılan isim fiillerin Türkçe anlamlarıyla birlikte verilmesi okuyucu için faydalıdır.

95. Gizli (أن) İle Mansûb Muzâri: (أن)'in kendinden sonra cevazen gizlendiği edatların verilmesi okuyucu için faydalıdır.

96. Mastarın amel etmesi: Konuyla ilgili örneklerin Türkçe anlamları verilebilirdi. Örnek i‘râb çözümlemesi verilmesi okuyucu için faydalıdır.

97. Tenâzu': Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örneklerin Türkçe anlamları verilseydi okuyucu için iyi olurdu. Kavâidin Arapça ve Türkçe olarak verilmesi faydalıdır. Örnek i‘râb çözümlemesi verilebilirdi.

98. Câmid ve Muştak İsimler: Konu gereksiz ayrıntılara girilmeden güzel bir şekilde anlatılmıştır. Kavâidin Türkçe ve Arapça verilmesi okuyucu için faydalıdır.

99. Cezm eden Şart Edatları: Şart edatlarının hepsiyle ilgili örnekler verilebilirdi. Cezm eden şart edatları tek tek açıklanabilirdi.

100. Cezmetmeyen Şart Edatları: Cezmetmeyen şart edatlarının anlatım bölümünde tek tek ele alınması okuyucu açısından faydalıdır.

101. Kinâyeler: Kinâye için kullanılan en yaygın kelimelerin tek tek açıklanması yerindedir. Konuyla ilgili örnek i‘râb çözümlemesinin verilmesi okuyucu için faydalıdır.

102. Fâilin veya Nâibu'l-Fâilin Haberin Yerine Geçmesi: Konu gereksiz ayrıntılara girilmeden güzel bir şekilde anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi faydalıdır. Kavâidin Arapça ve Türkçe olarak verilmesi okuyucu için faydalıdır.

103. Mubtedanın Vucuben Haberden önce geldiği yerler: Konu verilen örneklerle güzel bir şekilde açıklanmıştır. Örnek i'râb çözümlemesinin okuyucu için faydalıdır.

104. Mubtedanın Nekra Gelmesi: Konu verilen örnekler çerçevesinde, gereksiz ayrıntılara girilmeden anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi faydalıdır.

105. Haberin Vücuben Takdimi: Konu genel olarak örneklerle açıklanmıştır. Kavâidin Arapça ve Türkçe olarak verilmesi okuyucu için faydalıdır.

106. Haberin Vücuben Hazfedildiği Yerler: Konu genel olarak örnekler çerçevesinde anlatılmıştır. Örnek i'râb çözümlemesinin verilmesi yerindedir.

107. İ'râbdan mahâlli Olan Cümleler: Konu güzel bir şekilde açıklanmıştır. İ'râb da mahâlli olan cümlelerin maddeler hâlinde Türkçelerinin Arapça olarak verilmesi yerindedir.

108. İ'râbdan mahâlli Olmayan Cümleler: Konu güzel bir şekilde anlatılmıştır. İ'râbda mahâlli olmayan cümlelerin maddeler hâlinde Arapça ve Türkçe olarak verilmesi okuyucu açısından faydalıdır.

1.16: Genel Bir Değerlendirme: İncelediğimiz on beş kitabın genel bir değerlendirmesini yaptığımızda aşağıdaki kanaatlere varılmıştır.

a) Tüm örneklerin Türkçe anlamlarını vermek daha yararlı olacaktır.

b) Türkçe örneklerde hareke kullanılması verimi arttıracaktır.

c) Örneklerde dikkat çekilmek istenilen kelime, harf ya da harekelerin koyu renklerle gösterilmesi daha etkili olacaktır.

d) Konuların daha iyi anlaşılabilmesi için Türkçe dilbilgisindeki karşılıklarını verilmek daha faydalı olacaktır.

e) Konular anlatılırken, öğrencinin konuyu ilk defa öğreniyor olabileceği düşünülerek, Arapça terimlerin açıklanması, konunun öğretiminde daha faydalı olacaktır.

g) Özellikle sarf bilgisi kitaplarında yer alan fiil çekim tablolarında, fiil çekimlerinden önce şahıs eklerini gösteren bir tablonun verilmesi, fiil kök harflerinin daha iyi ayırt edilebilmesinde etkili olacaktır.

ğ) Dilbilgisi yapılarının tablo ya da şema şeklinde verilmesi daha etkili olacaktır.

II. BÖLÜM
TÜRKÇE YAZILMIŞ ARAPÇA DİLBİLGİSİ KİTAPLARININ ARAPÇA ÖĞRETİMİNE KATKISI VE ALTERNATİF BİR DİLBİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

2.1. Arapça Dilbilgisi (Alfabe, Kelime Şekil Bilgisi, Türetme)

2.1.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: 1964 yılında ilk baskısı yapılan bu kitap bildiğimiz kadarıyla Türkçe yazılmış ilk Arapça dilbilgisi kitabıdır. O zamana kadar olan Arapça dilbilgisi kitapları Arapça ya da Osmanlıca olarak yazılmıştır. Bu da resmi dili Türkçe olan cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde Arapça öğrenmek isteyenler için bir zorluk oluşturmaktaydı. Bu zorluk, Arapça öğretiminde Türkçe yazılmış dilbilgisi kitaplarına olan ihtiyacı arttırmıştır. Bu ihtiyacın giderilmesinde önemli bir rolü olan bu kitabın, Arapça öğretimine çok büyük katkıları bulunmaktadır.

2.1.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Bu kitabın en önemli özelliği, elimizde mevcut bulunan Türkçe yazılmış ilk dilbilgisi kitabı olmasıdır. Bu özelliği onu diğer Arapça dilbilgisi kitaplarından farklı kılmaktadır.

2.2. Arapça Sarf Nahiv

2.2.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Bu kitap 1969 yılında ilk defa yayınlandığında, Türkçe yazılmış Arapça dilbilgisi kitabı sayısı yok denecek kadar az idi. Ayrıca, Arapçanın İmam Hatip okullarına ders olarak konması, Arapça öğretimi alanındaki eserlere olan ihtiyacı arttırmıştır.

Bu kitap, öğrenciler ve Arapça öğrenmek isteyenler göz önünde bulundurularak, İmam Hatip okulları mufredatına göre hazırlanmıştır. Arapça sarf ve nahiv konuları bir arada yer almaktadır.

Arapça ve Türkçe dilbilgisi, terimleri bir arada verilerek, kolay ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.

Uzun yıllar İmam Hatip okullarında ders kitabı olarak okutulması ve yayınlandığı tarihten bu güne önemli bir kaynak kitabı olmasıyla Arapça öğretimine büyük katkılar sağlamıştır.

2.2.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Bu kitabı, diğer dilbilgisi kitaplarından farklı kılan özelliği, İmam Hatip okulları mufredatına göre hazırlanmış olması ve İmam Hatip okullarında uzun yıllar ders kitabı olarak okutulmasıdır.

2.3. İlk ve İleri Dilbilgisi

2.3.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Hem başlangıç seviyesi, hem de ileri seviyedekilere hitap eden bu kitap, modern dil öğretim yöntemleriyle hazırlanmıştı. Konular başlangıç seviyesindekiler için basit, ileri seviyedekiler için ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Bu özelliğiyle de başlangıç seviyesindekiler için temel kitap, ileri seviyesindekiler için kaynak kitap niteliğindedir. Bu nedenle Arapça öğretiminde önemli bir yere sahiptir.

2.3.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Arapça dilbilgisi kitaplarına baktığımızda belirli bir seviyede hitap ettiklerini görmekteyiz. Bu kitap ise başlangıç ve ileri seviyedekilere hitap etmektedir.

Arapça sarf bilgisi ve nahiv bilgisi konuları bu kitapta bir arada yer almaktadır. Diğer dilbilgisi kitapları ise sadece sarf bilgisi ya da nahiv bilgisi üzerine yazılmıştır.

Bu kitabın hazırlandığı seviyeler ve içerdiği konular bakımından, diğer dilbilgisi kitaplarından farklı olduğunu söyleyebiliriz.

2.4. Arapça Dilbilgisi

2.4.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Bu kitabın ilk baskısı 1969 yılında yayınlandığında, Türkçe yazılmış modern anlatımlı Arapça dilbilgisi kitabı sayısı yok denecek kadar azdı. Bu kitap, yayınlandığı tarihten bugüne Arapça

dilbilgisi öğretimi alanında mevcut boşluğu doldurarak, okuyucunun istifade edebileceği önemli bir kaynak olmuştur.

2.4.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Genellikle Arapça dilbilgisi kitapları sarf ya da nahiv konuları üzerine yazılmaktadır. Bu kitap hazırlanırken Arapça dilbilgisi bir bütün olarak düşünülmüş, sarf ve nahiv konuları bir arada verilmiştir. Sarf ve nahiv konularını bir arada bulundurulması bu kitabı Arapça dilbilgisi içeriği bakımından daha kapsamlı bir hâle getirmektedir. Bu özelliği ile diğer dilbilgisi kitaplarından farklılık göstermektedir.

2.5. Arapça Dilbilgisi (Sözdizimi)

2.5.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Bu kitapta Arapça dilbilgisinin nahiv konuları ele alınmıştır. Konularla ilgili örneklere baktığımızda, Arap edebiyatı tarihinde yer almış bazı şairlerin beyitlerini de görmekteyiz.

Bilindiği gibi dil, kültür ve edebiyat birbirini tamamlayan unsurlardır. Bu kitapta verilen örneklerde beyitlerin kullanılması, dil öğretiminde edebiyatın önemini ortaya koymaktadır.

2.5.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Örneklerde, Arap edebiyatından faydalanması bu kitabı, diğer dilbilgisi kitaplarından farklı kılmaktadır.

2.6. Arapça Dilbilgisi:

2.6.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Arapça nahiv bilgisi konularını ele alan bu kitapta, konuların tamamında örnek i'râb çözümlemesi yer almaktadır. Bilindiği gibi bir cümleyi doğru bir şekilde analiz etmek, onu doğru olarak anlayabilmek açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, kitabın Arapça dilbilgisi öğretimine önemli ölçüde katkısı vardır.

2.6.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Bu kitabın diğer kitaplardan farkı, her konuyla ilgili örnek i'râb çözümlemesinin yer almasıdır.

2.7. Arapça'da Fiil Çekimleri ve Sarf

2.7.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Çok nadir kullanılan fiiller hariç bütün fiillerin çekim ve kullanım özelliklerinin ayrıntılı bir şekilde yer aldığı bu kitap, Arapça öğrenenler için çok önemli bir kaynaktır.

2.7.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Arapça sarf bilgisi kitaplarında da fiil çekimleri yer almaktadır. Ancak Arapça sarf bilgisi kitaplarında, bu kitapta olduğu gibi bütün fiillerin çekim ve özellikleri kapsamlı bir şekilde ele alınmamaktadır. Bundan dolayı bu kitap, diğer Arapça sarf bilgisi kitaplarından farklılık göstermektedir.

2.8. Arapça Dilbilgisi (Fono)

2.8.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Bu kitapta Arapça sarf bilgisi ve nahiv bilgisi konuları bir arada yer almaktadır. Arapça bilenler ve Arapçayı kendi kendine öğrenmek isteyenler için hazırlanan bu kitapta, konular açık, net ve detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Konularla ilgili çok sayıda örnek cümleler Türkçe karşılıklarıyla verilmiştir. Bu özelliklerinden dolayı, Arapçayı kendi kendine öğrenenler için öğretici bir kitap, Arapça bilenler için ise yardımcı kaynak kitap niteliği taşımaktadır.

2.8.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Arapçayı okulda ya da kendi kendine öğrenmekte olanlara bu dili kolaylıkla öğrenme olanağı sunmaktadır. Bu yönüyle diğer mevcut dilbilgisi kitaplarından farklılık göstermektedir.

2.9. Arapça Dilbilgisi (Sarf)

2.9.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Arapça öğretimi sürecindeki ilk aşama olan sarf bilgisi üzerine yazılan bu kitap, Arapçayı yeni öğrenmeye başlayanlar, amatör dil meraklıları ve Açık Öğretim Fakültesi öğrencileri gibi Arapçayı bir öğretmen yardımı olmaksızın kendi kendine öğrenenler de göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Temel kurallar basit ve sade bir dille anlatılmıştır. Konularla ilgili çok sayıda örnek Türkçe anlamlarıyla birlikte verilmiştir. Bu özellikleriyle de, başlangıç seviyesindekiler ve kendi kendine Arapça öğrenenler için temel kaynak kitap niteliğindedir.

2.9.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Bir ders kitabı niteliğinde hazırlanmış olması bu kitabı diğer dilbilgisi kitaplarından farklı kılmaktadır.

2.10. Arapça Dilbilgisi Sarf

2.10.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Arapça öğretiminde bir bütünlük sağlamak amacıyla Arapça dilbilgisini oluşturan sarf, nahiv, edatlar, Arapça – Türkçe sözlük, cümle kuruluşları ve tercüme tekniklerini içine alan seri çalışma planının ürünü olan bu eserde sarf bilgisi konuları önce basit sonra ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Sade bir dil ve modern bir anlatıma sahip olan bu kitap, Arapça sarf bilgisi alanında önemli bir başvuru kaynağıdır.

2.10.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Arapça dilbilgisi alanında yazarın hazırladığı bir seri çalışmanın ilk kitabı olması sebebiyle, başlangıçtan günümüze kadar yapılan Arap dili ile ilgili çalışmalardan bahsedilmiştir. Ayrıca bu kitapta Arap dili sarf ve nahiv, filolojik çalışmalar, belâgat ve edebiyat tarihine dair bazı genel kaynaklar da belirtilmiştir.

2.11. Arapça Dilbilgisi Nahiv

2.11.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Arapça alanında yazarın hazırladığı bir seri çalışmanın ürünü olan bu kitapta, nahiv bilgisi konuları önce basit sonra ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Sade bir dil ve modern bir anlatıma sahip olan bu kitap, nahiv bilgisi alanında önemli bir kaynaktır. Arapça öğretimi alanında yazarın hazırladığı diğer kitapların da tamamlayıcısı niteliğindedir. Bu nedenle de Arapça öğretiminde önemli bir yere sahiptir.

2.11.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Diğer kitaplardan farklı olarak bu kitapta 19. yy.dan önce yaşamış müelliflerin meşhur isimleri, künyeleri, tam isimleri ve ölüm tarihleri, çağdaş yazarların ise soyadları ve isimleri zikredildikten sonra, kitapların tam isimleri, varsa kaç cilt oldukları, nerede ve ne zaman basıldıkları belirtilmiştir.

2.12. Arap Gramerine Giriş I Sarf

2.12.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Arapça sarf bilgisi üzerine yazılmış bu kitap başlangıç seviyesindeki kişilere göre hazırlandığı için temel kurallar basit ve sade bir dille anlatılmıştır. Kitabın sonunda öğrencilerin öğrendiklerini test etmesi amacıyla konularla ilgili sınavlar verilmiştir. Bu özellikleriyle kitap, Arapça öğrenmeye yeni başlayanlar için temel başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır.

2.12.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Hem klasik, hem de modern yöntemin temel unsurlarına göre yazılmış olması, bu kitabı diğer kitaplardan farklı kılmaktadır.

Ayrıca kitapta yer alan örnek metinlerin Türkçelerinin kitap sonunda verilmiş olması ve her üniteye ait soruların yer aldığı testlerin bulunması da, bu kitabı diğer kitaplardan farklı kılmaktadır.

2.13. Arapça Dilbilgisi Nahiv

2.13.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Bu kitapta çok sayıda örnek cümle Türkçe karşılıklarıyla ve harekeli olarak verilmiştir. Verilen örnek cümlede günümüz Arapçasında çok sık kullanılan kelimeler seçilmiştir. Tüm örneklerin harekeli olması okuyucuya okuma becerisini doğru bir şekilde geliştirme imkânı vermektedir. Ayrıca ders sonunda Arapça atasözleri ve deyimlerine yer verilerek okuyucunun kelime konusunda aşama aşama ilerleme kaydetmesi amaçlanmıştır. Bu da okuyucunun kelime hazinesinin gelişmesine önemli katkı yapmaktadır.

2.13.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Bu kitapta konular ders sistemine göre hazırlanmıştır. Ders sistemine göre hazırlanan ilk Arapça dilbilgisi kitabı olmasıyla, diğer dilbilgisi kitaplarından farklılık göstermektedir.

2.14. Arapça Dilbilgisi Sarf

2.14.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Bilindiği gibi dil öğretimi amaca göre değişiklikler gösterebilmektedir. İlâhiyat fakültesi öğrencileri ve akademisyenliğe aday kişiler için hazırlanan bu kitabın amacı fıkıh, kelâm, hadis, tefsir gibi dini alanlarda yazılı olan klâsik eserleri okuyup anlayabilmek için bir alt yapı oluşturmaktır. Bu düşünceden hareketle hazırlanan bu kitabın dini alanda Arapça öğretimine önemli katkısı vardır.

2.14.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Bu kitap, Arapça dilbilgisinin bir bölümü olan sarf bilgisi konuları üzerine yazılmıştır. Bu kitabı diğer kitaplardan farklı kılan özelliği konularının özelliklerine göre gruplandırarak verilmesidir. Ayrıca bu kitapta dinî, felsefi, metinler ve şerhlerde geçen klâsik dilbilgisi terimleri ve tanımları da kullanılmıştır. Verilen örneklerde Kurân ayetlerinin çok sayıda olduğu görülmektedir. Kitapta kullanılan dil ve anlatım uslubu bakımından da diğer Arapça dilbilgisi kitaplarından farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

2.15. Anlatımlı Arapça

2.15.1. Arapça Dilbilgisi Öğretimine Katkısı: Ana dil öğretir gibi yabancı dil öğretmeyi amaçlayan bu kitap anlayarak öğrenme sayesinde bir öğrenim hedeflemektedir. Bu hedefe uygun olarak hazırlanan bu Arapça nahiv bilgisi kitabında konularla ilgili çok sayıda örnek ve örnek i'râb çözümleri bulunmaktadır. Konularla ilgili verilen alıştırmalarda çeviri alıştırmaları da yer almaktadır. Bu sayede okuyucunun cümle kurabilmesi, Türkçe ve Arapça tercüme yapabilmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca kitabın sonunda bir sözlük bulunmaktadır. Bu sözlükte örneklerde geçen kelimeler konularına göre verilmiştir. Bu sözlük ile okuyucunun kelime hazinesini geliştirmek ve sarf bilgisi için bir alt yapı oluşturması amaçlanmıştır. Bu özellikleriyle Arapça öğretiminde iyi bir kaynak kitap niteliğindedir.

2.15.2. Diğer Arapça Dilbilgisi Kitaplarından Farkı: Bu kitabın diğer kitaplardan farklı, çeviri alıştırmaları ve örneklerde yer alan kelimelerden oluşan bir sözlük bölümü bulunmasıdır.

2.16: Genel Bir Değerlendirme: İkinci bölümün genel bir değerlendirmesini yaptığımızda, incelediğimiz on beş kitap içerisinde Arapça Dilbilgisi Nahiv (M. Meral Çörtü) ve Arapça Dilbilgisi Sarf (M. Meral Çörtü) kitaplarının anlatım tarzlarıyla, Arap Gramerine Giriş I Sarf (Erkan Avşar) kitabının içerdiği ünite testleriyle ön plana çıktığını görmekteyiz.

2.16. Alternatif Bir Dilbilgisi Öğretim Programı:

- Arap Harfleri
- Harflerin isimleri ve mahreçleri
- Arap harflerinin okunuşu
- Üstün
- Esre
- Ötre
- Okumada diğer unsurlar
- Cezm
- Şedde
- Medd (Uzatma harfleri)
    - Elif ile ilgili örnekler
    - Ye ile ilgili örnekler
    - Vâv ile ilgili örnekler
- Medde uzatma harfleri
- Tenvîn
    - Fethanın Tenvîni
    - Kesranın Tenvîni
    - Dammenin Tenvîni
- Birkaç harf hakkında Temel Bilgiler
- Hemze

  Hemze-i vasl (Geçiş / Bağlâma / Ulâma)

  Hemze-i Kat‘ (Kesme hemzesi)
- Kısa elif / Elif-i maksûra)
- Kapalı te / Tenis te’si
- Lâmelif
    - Belirlilik takısı / Harf-i Ta‘rif
    - Kamerî Harfler
    - Şemsî Harfler
    - Harfi Ta‘rif ile ilgili özellik ve geçiş / ulâma (Vasıl)
- Özel imlalı kelimeler

Elif harfinin yazılışıyla ilgili özel imla

Bazı isimlerdeki yazılışlarla ilgili özel imla

İsm-i mevsûllerdeki ilgili özel imla

Yazılmadan okunan harf-i medler de özel imla

- İsimlerde erillik ve dişilik
- İsimlerde tekil, ikil çoğul
- Çoğul çeşitleri
- Zamirler
- Mârife ve nekra
- İşâret isimleri
- İsim cümlesi
-İzâfet tamlaması
- Beş isim
- Fiil ve özellikleri (Arapçada fiil yapısı)
- Aksâm-ı seba
- Altı Bâb
- Zaman açısından Fiiller

Mâzî Fiil

Muzâri Fiil

Emir Fiil

- Fiillerde mucerred ve mezîd
- Vezinler
- Haber çeşitleri
- Haberin öne geçmesi
- İsm-i fâil
- İsm-i mef‘ûl
- Harfi cerler
- Nevâsıhlar
- Kâne ve Kardeşleri
- Leyse Gibi Amel Eden Harfler
- İnne ve Kardeşleri
- İnne ve Kardeşleri Mâ-i Kâffe

- Mukâbare, Recâ, Şurû fiilleri
- Zamîru'ş-şen ve Zamîru'l-kıssa
- Muzâri fiilin nasb edilmesi
- Muzâri fiilin cezm edilmesi
- Mal'ûm ve Mechûl fiil
- Nâibu'l-fâil
- Lâzım ve Müteaddî fiiller
- Mef'ûlun Bih
- Mef'ûlun leh
- Mef'ûlun fîh
- Mef'ûlun Ma'ah
- Mef'ûlun Mutlâk
- Şart edatları
- Mebnî isimler
- Mebnî fiiller
- Gayru'l-munsarif
- Maksûr, Memdûd, Mankûs isimler
- Cinsi Nefyeden (لا)
- Te'kîd Nûnu ve Te'kîd Lâmı
- İ'râb ve çeşitleri (İ'râbda mahâlli olan ve İ'râbda mahâlli olmayanlar)
- Mastar
- İsmi merra
- İsmi heyye
- Sıfatı muşebbehe
- İsmi Tafdîl
- İsmi Tasğîr
- Âlet İsmi
- Mubâlağalı ismi fâil
- İsmî mensûb
- Soru isimleri
- İsim Fiiller
- Sayılar

- Temyîz
- Hâl ve Çeşitleri
- Atıf
- Bedel
- Mustesnâ
- Kem haberiyye, kem istifhâmiyye
- Taacub fiilleri
- Nudbe
- Munâda
- Terhîm
- İstiğâse
- İstiğâl
- İhtisâs
- Tahzîr
- İğrâ
- Tenâzu‘
- 24 sîyga (Tablo hâlinde)

SONUÇ

Türkçe yazılmış Arapça dilbilgisi kitaplarının Arapça öğretimi açısındanm değerlendirilmesi adını taşıyan bu çalışmanın ülkemizde Arapça dilbilgisi alanında yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye'de Arap dili ile ilgili yayınlanan eserlerin sayısında son dönemlerde bir artış olmuştur. Bu eserlerden Arapça dilbilgisi ile ilgili olanlarını incelediğimizde Arapça öğretimine olumlu katkıları olduğunu söyleyemek mümkündür.

Bu çalışmada, Cumhuriyet döneminden bugüne kadar Arapça dilbilgisi alanında yazılan on beş kitabın tarafımızdan incelenmesi üzerine bu kitaplarla ilgili olarak şu sonuçlara varılmıştır.

1. Arapça dilbilgisi kitabının dili basit ve anlaşılır olmalıdır. Arapça terimlerin yanı sıra, Türkçe dilbilgisindeki karşılıkları da verilmelidir.

2. Dilbilgisi konularıyla ilgili örnekler çoğaltılmalı ve bu örnekler günlük hayattan şeçilmelidir.

3. Arapça dilbilgisi kitapları ister sarf bilgisi ister nahiv bilgisi konuları üzerine yazılmış olsun bu kitaplardaki örneklerde yer alan kelimeler günümüz Arapçasında çok kullanılan kelimelerden seçilmelidir.

4. Arapça dilbilgisi kitapları yazılırken bu dili kendi kendine öğrenmek ve geliştirmek isteyenler göz ardı edilmemelidir.

5. Verilen örnekler ve metinler tamamen harekeli olabilir. Böylece okuyucuya dilbilgisi kurallarının öğretiminin yanı sıra, okuma becerisi de kazandırılmış olur.

6. Kitapta yer alan alıştırmaların cevap anahtarları oluşturulmalıdır. Bu okuyucuya kendini kontrol etme imkanı sağlar.

7. Dilbilgisi konuları sıralanırken sıralama iyi yapılmalıdır. Bir önceki konu bir sonraki konuda pekiştirici nitelikte olmalıdır. Önce isim tamlaması, sonra beş isim gibi...

8. Konularla ilgili verilen örneklerde kelimenin aktarıldığı yeni kalıbın harfleri koyu renkle daha belirgin hâle getirilebilir.

9. Arapçayı kendi kendine öğrenenler göz önünde bulundurularak , fiil çekim tablolarında öncelikte fiilin Arapçasıyla birlikte Türkçe anlamları da yer almalıdır.

10. Sarf bilgisi konularına yer veren Arapça dilbilgisi kitaplarında örnek fiil çekimleri çoğaltılabilir. Ayrıca bu çekimler sistematik kalıplar halinde tablo şeklinde sunulabilir.

11. Kitapların ön sözlerinde kimler için yazıldığının, hangi seviyedekilerin hedeflendiğinin belirtilmesi faydalı olur.

12. Bilindiği gibi yabancı dil öğretimi yapılırken , öğrenen bireylerin ihtiyaç analizlerinin doğru olarak yapılması gerekmektedir. Bu nedenle Arapça öğrenenler için hazırlanan dilbilgisi kitap örneklerinin bu amaca uygun olarak seçilmesi gerekir.

Bu alanda yapılacak yeni bilimsel çalışmaların ülkemizde Arapça öğretimine ivme kazandıracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA :

AÇIK, K., Özarslan, H. (1999). **Arapça Dilbilgisi.** İstanbul: Fono Açıköğretim Kurumu.

ATEŞ, A., Yazıcı, T., Çetin, M. N. (1964). **Arapça Dilbilgisi I. (Alfabe, Kelime Şekil Bilgisi, Türetme).** İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi.

AVŞAR, E. (2004). **Arap Gramerine Giriş. 1 Sarf.** İstanbul: Elif Yayınları.

BAKIRCI, S., Demirayak, K. (2001). **Arap Dili Gramer Tarihi (Başlangıçtan Günümüze).** Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Yayınları 307. Edebiyat Kesimi Yayınları 241. Doğu Dilleri ve Edebiyatları Yayınları 102.

ÇÖGENLİ, M. S.(1999). **Arapça Fiil Çekimleri ve Sarf Bilgisi.** Erzurum: Bakanlar Matbaacılık.

ÇÖRTÜ, M. M. (2004). **Arapça Dilbilgisi Sarf. (Dördüncü Baskı).** İstanbul: Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 85.

ÇÖRTÜ, M. M. (2004). **Arapça Dilbilgisi Nahiv. (Üçüncü Baskı).** İstanbul: Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları. Nu: 153

DOĞAN, C. (1989). **Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretim Metot ve Teknikleri**. Ankara.

el. Hûlî M.'A. (2000) **Arapça Öğretim Metotları**. Arapçadan Çeviren: Cihaner Akçay. Ankara: Bizim Büro.

en. NÂKA, M.K. **"Tedrîsu'l. Kavâ'id fî Berâmici Ta'lîmi'l. Luğati'l. 'Arabiyyeli'n. Nâtikîne Bihâ", el. Mecelletûl. 'Arabiyye li'd. Dirâsâti'l. Luğaviyye** C. 3, S. 2, Şubat 1985, S.9. 55

ERBİL, A. K. (1997). **Arapça Dilbilgisi. (Birinci Baskı).** Ankara: Eğit. San Basım. Yayın. Dağıtım.

GÜLER, İ., Günday, H., Şahin, Ş. (2001). **Arapça Dilbilgisi. (Nahiv Bilgisi).** (İkinci Baskı). İstanbul: Alfa Basın Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

GÜNDAY, H., Şahin, Ş. (2001). **Arapça Dilbilgisi. (Sarf Bilgisi).** (Birinci Baskı). İstanbul Alfa Yayınları.

KARAMAN, H., Topaloğlu, B. (1969). **Arapça Sarf – Nahiv.** İstanbul.

KILIÇ, H. (2005). **Arapça Dilbilgisi Sarf.** İstanbul: Rağbet Yayınları.

KOÇAK, İ. (1992). **Arapça Dilbilgisi (Sözdizimi).** Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları: 366.

URALGİRAY, Y. (1986). **Arapça İlk ve İleri Dilbilgisi (Modern Metodlu, Uygulâmalı, Tahlilli ve Araştırmalı) I. II.** Riyad: Tebliğ Yayınları.

MAKSUTOĞLU, M. (1992). **Arapça Dilbilgisi** (Beşinci Baskı). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları Nu: 29.

YILDIZ, M., Avşar, E. (2006). **Arapça Yazma ve Okuma Kılavuzu** (İkinci Baskı). İstanbul: Elif Yayınları.

UYSAL, M., Uzun, T., Parlak, O., Solmaz, L., Erdoğan, A., Tasa, M., Kırdar, Ş. (2005). **Anlatımlı Arapça** (İkinci Baskı). Konya: Sebat Ofset.